

T.C
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİMDALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

**ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK VE ETİYOPYA TOPLUMU: SOSYAL
HOŞGÖRÜSÜZLÜĞÜN VE TOPLUMSAL ÇÖZÜLMENİN
KORKUSUNUN KÖKLERİNİ KEŞFETMEK**

Yüksek Lisans Tezi

Amira Allo MOHAMMAD

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Faruk YILDIRIM

Nevşehir

Şubat, 2023

T.C
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİMDALISOSYOLOJİ BİLİM DALI

**ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK VE ETİYOPYA TOPLUMU: SOSYAL
HOŞGÖRÜSÜZLÜĞÜN VE TOPLUMSAL ÇÖZÜLMENİN
KORKUSUNUN KÖKLERİNİ KEŞFETMEK**

Yüksek Lisans Tezi

Amira Allo MOHAMMAD

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Faruk YILDIRIM

Nevşehir

Şubat, 2023

**ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK VE ETİYOPYA TOPLUMU: SOSYAL
HOŞGÖRÜSÜZLÜĞÜN VE TOPLUMSAL ÇÖZÜLMENİN KORKUSUNUN
KÖKLERİNİ KEŞFETMEK**

Amira Allo MOHAMMED

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji
ABD**

Yüksek Lisans, Şubat 2023

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Faruk YILDIRIM

ÖZET

Bu çalışmada çokkültürlülük temelinde, Etiyopya'nın başkenti olan Addis Ababa'da sosyal hoşgörüsüzlüğün ve toplumsal çözülmenin korkusunun köklerini incelenmesini amaçlanmıştır. Araştırma sorularına cevap aramak için nitel araştırma metodolojisi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak Addis Ababa'da yerleşen 15 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşme yoluyla elde edilen veriler tematik analiz yöntemiyle bulgulanmış ve yorumlanmıştır. Araştırmada, toplumun sosyal hoşgörüsünü ve barış içinde bir arada yaşamasını etkileyen en belirleyici faktörlerin etnisite, dindarlık, etnik federalizm ve sosyal medya olduğunu tespit edilmiştir. Bu çalışma aynı zamanda toplulukların çeşitlilik ve çokkültürlülük hakkındaki görüşlerini onlarla olan deneyimleri aracılığıyla incelenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu başlangıçta çeşitliliğe karşı olumlu bir tutuma sahip olmalarına karşın, çokkültürlülüğe dair görüşleri ülkede devam eden mevcut sosyal hoşgörüsüzlük sorununun bir sonucu olarak zaman içinde değişmektedir. Sosyal hoşgörüsüzlük barış içinde bir arada yaşamayı etkileyerek toplumların sosyal ve siyasal yaşamları üzerinde ciddi sonuçlar yaratabilmektedir. Sosyal hoşgörüsüzlük sosyal ilişkiyi etkilemekte, sosyal bağları kopmaktadır. İnsanlar etnik temelli gruplar oluşturmakta ve bununla birlikte etnisite aile/evlilik kurumunu da etkilemektedir. Sosyal hoşgörüsüzlük sosyal dokuyu kargaşaya getirerek büyük insan ve mal kayıplarına neden olmuş ve ülke iç savaşa sürüklemiştir. Bu nedenle, toplum içerisinde toplumsal çözülme konusunda büyük bir korku hakimdir. Son olarak, bu çalışmada, aşırı etnosantrizmden kaçınılması ve paydaşlar, hükümetler, politika yapımcılar, dini liderler gibi ilgili organların farkındalık yaratması ve toplumun bundan ne kadar kötü ve yıkıcı bir şekilde etkilendiğini göstermesi gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Etnisite, Çeşitlilik, Çokkültürlülük, Toplumsal Çözülme.

**MULTICULTURALISM AND ETHIOPIAN SOCIETY: EXPLORING THE
ROOTS OF SOCIAL INTOLERANCE AND FEAR OF SOCIETAL
DISINTEGRATION**

Amira Allo MOHAMMAD

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Science, Department
Of Sociology, M.A., February 2023**

Supervisor: Ass. Prof. Ahmet Faruk YILDIRIM

ABSTRACT

On the basis of multiculturalism, this study aims to examine the roots of social intolerance and the fear of societal disintegration in Addis Ababa, the capital city of Ethiopia. Qualitative research methodology was used to find answers to the research questions. 15 residents of Addis Ababa were interviewed using the semi-structured interview technique. The data obtained from the interviews were analyzed and interpreted using the thematic analysis method. The findings of the study show that the most determining factors affecting social tolerance and peaceful coexistence in a society are ethnicity, religiosity, ethnic federalism, and social media. This study also examined communities' prevailing views and opinions on diversity and multiculturalism through their experiences with them. Although the majority of the interviewee initially had a positive attitude towards diversity, their views on multiculturalism have changed over time as a result of the ongoing problem of social intolerance in the country. Social intolerance has serious consequences in the social and political lives of societies by affecting peaceful coexistence. Social intolerance affects social interactions; social ties are broken. People form ethnic-based groups, and ethnicity also affects the institution of family/marriage. Social intolerance has caused great human and property losses by dragging the social fabric into turmoil, and sparked conflicts. The fear of societal disintegration is therefore quite prevalent throughout society. Finally, in this study, it is recommended that extreme ethnocentrism should be avoided and concerned bodies, such as stakeholder, governments, policymakers, religious leaders, should raise awareness and show how badly and destructively society is affected by it.

Keywords: *Ethnicity, diversity, multiculturalism, social intolerance, societal disintegration.*

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Kavramsal Tanımlamalar	4
1.1.1. Kültür	4
1.1.2. Kimlik.....	5
1.1.3. Etnisite.....	8
1.1.4. Kültürel Çeşitlilik	9
1.1.5. Çokkültürlülük	10
1.1.6. Hoşgörü ve Hoşgörüsüzlük Kavramı	12
1.1.7. Sosyal Hoşgörüsüzlük	13
1.2. Etiyopya'da Çokkültürlülük	15
1.2.1. Etno-Kültürel Çeşitlilik	15
1.2.2. Asimilasyonsa Politikaların Mirası: Tarihsel Bir Bakış.....	19
1.2.3. Federalizm Yoluyla Etnik Çeşitliliği Barındırmak	20
1.2.4. Etiyopya'da Etnik Federalizm.....	20
1.2.5. Etnik Temelli Federalizm: Tarihsel Bir Bakış	23
1.2.6. Etnik Federalizmin Avantajı	25
1.2.7. Etnik Federalizmin Dezavantajı	27

1.3. Sosyal Hoşgörüyü ve Barış İçinde Bir Arada Yaşamayı Etkileyen Faktörler	31
1.3.1. Etnisite	32
1.3.2. Din ve Dindarlık	33
1.3.3. Sosyal Medya	34
1.4. Toplumsal Hoşgörüsüzlüğün Sonuçları	37
1.5. Araştırmanın Teorik Çerçevesi	39
1.5.1. Liberal Yaklaşım	39
1.5.2. Komüniteryan/Cemaatçi Yaklaşımı	40
1.6. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi	40
1.7. Bölüm Özeti	41

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLİJİSİ

2.1. Araştırma Yaklaşımı	42
2.2. Araştırmanın Evreni	43
2.3. Örnekleme Tekniği ve Örneklem Büyüklüğü	44
2.4. Veri Kaynağı	44
2.5. Veri Toplama Araçları	45
2.6. Veri Analizi	45
2.7. Araştırmanın Etiği	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİ ANALİZİ VE YORUMLANMASI

3.1. Bulgular	47
3.1.1. Toplulukların Çokkültürlülüğün Varlığı ve Çeşitliliğine İlişkin Görüşleri	47
3.1.2. Sosyal Hoşgörüyü ve Barış İçinde Bir Arada Yaşamayı Etkileyen Faktörler	54
3.1.3. Toplumsal Hoşgörüsüzlüğün Toplumun Sosyal ve Siyasal Yaşamındaki Sonuçları	67

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç.....	76
4.2. Öneriler	78
KAYNAKÇA.....	80
EKLER.....	86

KISALTMALAR LİSTESİ

- BM** : Birleşmiş Milletler
ECRI : Irkçılık ve Hoşgörüsüzlükle Mücadele Avrupa Komisyonu
EPLF : Eritre Halk Kurtuluş Cephesi
EPRDF : Etiyopya Halk Devrimci Demokratik Cephesi
EPRP : Etiyopya Halklarının Devrimci Partisi
ESM : Etiyopyalı Öğrenci Hareketi
FDRE : Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti
HoF : Federasyon Evi
MIESON : Etiyopya Sosyalist Hareketi
NGO : Sivil Toplum Kuruluşu
OLF : Oromo Kurtuluş Cephesi
SNNPRS : Güney Ulusları, Milliyetleri Ve Halkları Bölgesel Devleti
SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TPLF : Tigrrian Halk Kurtuluş Cephesi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri	43
Tablo 3.1. Temalar	47

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi.....	41
--	----

GİRİŞ

Etiyopya, seksenden fazla yerli etnik grup ve dil ile Afrika'nın en kalabalık ikinci ülkedir. Etiyopya çokkültürlü bir ülke olarak çeşitliliği barındırma, yanlış yönetim ve zorluklar konularında uzun bir geçmişe sahiptir. Derg'in¹ üniter ve diktatörlük rejiminin 1991'de devrilmesinin ardından, Tigrian Halk Kurtuluş Cephesi (TPLF) liderliğindeki Etiyopya Halk Devrimci Demokratik Cephesi (EPRDF) rejimi, Etiyopya'nın çeşitliliğini varlığını tanımak adıyla etnik temelli federalizm benimseyip tüm bölgeleri etnik ve dilsel kategori üzerinde yeniden yapılandırmıştır. Bununla birlikte, etnik federalizmin başarılı olup olmadığına dair güçlü bir şüphe var. Son olaylarla birlikte Etiyopya'nın çeşitliliği yanlış yönetme tarihinde yeni bir sayfa açılmıştır.

Etiyopya'daki mevcut durum, demokrasinin uygulanmasını ve hem kişisel hem de kolektif kimliklerin tanınmasını gerektirmektedir. Çeşitli etnik, dilsel, dini ve felsefi kökenlerden gelen kişilerin yanı sıra farklı siyasi görüşlere sahip kişilere daha fazla kültürlerarası hoşgörü ve saygı gösterilmesini teşvik eder. Vatandaşların görüşlerini, deneyimlerini ve özlemlerini dikkate alan ulusal bir kimlik yaratmaya çalışan ve çeşitli kültürel ve etnik kökenlere sahip yerli bir nüfusa sahip bir ulus devletin bunu yapmasını beklenir. Bununla birlikte, başarılı bir devlet olarak ortaya çıkmak için, çok kültürlü bir devletin, gruplar arasındaki güvensizliği ve nihayetinde gruplar arası savaşı önleyebilmesi gerekir (Semela, 2012).

Son birkaç yılda, Etiyopya toplumsal bir krizle karşı karşıya kalmaktadır. Toplumda büyük bir sosyal hoşgörüsüzlüğün hâkim olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, bugünlerde insanlar diğer etnik kökenlere, dillere, dini inançlara, siyasi çeşitliliğe karşı daha az hoşgörülüdür. Addis Ababa, Etiyopya'nın federal başkenti olduğundan nüfusu çeşitli etnik ve dini geçmişlerden gelen insanlardan oluşmaktadır. Addis Ababa ve özel şehirlerin Etiyopya'daki etnik çatışma için ana savaş bölgesi haline gelme riski giderek artmaktadır. Addis Ababa ve özel şehirler, etnik gerilimlerin ve çatışmaların ortaya çıktığı yerlerden biridir (Mohamed, 2021). Ülkedeki iç savaş nedeniyle insanlar etnik kökenleri ve dinleri yüzünden hayatlarını kaybetmektedirler. Zamanla bu durum

¹ Derg Rejimi için bkz. <https://www.mfa.gov.tr/etiopya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, (17.01.2023).

ülkedeki sosyal entegrasyonu ve toplumsal bütünleşmeyi tehdit edecek kadar kötüleşmiştir.

➤ *Araştırmanın Amacı*

Tüm dünyada çokkültürlülük üzerine çok sayıda çalışma yapılmıştır. Coğrafya kullanılan metodolojilerde, zaman ve incelenen konunun doğası ile ilgili göz ardı edilen farklı literatürlerin bıraktığı birtakım boşluklar vardır. Sosyal hoşgörüyü ve sonuçlarını etkileyen faktörleri araştırmak için diğer ülkeler örneğinde çalışmalar yapılmış olsa da coğrafyanın, siyasi eğilimlerin ve sosyo-kültürel değerlerin Etiyopya'ninkinden farklı olduğunu belirtmek önemlidir. Etiyopya örneğinde yürütülen çalışmaların çoğunluğu teorik temeldedir ve eğitimde çokkültürlülük konusu üzerinedir. Buradan yola çıkarak bu çalışmanın amacı, nitel araştırma metodolojisini kullanarak Addis Ababa'da sosyal hoşgörüsüzlüğün, toplumsal parçalanma ve çözülmenin korkusunun köklerini incelemek amacıyla çokkültürlülük ve Etiyopya toplumu üzerine ampirik bir araştırma yapmaktır. Bu çalışmanın bir diğer amacı da, literatürdeki boşluğu doldurarak katkı sağlamaktır. Bu çalışma sosyolojik açıdan ele alınmıştır. Araştırmanın problemi, varsayımları, sınırlıkları ve organizasyonu aşağıda sunulmuştur.

➤ *Araştırmanın Problemi*

Araştırmada; “Addis Ababa'da toplumsal hoşgörüsüzlüğün ve toplumsal çözülmenin korkusunun köklerinin neler olduğu” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu çerçevede yanıt aranan diğer sorular aşağıdaki gibidir;

- Toplumun çokkültürlü varoluş ve çeşitlilikle ilgili hâkim görüşleri nelerdir?
- Toplumsal hoşgörüyü ve barış içinde birlikte yaşamayı etkileyen faktörler nelerdir?
- Toplumsal hoşgörüsüzlüğün, toplumun sosyal ve siyasal yaşamındaki sonuçları nelerdir?

➤ *Araştırmanın Varsayımları*

Araştırmanın varsayımları aşağıdaki gibidir;

- Etnisite, din, sosyal medya, etnik federalizm ve sosyal hoşgörüslük arasında bir ilişki olduğunu varsayılmaktadır.
- Sosyal hoşgörüslük ile toplumların toplumsal çözümlenin korkusu arasında bir ilişki olduğunu varsayılmaktadır.
- Araştırmada örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır. Araştırmaya katılan insanların verdiği bilgileri doğru olduğunu kabul edilmektedir.

➤ *Araştırmanın Sınırlılıkları*

Bu çalışma sadece Addis Ababa'da yürütülmüştür ve diğer şehirleri kapsamamaktadır. Çalışmanın hedef kitlesini Addis Ababa sakinleri oluşturmaktadır. Herhangi bir kurum veya kuruluş çalışmanın hedef kitlesini oluşturmamaktadır. Araştırma Eylül 2021 ile Haziran 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

➤ *Araştırmanın Organizasyonu*

Çalışmanın giriş bölümünde araştırmanın amacı, problemi, varsayımları, sınırlılıkları ve organizasyonuna yer verilmiş, birinci bölümde, çokkültürlülük, sosyal hoşgörü ve toplumun barış içinde bir arada yaşamasını etkileyen faktörler ve sosyal hoşgörüslüğün sonucu ile ilgili olarak literatür taraması sunulmuştur. Ayrıca bu çalışmayı desteklemek için 'liberal ve komüniteryan/cemaatçi yaklaşım' araştırmanın teorik çerçevesi olarak kullanılarak, kavramsal çerçeve de incelenen değişkenleri gösterilmiştir. İkinci bölümde, araştırmanın metodolojisine yer verilerek çalışmayı geliştirmek için izlenen adımlar açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, görüşme tekniği ile elde edilen veriler analiz edilerek bulgulanmıştır. Son bölümde analiz edilen bulgular yorumlanarak tartışılmış ve öneriler sunularak çalışma tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde, sosyal hoşgörüyü etkileyen faktörlerin neler olduğu ve sosyal hoşgörüsüzlüğün sonuçların neler olduğu konularında analiz edilen araştırma soruları üzerine teorik ve ampirik literatürün gözden geçirilmesi amaçlanmıştır.

1.1. Kavramsal Tanımlamalar

1.1.1. Kültür

Çokkültürlülük olgusunu anlamak, kültür olgusunun daha kapsamlı bir açıklamasını gerektirir. Bu anlamda kültür, bir medeniyetin tarih boyunca yapmış olduğu tüm maddi ve manevi birikimlerin doruk noktasıdır. Bu birikim, onu diğer topluluklardan ayıran ve ona belirli bir kişilik kazandıran bir özelliktir. Bu nedenle her medeniyet zenginliğini korumayı ve gelecek nesillere aynı şekilde aktarmayı arzulamaktadır. Toplulukların zamanla toplumlara dönüşmesiyle birlikte, toplumlar arasındaki farklılıklar daha belirgin hale gelmektedir. Her toplumun gelişimi ve değerleri, sahip olduğu kültürel kodlar aynı ölçüde ve oranda gerçekleşmediği için, aynı yüzyılda farklı zaman dilimlerine tanık olunmuştur. Maddi malların yükselişiyle birlikte, toplumlar birbirinden farklı manevi ve soyut değerler de geliştirmişlerdir. Dil, din, ahlak ve üretim araçları da dahil olmak üzere birçok farklı şey bu eşitsizliklere katkıda bulunmuştur. Kültür fikri, insanlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ve dolayısıyla yaşamın görünür düzlemindeki bu farklılıklardan kaynaklanan toplumları tanımlamak için kullanılan çokkültürlülük fikrini daha iyi açıklamaya yardımcı olmak için bu bağlamda daha büyük önem kazanmaktadır (Özgan, 2019).

"Kültür" teriminin tanımlanması zordur, çünkü belirsiz ve amorf niteliğindedir. Farklı disiplinlerde çok çeşitli farklı tanımlara sahiptir. Bu nedenle her şeyi kapsayan kültür tanımını yapmak zordur. Williams'a göre, kültür teriminin kullanımındaki farklılıkların ve dolayısıyla terim üzerinde fikir birliğine varmanın zorluğunun, çeşitli

araştırmaların sonucu olduğunu savunmaktadır. Topluluğun kültürel faaliyetlerinde vurgu geleneksel yaşam tarzına kaymıştır. Daha sonra kültürel ve sanatsal faaliyetlerle sınırları net bir şekilde çizilebilen kültür, diğer sosyal faaliyetlerin kurduğu toplumsal düzenin bir yolu veya bir ürünü olarak belirlenmektedir (Williams, 2017). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür rgt (UNESCO) tarafından düzenlenen Dünya Kültür Politikaları Konferansı'nda bir kültür tanımı yapılmıştır:

“en geniş anlamıyla kültür, bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgudur.” (Oğuz, 2011).

Kltrlerimiz de bizi ötekilerden ayırarak biz olmamızı sağlamaktadır. Bu açıdan kültür, kimlik oluşumu için önemlidir. Kültür, toplumsal hayatın simgesel boyutlarının şekil, içerik ve etkilerine değindiği için hem sosyolojinin hem de antropolojinin çalışma konusu olmuştur. Ekip biçmek, ikamet etmek, dikkat etmek, meşguliyet gibi anlamlara gelen Latince “cultura” kelimesinde türemiştir. Kavram sosyal bilimler için önemli bir kavram olmakla birlikte kesin bir tanımı yapılamamıştır. Yazardan yazara dönemden döneme farklı tanımlar yapılmakla birlikte, Khroeber’e göre kavramın yüz altı farklı tanımlaması bulunmaktadır (Yanıık, 2019: 23). Bu açıklamadan anlaşılacağı üzere insan doğa karşısında kendi yaşam alanının da oluşturduğu şeyleri nitелеmektedir. Aslında insan elinden çıkan her ürüne kültür diyebiliriz.

1.1.2. Kimlik

Günümüzde sosyal bilimler, kültür ve siyaset alanlarında en çok araştırma ve tartışma konusu olan sosyal bilim kavramlarından biri de "kimlik" kavramıdır. Günümüzde "kimlik", antropoloji, sosyal psikoloji, felsefe, edebiyat ve edebi çalışmalar da dahil olmak üzere çok çeşitli disiplinleri etkileyen temel bir kavram haline gelmiştir (Dalbay, 2018). Çokkültürlülük kavramı açısından, kimlik kavramı kültür ile eşit derecede önemli olan başka bir kavramdır. Tüm canlıların aksine, insanlar evrende baskın güçtür, çünkü düşünme, bilinçli yaratıklara dönüşme, sorgulama ve bu bilişsel nitelikle var olma kapasitesine sahiptirler. Kimlik, insanları birbirinden ayıran, onları benzersiz kılan, özne haline getiren ve farklılaşmalarını sağlayan bir olguya dönüşmüştür. İnsanlar sürekli olarak kendi kişiliklerini ve kimliklerini ararken ve

keşfederken, aynı zamanda nesnelere, olayları ve gerçekleri araştırır ve sorgularlar. Birey kendi kimliği aracılığıyla benlik duygusunu elde eder. Kimlik, karşı tarafa kim olduklarının ışığında kişinin algısını verir. Kimlik kavramının aksine, kültür, bir kişinin yaşamının birçok yönünü, özellikle etnik, dini, cinsel ve politik olanları aydınlatarak kişiliğine dair fikir verir. Kimlik olgusuna bakmadan, yirminci yüzyılın ikinci yarısında feminizm ile beraber siyasal varlığı üzerine bir çatışma alanı olarak ortaya çıkan çokkültürlülük ve sosyal güvenlik çalışmalarının yetersiz olduğuna inanılmaktadır (Özgan, 2019).

"Kimlik" terimi artık "sosyal" ve "kişisel" olarak etiketlenebilecek iki ilgili anlamda kullanılmaktadır. İlk tanımda, "kimlik" sadece bir sosyal kategoriyi, bir etiketle tanımlanan ve üyelik kuralları ve (iddia edilen) ayırt edici özellikler veya niteliklerle ayırt edilen bir grup insanı ifade eder. İkinci kişisel kimlik, bir kimlik, bir kişinin büyük gurur aldığı veya sosyal olarak önemli ancak büyük ölçüde değişmez olduğunu düşündüğü ayırt edici bir nitelik anlamındadır (veya özelliklerdir). Bu nedenle, "kimlik" teriminin mevcut yinelenmesinde iki anlamı vardır. Hem sosyal kategorileri hem de bireyin kendine saygısının veya saygınlığının köklerini aynı anda ifade eder. Bu şeylerin hiçbir şekilde bağlanmasına gerek yok. Günlük dilde "kimlik", sosyal bir kategori açısından ifade edilmesi zor olan kişisel nitelikleri veya nitelikleri ifade edebilir ve kimse onları kendi kimliklerinin temeli olarak görmese bile belirli kategoriler "kimlik" olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte, mevcut tezahüründeki "kimlik", sosyal kategorilerin bir kişinin kendine saygısının temelleriyle ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğu fikrini yansıtır ve çağırır (Fearon, 1999).

Her bireyin bireysel kimliğinin iki ana bileşeni şunlardır; a) kolektif kimliğin temelini oluşturmayan, ancak zekâ, çekicilik, hırs ve akıl gibi ek sosyal ve etik açıdan önemli özelliklerden oluşan kişisel bir boyut, b) kolektif kimliklerinin kesişimi olan kolektif bir boyut. Başka bir deyişle, kimliğin bu iki yönü arasında sosyolojik bir ayırmadan ziyade mantıksal bir ayırım vardır. Her iki boyutta da sosyal yaşam için önemli olan özellikleri tartışıyoruz, ancak sosyal kategoriler veya insan türleri olarak yalnızca kolektif kimlikler dikkate alınır. Sosyal olanlar değil, mantıksal kategoriler zekâ, çekicilik veya hırs gibi özellikleri içerir. Bu özellikleri paylaşan insanlar, anladığımız kadarıyla bir sosyal grup oluşturamazlar (Taylor, 1996).

Kimlik, bireylerin "Sen kimsin?" sorusuna nasıl tepki verdiği. Bu soruyu doğrudan veya incelikle, kendine veya başkalarına, kişisel veya grup düzeyinde sormak mümkündür. Kimlik literatürü içinde düşünce okulları sıklıkla kişisel ya da toplumsal süreçlerin yanı sıra kişisel ya da toplumsal içerikleri de vurgular. Bununla birlikte, Vignoles (2018), kimliklerin hem içerikleri hem de zaman içinde yaratıldıkları, korundukları ve değiştirildikleri yöntemler açısından hem kişisel hem de sosyal olduğunu iddia eder. Kimlik literatüründeki çeşitli düşünce okullarının sıklıkla kişisel ya da toplumsal içerikleri (ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın) ve kişisel ya da toplumsal süreçleri vurgulamasına rağmen, Vignoles (2018), kimliğin "hem kişisel hem de sosyal" olma kapasitesinin, kavrama insanların birbirleriyle nasıl etkileşime girdiğini aydınlatmak için en büyük teorik potansiyelini sağlayan şey olduğunu iddia ederek, sosyal bilimlerdeki araştırmacılar ve teorisyenlerin bu karmaşıklığı dikkate alan bütünleştirici bir bakış açısıyla yararlanmaları gerektiğini belirtmiştir.

Vignoles vd., (2011) tarafından yapılan kimlik tanımı, sadece birini karakterize etmek için kullanılabilecek her niteliği içermez. "Kimlik" terimi zaman zaman hem popüler hem de bilimsel söylemde bir dizi biyolojik özelliği, psikolojik eğilimi ve/veya sosyo-demografik konumu tanımlamak için kapsamlı bir ifade olarak kullanılır. Bununla birlikte, belirli bir cilt tonuna sahip olmak veya zeki olmak kaçınılmaz olarak etnik bir kimlik veya "entelektüel" statüsü kazandırmadığı gibi, İngiliz pasaportuna sahip olmak da öyle. Bu tür özellikler yalnızca yorumlandıkları, kişisel ve sosyal anlam verdikleri ve daha sonra bireyleri veya grupları tanımlamak için kullanıldıkları ölçüde kimliğe katkıda bulunurlar. Başka bir deyişle, kimliğe yalnızca insanların "Sen kimsin?" sorusunu cevaplamak için kullandıkları ölçüde katkıda bulunurlar. Bu nedenle, insanların kendilerini tanımlamak için sıklıkla kullandıkları iki alana odaklansa bile, matematiksel yetenekteki cinsiyet farklılıklarını inceleyen bir çalışma mutlaka bir kimlik çalışması değildir. Bununla birlikte, bu eşitsizlikleri, insanların kendilerini erkeklerin ve kadınların baskın kültürel temsilleri açısından kategorize etme süreci aracılığıyla açıklamaya çalışan bir çalışma (örneğin, Spencer vd., 1999) tartışmasız bir kimlik çalışmasıdır (Vignoles vd., 2011).

Bauman (2001)'a göre "kimlik", belirsizlikten kaçınmanın adıdır: Bir kişi nereye ait olduğundan kuşku duyduğunda, kimliği dikkate alır. Yani, belirgin görünen davranış

kalıpları ve biçimler arasında nerede durduğundan ve etrafındaki insanların duruşunu doğru ve uygun olarak kabul edeceklerinden nasıl emin olduklarından emin olmadığında (sonuçta, bu bir kez bilindiğinde, her iki taraf da birbirlerinin huzurunda nasıl davranmaya devam edeceklerini bileceklerdir) kimliği dikkate alır. Kimlik, bu belirsizlikten kaçış arayışını tanımlamak için kullanılan terimdir. Bu nedenle, garip bir fiil olmasına rağmen, bir isim gibi görünen şey bir yüklem gibi davranır, çünkü yalnızca gelecek zamanda görünür. Genellikle maddi bir varlığın sıfatı olarak görülse de kimlik aslında bir projenin ve bir koyutun ontolojik statüsüne sahiptir. Kimlik, arzulan ve/veya aranan şeyin "olana" yansımadır. Ancak bir şartla: "Aranan/istenen"e karşı, kendi gayretiyle direnmek "olan"a kalmıştır; ya da daha doğrusu, kimlik, "olan"ın yetersizliği ve kusurluluğunun dolaylı bir biçimde onaylanmasıdır (Bauman, 2001).

1.1.3. Etnisite

Etnisite çalışması bir dizi bağlantılı terminolojik, politik ve kavramsal konuyla ilgilenmek zorundadır. 'Etnik' veya 'etnik grup'; ırk; belirli büyük ırklar, sosyo-kültürel gruplar; yabancı bir ülkede başkaları arasında yaşayan alt gruplar; ya da 'coğrafi bitişikliği' paylaşabilecek veya paylaşamayacak bir grup insan, 'öncelikle dil, inanç ve değerler, din veya tarih gibi belirli kültürel kriterlerin paylaşılması temelinde, kendilerinin zıttı olan veya başkaları tarafından zıtlık gören' bir grup insan anlamına gelmektedir (Morrison, 1981). Son zamanlarda fikirlerde gruplar arasındaki 'zıtlık' rolü vurgulanmıştır. Etnik kökenin ortaya çıkması için, iki farklı grubun birbirleriyle en az temas kurması ve diğerinin kültürel olarak onlardan farklı olduğu fikrini eğlendirmesi gerekir. Bu özellikler yerine getirilmezse, etnik köken yoktur, çünkü etnik köken temelde bir ilişkidir, grup özniteliği değildir (Eriksen, 2002).

Etnisite kavramı, Yunanca'da "kök" anlamına gelirken, on dokuzuncu yüzyıldan itibaren ırksal özelliklerin ağır bastığı bir kavrama dönüşmüştür. Bir grubu diğerinden ayıran kültürel uygulamalar ve ayırım noktaları bu değişimin bir parçası olarak kabul edilir. Buradan da anlaşılacağı üzere, etnik köken kalıtsal bir özellikten ziyade öğrenilmiş bir olgudur. Etnik köken, bir kişinin etnik karakterini ve hangi etnik kökene ait olduğunu ifade ederken, etnik köken tanımlarında gösterildiği gibi aidiyet ve kolektivite duygusu ile şekillenmiştir. İnsanların tekil anlamda belirli bir etnik kimliğe

eğilimleri, sosyal, siyasi ve kültürel güçlerin tutarsızlığı veya değişim düzeyi gibi konjonktürel olduğundan, bu yönelim doğrudan ilişkilidir (Yanık, 2013: 10). Bu nedenle, etnik köken benzersizlikten ziyade sosyal ve politik faktörler açısından tanımlanmalıdır.

Etnisite, insanların özdeşleştiği veya ait olduklarını hissettiği etnik grup veya gruplardır. Etnik köken, ırk, soy, milliyet veya vatandaşlığın aksine kültürel bağlılığın bir ölçüsüdür. Etnik köken kendi kendine algılanır ve insanlar birden fazla etnik gruba ait olabilir. Bir etnik grup; ortak bir özel isim, belirtilmesi gerekmeyen ancak din, gelenek veya dili içerebilen bir veya daha fazla ortak kültür ögesi, benzersiz çıkarlar topluluğu, duygular ve eylemler, ortak bir köken veya ata duygusu ve ortak bir coğrafi köken özelliklerin bir kısmına veya tümüne sahip olan kişilerden oluşmaktadır (Smith, 1986).

1.1.4. Kültürel Çeşitlilik

Kültür, asla tarafsız ya da yok olamaz. İnsan, toplumu kültürel normları, malları ve ilişkileri oluşturmak ve değiştirmek zorundadır. Her insan bir kültürün içinde doğar ve o kültür ne olursa olsun, hayatlarını o kültür içinde yaşar. Kültürel tarafsızlık imkansızdır, çünkü toplumsal normların herhangi bir gelişimi mutlaka bir başlangıcı diğerine tercih edecektir. Bu, bireylerin ve toplulukların özerkliğini sınırlar gibi görüldüğünde, bir sorun haline gelmektedir. Mümkün olduğunca çok kültürel özgürlüğü teşvik etme hedefiyle minimalist özgürlükçü bir devletin kurulması bile gerçek tarafsızlıktan geri kalacaktır, çünkü bu siyaset felsefesi tüm kültürlerin kabul etmeyeceği birtakım varsayımlar gerektirecektir. Kültür, hem bireysel özerklik için bir ön koşul hem de bu hakkı kullanmanın mantıklı ve kaçınılmaz bir sonucu olarak görülmelidir (Mishra ve Kumar, 2014).

Çeşitlilik bir dizi önemli ve belki de tartışmalı konuyu gündeme getirmektedir. Kültürel çeşitlilik, insan özgürlüğünün gerekli bir bileşeni ve koşulu olarak da görülebilir. İnsanoğlu, insan yaşamını yorumlamanın ve düzenlemenin tek doğal veya kendini belli eden yolu olduğuna inanarak, bunun dışına çıkıp onu aklayamadıkça kendi kültürleri içinde hapsedilmiş kalırlar. Farklı uygarlıklardan insanlarla etkileşime girene kadar kültürlerini terk edemezler. Kültürlerini bir kader veya durum olarak

görmek yerine, durumunu anlayabilir ve özgürce tepki verebilirler. Kültürel çeşitlilik nesnel bir iyiliktir, değeri insan özgürlüğünün ve refahının temel bir ön koşulu olduğundan kaynaklanamayan bir iyiliktir. İnsan özgürlüğünün öz bilgi, kendini aşma ve özeleştirme gibi önemli önkoşullarını desteklemektedir (Weinstock'den akt. Parekh, 2000). Çoğu modern kültürde, her biri kendi inanç ve geleneklerine bağlı kalan, kendini bilen ve az çok iyi organize edilmiş topluluklar vardır. Bu, toplumsal çeşitlilik olarak adlandırılan şeydir. Bu farklı çeşitlilik türlerinin tümü çok kültürlü toplumlarda, ancak çeşitli kombinasyonlarda ve derecelerde bulunabilmektedir. Kültürel çoğulculuk, çeşitlilik ve çokkültürlülük, kültür, din, dil ve ırk açısından farklı toplumları karakterize etmek için sıklıkla kullanılan terimlerdir. Bu terimler günlük hayatımızda sıklıkla değişmektedir. Çoğul, çeşitli ve çokkültürlülük terimlerinin tümü çok sayıda farklı popülasyonun varlığını ifade eder. Çoğul, çeşitli ve çokkültürlü olmasına rağmen, "çok"un varlığını ima etseler de çok önemli şekillerde farklılık gösterirler. Çoğulluk birçok kişi hakkında konuşur, ancak çeşitli formların nasıl yapılabildiğiyle ilişkili olduğu konusunda birçok kişinin doğası üzerinde sessizdir. Yapılandırılmış çoğulluk birçok varlığı ima ederken; çeşitlilik farklı, heterojen ve uyumsuz birçok varlığı ifade eder (Mishra ve Kumar, 2014).

1.1.5. Çokkültürlülük

Çokkültürcülük kavramının aksine, çokkültürlülük kavramı yeni bir gelişme olmamakla birlikte, o kadar da eski olduğu düşünülmemektedir. Tüm devletlerin çokkültürlü yapılar olduğu iddia edilebilir, çünkü birçoğu tarih boyunca birden fazla etnik ve kültürel grubun üyelerini içermiştir. Bu durumu tanımlamak için kullanılan terminoloji, ayrımı gizlemektedir. Eski toplumlar bu şekilde çok uluslu, çok etnikli ve kültürel çoğulculuk gibi terimler kullanılarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda, "çokkültürlülük" terimi, durumu analiz etmek ve karar vermek açısından yenidir. Çokkültürcülük, devletin çokkültürlülük olgusunu kabul etmesi ve siyasal bir pratiğe dönüşmesidir, oysa çokkültürlülük bir toplumda birden fazla kültürün varlığını ifade eden bir olgudur. "Çokkültürlülük" terimi, bir toplumda mevcut olan kültürlerin çoğulluğunu tanımlar. Modern toplumlar dikkate alınırsa, sadece bir dini uygulayan, sadece bir dil konuşan ve tek, saf bir ırka ait olan sakinleri olan çok kültürlü olmayan bir devletin olması düşünülemez. Bu anlamda, pratik olarak tüm toplumlar çok kültürlü bir yapının çeşitli derecelerine sahiptir (Özgan, 2019).

Bir toplumda birden fazla kültürün varlığı olarak tanımlanan çokkültürlülük, ayrımların tanınmasında ısrar ederken egemen kültürün asimile olma eğilimine karşı koyar. Çokkültürlülük, bir toplumda birkaç kültürün varlığını ifade eden bir olgudur, kültürel çoğulculuk ise devletin çokkültürlülüğü kabul etmesini ve bu konuda politikaların geliştirilmesini ifade etmektedir. Çokkültürlülük, bir kültürü vurgulamak ve bir toplumda başkalarını bastırmak yerine, birçok etnik, dini ve cinsel kimliğin kültürel farklılıklarının yanı sıra yaşam alanlarını da tanır (Parekh, 2000).

Çokkültürlülüğün kökenlerine baktığımızda, Kymlika (2015), "1971'de federal hükümet tarafından uygulandığında politikanın ilk hedefleri nelerdi?" Neyi başarması gerekiyordu? şeklinde iki temel hedef olduğunu savunmaktadır. Bu ilk durumda, çokkültürlülük, Kanada'nın Quebec milliyetçiliğinin ortaya çıkmasıyla ortaya çıkan ulusal birlik sorununu ele almak için yapılan daha büyük bir siyasi anlaşmanın bir parçasıydı. 1960'larda Quebecois milliyetçiliğinin dikkat çekici (yeniden) ortaya çıkışına, büyük bir ayrılıkçı hareketin başlangıcıyla birlikte tanık olunmuştur. Ayrılıkçı duygulardaki bu artışa karşı koymak için federal hükümetin harekete geçmesi gerekiyordu. Quebecilerin Kanada'da kendilerini daha fazla evlerinde hissetmelerine yardımcı olmak için, federal hükümeti gerçekten iki dilli hale getirmek için Fransız dilinin statüsünü yükseltmek ve kamu hizmetindeki frank fonların sayısını artırmak da dahil olmak üzere bir dizi reform uygulanmıştır. Daha geniş anlamda, federal hükümet, Kanada'nın "düalitesini", yani İngiliz ve Fransızların "kurucu ülkeler" olarak eşitliğini bir kez daha vurgulamayı amaçlamıştır (Kymlika, 2015).

Birçok dini, etnik, dilsel ve kültürel çeşitlilikten oluşan bir toplumun durumunu karakterize etmek için kullanılan çokkültürlülük, kültürel çeşitlilik olarak yorumlanmaktadır. Çokkültürlülük kavramı daha sonra Bilim Hazinesi'nde "birden fazla olan şeyleri" varsayan çoğulluk gibi daha net ifadelerle ayrılır. Farklı, çeşitli ve hatta kıyaslanamaz grupların varlığını gösteren çeşitlilik, çok kültürlü olarak adlandırılır (Kâmil, 2018). Çokkültürlülüğün iki temel özelliği vardır: Her şeyden önce, kabul talebi vardır. Kültürel çeşitliliğin veya çoğulculuğun meşruluğu dikkate alınması gereken ikinci noktadır. Kültürel çoğulluğun gerçekleriyle başa çıkmak için, Parekh (2008) çok kültürlü politikanın üç biçimini çizmiştir. Birincisi, milliyeti ön planda tutan bir model vardır. Milliyet, etnik, dini veya dilsel çeşitliliğe saygı

duymadan inşa edilmiş yeni bir figürdür ve entegrasyon için bir tutkal görevi görür. Bir vatandaş olarak herkes bu politika kapsamında devlet tarafından korunma hakkına sahiptir. Bu paradigma, devlet gelişiminin temelini oluşturan ve onu geçmişte kalan etnik kültürel köklerin yok edicisi olarak görülmektedir. Ulusal entegrasyonun yönlerini seçme yeteneği belirli elitlerin elinde olduğu için, bu çokkültürlü politika modelinin otoriter iktidara kaymasından korkulmaktadır (Kâmil, 2018). İkincisi, kurucularla kan ve aile bağlarına dayalı güçlü bir etnik kolektif bilinç üzerine inşa edilen etnik-milliyet paradigması vardır. Bu modeli ayıran dil birliğidir ve kapalı bir model olarak kabul edilir, çünkü ulusal kurucu etnikle aile bağı olmayan bir yabancı dışlanacak ve yabancı olarak tanınacaktır. Üçüncüsü, etnik vatandaşların kolektif varlığını ve haklarını kabul eden çokkültürlü-etnik bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda çeşitlilik, vatandaşların kimlikleri ve kökenleri kadar devletin de kabul etmesi ve barındırması gereken bir gerçeklik haline gelmektedir. Bu stratejinin benimsenmesi sadece kolektif ve etnik çeşitlilik endişelerini artırmakla kalmıyor, aynı zamanda çoğunluk-azınlık, baskın-baskın olmayan ilişkiler sorularını da gündeme getirmektedir. Çoğunluk, azınlığın ekonomik olarak egemen olduğu birkaç durumda görüldüğü gibi her zaman hakimiyet anlamına gelmediği için mesele daha karmaşık hale gelmektedir. Devletin tanınması sonucunda güç önceliklerinin kolektif çeşitliliğe aktarılması nedeniyle devletin otoritesi zayıflarsa, devlete genişletilmiş iç çatışmalarla enerji verilebilir ve bu da devleti zayıflatmaktadır (Kâmil, 2018).

1.1.6. Hoşgörü ve Hoşgörüsüzlük Kavramı

Hoşgörü, farklı kültürlerin uyumlu bir şekilde bir arada var olurken kendilerini nasıl özgürce ifade edebilecekleri sorununa gerekli ve kabul edilebilir bir yanıt olarak görülür. Önemli dünya görüşlerinde ve yaşam tarzlarında çeşitlilik, kültürel, dini ve ideolojik olarak çok sayıda olan bir toplumda ima edilmektedir. Bu çeşitlilik, insanların, hatta toplumun nasıl davranması gerektiği konusunda karşıt ve çelişkili bakış açıları hakkında ahlaki tartışmalara yol açmaktadır. Farklı fikirlerin ve yaşam biçimlerinin hoşgörüsü toplumsal işleyişin ön koşulu olarak kabul edilirken, hoşgörüsüzlük bireyler ve gruplar arasında bölünme, gerginlik ve düşmanlık yaratır. Siyasi liderler, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler (BM) ve sivil toplum örgütleri hoşgörüsüzlüğü kınayan, barışçıl toplum için hoşgörünün önemini vurgulayan ve hoşgörüyü teşvik etmek için stratejiler öneren bildiriler yayınlamışlardır. 1995'teki

BM Hoşgörü Yılı'nın ardından, 1996'daki BM Genel Kurulu üye ülkeleri 16 Kasım'ı 'Uluslararası Hoşgörü Günü' olarak anmaya çağırmıştır. Avrupa'da "*Avrupa hoşgörü madalyası*", "*Avrupa hoşgörü günü*" ve "*hoşgörünün geliştirilmesi ve hoşgörüsüzlüğün bastırılması için Avrupa model yasası*" kabul edilmiştir. Irkçılık ve Hoşgörüsüzlükle Mücadele Avrupa Komisyonu (ECRI) da kurulmuştur. Hoşgörü ayrıca, dini ve sivil kuruluşların yanı sıra dünyadaki okullar tarafından kültürel ve diğer farklılık türleriyle başa çıkmanın bir aracı olarak teşvik edilir ve öğretilir (Verkuyten ve Kollar, 2021).

Hoşgörüsüzlük sorunu yeni olmasa da güncel olaylar özellikle hoşgörüsüzlüğün gittikçe arttığı zamanlarda yaşadığımızı göstermektedir. Birçok ülkede birçok insan göçmenlere, mültecilere ve çeşitli azınlık gruplarına ve uyguladıkları kültürel ve dini faaliyetlere düşmandır. Ayrıca, ideolojik olarak farklı kişilere yönelik davetsizlikler, platformdan çıkarma, işten atmalar, sindirme ve şiddette kendini gösteren entelektüel çeşitliliğin hoşgörüsüzlüğü vardır -(Bkz. Ceci ve Williams, 2018)-. Bu tür olaylar, aşırı sağcı yürüyüşçülere saldıran faşist karşıtı aktivistlerin hiç garanti edilip edilmediği veya Batılı ülkelerin Müslüman kadınlara "burka yasağı" mı yoksa yeni minarelerin inşasına yasak getirmesi gerektiği gibi sert endişelere yol açabilir. "Hoşgörüsüzlük", anlamlı tartışmalar, kapsamlı araştırmalar ve etkili çözümler için nüansları açmanın önemini vurgulayarak, çok çeşitli tutum, inanç ve davranışlara kolayca uygulanabilecek yaygın, yüzeysel bir kelimedir. Olayları öznel olarak yorumlamamız, geleneksel sosyal psikoloji yaklaşımlarına göre fikirlerimiz, duygularımız ve davranışlarımız üzerinde etkilidir. İnsanların ve grupların başkalarının hoşgörüsüzlüklerini (ve kendi hoşgörülerini) nasıl yorumladıklarının, nasıl tepki verdikleri üzerinde büyük bir etkisi olabileceğini önerilebilir. Çitleri onarmadan ve kültürel, dini ve ideolojik farklılıklarımızdan oluşan daha sivil bir toplum inşa etmeden önce, çeşitli hoşgörüsüzlük biçimlerinin temelini oluşturan psikolojik süreçler hakkında daha derin bir bilgi edinmek gerekebilir (Kunovich, & Hodson,1999).

1.1.7. Sosyal Hoşgörüsüzlük

Bu bölümde "Çeşitli yaşam tarzlarını ve siyasi fikirleri tolere etmeye hazır olma" olarak tanımlanan toplumsal hoşgörüyü tartışılmıştır (Norris, 2002). Sosyal hoşgörüsüzlük etnik ve kültürel olarak çeşitli gruplar arasındaki anlaşmazlık ve ayrıca

gruplara karşı olumsuz bir yönelim ve hatta itiraz olarak tanımlanmaktadır (Rapp ve Ackermann, 2016).

Kişinin kendisinden farklı özelliklere sahip bireylere karşı önyargısı, sosyal hoşgörüsüzlüğe neden olur. Hoşgörüsüzlük, farklılıkları gözlemleme, analiz etme ve kabul etme isteksizliğinin yanı sıra başkalarının değer sistemlerinde değerlilik görme eğilimi ile tanımlanır. Bu açıklama, sosyal olarak hoşgörüsüz davranışın altında yatan nedenlere işaret eden iki kritik yönü vurgulamaktadır. Birincisi, hoşgörüsüz kişinin diğer kültürler ve değer sistemleri hakkında bilgi eksikliğidir; bu, kendini yüceltme ve kibir nedeniyle öğrenmeyi reddetmesiyle daha da şiddetlenir. İkincisi, hoşgörüsüz kişinin başkalarının bakış açılarının reddedilmesiyle birlikte kendi bakış açılarını katı bir şekilde iddia etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenleri ele almak için sürekli olarak taze bilgi peşinde koşmak gerekir. Dahası, açık fikirli olmak, kabul etmeye hazır olmak ve çeşitli görüş ve değerlerin varlığını onaylamak gerekir. Diğer insanların görüş ve inançlarına karşı mütevazı ve saygılı olmak, hoşgörüsüzlüğü daha da engeller. Zeki bir insan, bilgisi büyüdükçe kendine güven kazanır, bunların hepsi öz değerlerini ve eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirir. Böyle bir insanın birçok kültür ve inanç sistemi için doğuştan gelen bir toleransı vardır (Jain, 2020).

Her zaman var olan ve kültür, etnik köken, cinsiyet, zenginlik düzeyi gibi faktörlere dayanan toplumsal hoşgörüsüzlük, kısmen küresel çok yönlü göçteki artış nedeniyle yeniden canlanıyor gibi görünmektedir. Diğerleri daha iyi eğitimsel, ekonomik veya mesleki olanaklar, daha iyi bir yaşam kalitesi veya diğer istek veya nedenler arayışında göç eder. Bazı göçmenler kendi ülkeleri içinde veya ülkeleri ile diğer ülkeler arasındaki çatışmalardan kaçan mültecilerdir. Farklı değerlere sahip uzak toplumlar, giderek küreselleşen bir ekonominin bir sonucu olarak birbirine daha bağımlı hale gelse de bir tür yerleştirilmiş koruyucu yabancı düşmanlığı olan sosyal, kültürel, ekonomik ve dini nativizmde buna karşılık gelen bir artış olmuştur. Giderek daha fazla insan, yeni gelenlerin veya sözde yabancıların yerel kültürü ve değerleri baltaladığı algılanan kendi mikro kozmoslarına dalmış gibi görünüyor. Bu zihniyet toplumda çatışmaya neden olmakta ve insanlar arasında hoşgörüsüzlüğe yol açmaktadır. Daha önce diğer toplumlarda sosyal hoşgörüsüzlüğün varlığını inkâr eden birçok

medeniyetin, diğ er geçmişlerden gelen bireylerin akını yaşadıklarında aniden daha dayanılmaz hale geldiğini gözlemlemek büyüleyicidir (Jain, 2020).

Toplumsal, siyasal ve ekonomik konularda ifade özgürlüğünün yasaklanması toplumsal hoşgörüsüzlüğün merkezinde yer almaktadır. İnsanlar fikirlerini ifade etmekten korktuklarında, mağduriyetlerini dile getirmekten korktuklarında, özgür ve açık bir tartışma yoluyla birbirlerini eğitemediklerinde, hoşgörüsüzlüğün zirvesine ulaşılır. Düşünce, inanç ve iletişim özgürlüğü, kişisel özgürlüğün özüdür. Ayrıca, sosyologlar ve sosyal psikologlar, iletişim mekanizmasının bir grubun davranışını uyarılma şekli olduğunu kararlı bir şekilde kanıtlamıştır. Grubun sadece birkaç üyesini etkileyen bir uyarı, iletişim yoluyla tüm gruba yayılabilir. Sonuç olarak, bir gruptaki iletişim mekanizması, bir bireyde sinir sisteminin nasıl çalıştığına benzer şekilde çalışır. Uyarılabilir bir organdır. Bu nedenle iletişim özgürlüğü, sağlıklı bir grup yaşamının gereği olarak bireysel bir hak değildir; ya da başka bir deyişle, tam olarak değerli bir birey hakkıdır, çünkü normal sosyal yaşam için bir gerekliliktir (Ellwood, 1923).

1.2. Etiyopya'da Çokkültürlülük

1.2.1. Etno-Kültürel Çeşitlilik

Etiyopya coğrafya, tarih, demografi, kalkınma ve etnik köken bakımından çok çeşitli bir ülkedir (Erk, 2017). Çağdaş Etiyopya toplumunun yapısını anlamak, din anlayışını gerektirir. Yirminci ve yirmi birinci yüzyıllarda, Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'ın hepsi Etiyopya'nın kalkınması üzerinde bir etkiye sahipti ve kalkınma "gündemlerine" katıldılar. Etiyopya şu anda çoğunluğu Hıristiyan bir ülkedir, ancak kesin demografi istatistikleri belirsizdir. 2007 nüfus sayımına göre, nüfusun %43,5'ini oluşturan 32 milyondan fazla Etiyopyalı Ortodoks Hıristiyan; nüfusun % 33,9'unu oluşturan 25 milyondan fazla Müslüman; nüfusun% 20,6'sını oluşturan 18 milyondan az Protestan; ve iki milyondan az gelenekçidir. Etiyopya, on beşinci yüzyılın başlarında kısa bir dönem hariç, dünyanın en büyük İbrahimi dinlerinin üçüyle de güçlü tarihsel bağlara sahiptir ve Hıristiyanlık, İslam ve Yahudilik arasındaki ilişkiler tipik olarak dostane olmuştur (GA ISIG Study Tour, 2013).

Tarihsel olarak Ortodoks Hıristiyan ve Müslüman olarak yarıya bölünmüş olan ülkenin sayısız etnik grubuna, son zamanlarda küçük ama hızla büyüyen bir Evanjelik Protestan azınlık katılmıştır (Etiyopya'nın tarihsel olarak küçük Yahudi azınlığı, diğer taraftan, çoğu yirminci yüzyılın son on yıllarında İsrail'e göç ettiği için birkaç bin kişi kalmıştır). Etiyopya Ortodoks Kilisesi (ve din adamları) yaylaların yönetici seçkinleri ve önceki emperyal rejimle yakın ilişkilere sahipti. Ek olarak, eski bir Sami dili olan Ge'ez, tipik olarak Kilise tarafından dini faaliyetleri için kullanılırdı. Bazı Oromo aktivistleri, Yaylaların hala kültürün kontrolünde olduğuna inanmaktadır. Siyaset, din ve etnik köken, sadece Oromolar arasında değil, ülke genelinde karmaşık bir şekilde etkileşime girmektedir. Kentleşme ve modernleşmenin yanı sıra, Etiyopya Ortodoks Kilisesi'nin egemenliğine itiraz eden dini kimlikler, özellikle gençler arasında muhalefet mekanları olarak gelişmiştir. Bununla birlikte, önemli etnik grup kimlikleri diğer grup kimliklerinden daha önemli görünmeye devam etmektedir ve büyük dini grup kimlikleri henüz siyasi olarak ortaya çıkmamıştır. Etiyopyalı etnik grupların çoğunluğu Müslüman ve Ortodoks Hıristiyan olarak ayrılmıştır, ancak bu ayrım bölgeye göre değişmektedir. Geçmişte, etnik gruplar, her iki dinden önce gelen benzer etno-kültürel gelenekler ve aynı bölge ve dille yakın bağlarla birleşme eğilimindeydi. Bununla birlikte, modernleşmenin, gelişmenin ve kentleşmenin hızlı temposu, bu tarihsel eğilimlerden bazılarını test etmektedir. Bu değişim kalıplarının kendilerini nasıl gösterdiği, Etiyopya bölgesel siyasetinin geleceği üzerinde önemli bir etkiye sahip olacaktır (Erk, 2017).

Günümüz ülkeleri çok etniklidir. Bazı ülkeler, tarihin çok uzun dönemlerinde siyasi varlıklar olarak daha fazla etnik gruplaşmaya sahip olmuştur. Bazı ülkeler, çeşitli etnik, ulusal, dilsel ve dini geçmişlere sahip "yeni vatandaşları veya daimî sakinleri" kabul etmişlerdir. On yıllardır, hatta yüzyıllarca orada yaşayan yaşam alanları edinen ülke onlara vatandaşlık veya "daimî ikametgâh" (günümüz batı Avrupa'sındaki gibi) vermemiş olsa bile, çok sayıda ülkedeki yerel nüfusun az ya da çok önemli bir bölümünü oluşturmuştur. Sosyolojik açıdan bakıldığında, bu sosyal grupların her biri, yukarıda belirtilen özellikler nedeniyle birçok etnik gruba sahip olarak görülmektedir. Etiyopya, Afro-Asya süper dil ailesinin konuşmacılarının göçünün bir sonucu olarak Afrika'daki etnik, kültürel ve dini açıdan en çeşitli ülkelerden biridir (Mohamed, 2021). Etiyopya'nın etnik yapısına bakıldığında, Etiyopya, 80 etnik grupla ve çok

farklı dillerle büyük bir etnik çeşitliliğe sahiptir. Etiyopya, bu etnik gruplardan dokuz tanesi, ülkenin toplam nüfusunun yarım milyondan fazlasını oluşturmaktadır. Nüfusun en büyük kısmını tutan iki büyük etnik grup Oromo ve Amhara, nüfusun %62'sini oluşturmaktadır. Oromo, ülkedeki en büyük etnik gruptur. Nüfusun %34.4'nü içermektedir. Oromolar nüfusun büyük bir kısmını oluştursalar da geçmişte uzun süre siyasette göz ardı edilmişlerdir. Oromo'dan sonra ikinci nüfusun %27 oluşturan en büyük etnik grup Amhara'dır. Çoğunlukla Hristiyanlar, yani Etiyopya Ortodoks kilisenin üyelerilerdir. Üçüncü en büyük etnik grup ise Tigray'dır. Tigray etnik grubu, toplam nüfusun yalnızca %7,3' ünü oluşturmalarına rağmen son yirmi yılda siyasette baskın olan etnik gruptur. Ülkeyi yirmi yıldan fazla yönetmişlerdir. Bu üç büyük etnik grup nüfusun % 70'ini oluşturmaktadır. Sidama, Wolaita, Gurage, Somali, Hadiya ve Afar olmak üzere dokuz büyük etnik gruptan geri kalan etnik gruplar bir milyondan fazla nüfusa sahiplerdir. Bu dokuz en büyük etnik grup ülkenin toplam nüfusun hemen hemen %86'sını içermektedir (Ethiopian National Census, 2007). Etiyopya'nın hükümet idari yapısını gördüğümüzde etnik federalizmi benimsediği için Etiyopya, etnik kökene dayalı 9 idari bölgeye (Oromia, Amhara, Afar, Gambella, Somali, Tigray, Benishangul gumuz, Güney Ulusları ve Halkları Bölgesi) ve iki federale (Addis Ababa -başkent şehir- ve Dire Dawa) ayrılmıştır.

Etiyopya meşru olarak "halklar müzesi" olarak tanımlanabilir. Hala dünyanın en eski medeniyetleri arasındadır ve ülke çok etnik, çokkültürlü ve çok dillidir. Muhtemelen gezegendeki en gelişmiş Afrika dili olan Amharca, 1270'ten beri resmi dil olarak kullanılmaktadır. Etiyopya Ortodoks Kilisesi, sefeli olan Ge'ez'i Litürjik ve adanmışlık dilinin yanı sıra kilisede kariyer yapmayı düşünenler için edebiyat ve öğrenme dili olarak kullanmaya devam etmektedir. En sık yazılan diller Ge'ez, Amharca, Tigrigna ve Oromogna'dır. Diğerleri henüz yazılı olarak yeterince ifade edilmemiştir (Wagaw, 1999).

Orta ve kuzey Etiyopya'daki bölgesel devletler, imparatorluk dönemi boyunca siyasi, ekonomik, kültürel ve dilsel alanlara hâkim olan yayla Sami dili konuşan etnik grupların tarihi vatanlarıdır. Öte yandan, Etiyopya ancak son zamanlarda güney bölge devletlerini dahil etmiştir. Güneyden gelen etnik gruplar, 1995 yılında etnik federasyonun kurulmasına kadar siyasi, ekonomik, kültürel ve dilsel olarak

marjinalleştirilmiştir. Eyaletteki en büyük etnik grup da bu etnik gruplardan biridir. Etiyopya'ya yakın zamanda asimile edilen bu çok küçük etnik grupların çoğunluğu, dilsel ve ırksal olarak farklı güney bölgesel bölgelerde bulunur. Nüfus bakımından büyüklükleri nedeniyle, Oromolar Etiyopya'nın etnik federalizmini en büyük sorunla karşı karşıya bırakıyorlar. Afaan Oromo dili, yaylalar tarafından kullanılan Sami dillerinin aksine, Afro-Cushitic dil ailesinin bir parçasıdır. Oromia bölgesi yalnızca emperyal genişlemenin son aşamasında Etiyopya'ya dahil edildiğinden ve ülkenin en büyük etnik topluluğu olduğundan, buna karşılık gelen bir siyasi otorite duygusundan yoksun olduğundan, özellikle genç Oromolar arasında kültürel ve dilsel kızgınlık duyguları sık görülmektedir (Erk, 2017).

Etiyopya'daki insanlar, "unvanlı" ve "yerleşimci" etnik gruplar arasındaki ayrımı, karmaşık bölgesel politika ve etnik köken ağında gezinmelerine yardımcı olmak için kritik bir harita olarak kullanabilirler. Etnik federalizm sistemi, daha önce bölgeye özgü olan etnik grupların dilini ve kültürünü kabul eder. Onlar, kısacası, toprak sahipleridir. Bölge devletleri anayasalarını değiştirdikçe veya bu hakkı savunan yenilerini benimsedikçe gerginlikler artmıştır. Etnik gruplar arası ilişkiler, bazı bölgesel devletlerde, nesiller boyunca aynı topraklarda yaşayan yerleşimci toplulukları siyasi ve kültürel olarak haklarından mahrum bırakan "toprağın oğulları" ve "anavatan"a imalar içeren anayasalarla özellikle ısınmıştır. Unvanlı ve yerleşimci etnik gruplarla birlikte, ülkenin güney bölgeleri, yağmur ormanlarının derinliklerinde yaşayan küçük, izole yerli topluluklara ev sahipliği yapmaktadır. Unvanlı ve yerleşimci etnik gruplarla karşılaştırıldığında, bu topluluklar etnik politika oyununda haklarını savunmada sıklıkla başarısız olurlar (Erk, 2017).

Nüfusunun ötesinde, Etiyopya kuru yayla platoları, ova yağmur ormanları, kahvenin yetiştirildiği yemyeşil vadiler ve tozlu savanları içeren çeşitli bir manzaraya sahiptir. Dahası, kentsel ve sanayileşen bölgeler, daha yoksul periferik alanlarla bir arada bulunmaktadır. Etiyopya'nın nüfusu 120 milyondur (UN World Population Prospects, 2022) Coğrafya, büyüklük, nüfus, ekonomik kalkınma ve etnik çeşitlilik bakımından değişen on bir kurucu bölüm bu nüfusu oluşturur. Etiyopya'nın eyaletlerinin çoğu büyük ama az gelişmiş periferik bölgesel devletlerdir, diğerleri ise kentsel çok etnikli nüfusa sahip küçük şehir devletleridir. Etiyopya'nın bazı bölgeleri etnik olarak

homojenken, diğerkleri bazıları bölgeye özgü olan ve diğerkleri daha yakın nesillerde oraya yerleşmiş olan düzinelerce farklı etnik grubun birleşimidir (Erk, 2017).

1.2.2. Asimilasyonsa Politikaların Mirası: Tarihsel Bir Bakış

"Etiyopya imparatorluk devletinin on dokuzuncu yüzyılın son çeyreğinde kurulmasının ve sonraki evrimini tanımlayan tarihsel dinamiklerin, bir veya iki etnik grubun çok sayıda diğerkleri üzerinde ulusal egemenliği ile sonuçlandığını" iddia etmektedir (Gudina'dan akt. Semela 2012), Ayrıca, yıllar geçtikçe, birçok yönetimin baskın etnik grubun kültürünü ve dilini çoğunluğa zorladığını ve böylece ekonomik ve politik itaatlerini artırdığını savunuyor. Tüm siyasi sistemlerin çerçevesini oluşturan eğitim uygulamalarının, çeşitli dil ve etnik kökene sahip nüfuslara hâkim olmak ve onları asimile etmek için kullanıldığı belirtilmektedir. Egemen etno-kültürel grupların tarihinin, dilinin ve kültürünün okul müfredatından kasıtlı olarak çıkarılması, marjinalleşmelerinin önemli bir yönü olarak belirtilmiştir. Haile Selassie I Üniversitesi (HSIU) öğrencilerinin önderlik ettiği büyük bir ayaklanmayı tetiklemek için insanlığın hoşgörüsünü aşan tiranlık seviyesi, toplumun tüm yönlerine sızan hegemon yanın sürdürülemeyeceği anlamına geliyordu. Bu noktada, o zamanki öğrenci sendikasının başkanı Waleligen Makonnen'den Mücadele1'in (HSIU'nun öğrenci sendikasının dergisi) Kasım 1969 sayısından alıntı yapmak öğreticidir (Semela, 2012).

"Etiyopya kültürününün ne olduğunu herhangi bir kişiye sorun? Etiyopya dilinin ne olduğunu herhangi bir kişiye sorun? Etiyopya müziğinin ne olduğunu herhangi bir kişiye sorun? "Ulusal elbisenin" ne olduğunu herhangi kişiye sorun? Ya Amhara ya da Amhara-Tigredir! "Gerçek bir Etiyopyalı" olmak için Amharca konuşmak, Amharca müzik dinlemek, Amhara-Tigre dinini, Ortodoks Hıristiyanlığını kabul etmek ve uluslararası konferanslarda Amhara-Tigre Şamma'yı giymek gerekir. Bazı durumlarda, "Etiyopyalı" olmak için adınızı değiştirmeniz bile gerekecektir. Kısacası Etiyopyalı olmak için Amhara maskesi takmanız gerekecek (Fanon'un ifadesini kullanmak için) (Mekonnen, 1969).

Alıntılanan bölümde Makonnen, Etiyopya siyasetinin Amhara-Tigre egemenliği ile karakterize edildiğini savunmuştur. (Tigrigna dili, Amharca ile aynı Sami dilsel soyunu paylaşırsa da Amhara ve Tigre, iki toplumun ortak kültürü ve dini nedeniyle burada eşleştirilmiştir). İlginçtir ki, o zamanlar HSIU'daki öğrenciler, kendi etno-

kültürel gruplaşmalarının çıkarlarını korumak için etnik kökene göre bölünmemiştir. Waleligen Makonnen'in, kendi kültürünün ve dilinin bu bölgedeki diğerleri üzerindeki egemenliğine şiddetle karşı çıkan etnik bir Amhara olduğunu hatırlatmak önemlidir. HSIU'nun Etiyopyalı Öğrenci Hareketi'nin (ESM) mücadelesi, tüm etnik grupların baskı ve adaletsizliğe karşı ortak savaşını ortaya koymaktadır. İmparatorluk otoritesine karşı öğrenciler tarafından örgütlenen ve önderlik edilen ayaklanma istenilen sonuca ulaşmadan 1974'te Albay Mingistu Haliemariam başkanlığındaki askeri cuntanın kontrolü sağlamasıyla sonuçlanmıştır. Ne yazık ki, öğrencilerin fedakarlıkları devrimi kurtarmamıştır ya da beklenen sonucu ulaştıramamıştır. Bu endişe verici gelişmeden memnun olmayan o zamanın HSIU öğrencileri, silahlı siyasi çatışmaya girerek Etiyopya siyaseti üzerinde etkili olmaya devam etmişlerdir. Bunlar arasında Etiyopya Halklarının Devrimci Partisi (EPRP), Tüm Etiyopya Sosyalist Hareketi (Amharca MIESON), Tigrian Halk Kurtuluş Cephesi (TPLF), Eritre Halk Kurtuluş Cephesi (EPLF) ve Oromo Kurtuluş Cephesi (OLF) bulunmaktadır (Semela, 2012).

1.2.3. Federalizm Yoluyla Etnik Çeşitliliği Barındırmak

Federalizm, etnik çeşitliliği karşı-çoğunlukçu bir şekilde yönetebilen siyasi bir sistem olarak giderek daha fazla teşvik edilmektedir. Öte yandan diğerleri, federalizmin durdurmak için tasarlandığı etnik şiddeti şiddetlendirdiğine inanmakta ve bu nedenle çok etnikli ikilemi ele almak için kullanılmamasını tavsiye etmektedirler. Federalizm, etnik grupların çoğunluğu ve bölgesel olarak oluşturulmuş topluluklar için önemli güç merkezleri ve etnik bölünmeler karşısında devlet birliğini korumanın en iyi pratik yollarını sunmaktadır (Fessha, 2010).

1.2.4. Etiyopya'da Etnik Federalizm

"Federalizm" terimi çok sayıda uzman tarafından çok çeşitli şekillerde tanımlanmıştır; Sonuç olarak, şu anda var olan geniş tanımlar bütününe ekleme girişimi, terminolojiye hakim olmayan kişilerin kafasını daha da karıştıracaktır. Federalizm, nihai otoritenin merkez ve alt birimler arasında dağıtıldığı federal siyasi rejimlerin teorisi veya desteğidir. Üniter bir devletin aksine, egemenlik anayasal olarak en az iki bölgesel seviyeye bölünmüştür, her seviyedeki birimler nihai otoriteye sahiptir ve bazı alanlarda diğerlerinden bağımsız hareket etmektedirler. Federal hükümeti olan ülkelerdeki vatandaşlar, federal makamlar ve eyalet veya bölge yetkilileri olmak üzere

iki otoriteye karşı siyasi yükümlülükleri vardır (Madebo, 2010). L. Hugo, Hume, Rousseau ve Kant gibi ünlü bilim adamları federalizmin politik teorisine katkıda bulunmuş olsalar da, çoğu bilim insanı tarafından Johannes Althusius'un modern federalist düşüncenin babası olduğunu kabul edilmektedir (Madebo, 2010). Federalizm, Amerika Birleşik Devletleri tarafından popülerleştirilen modern bir kapsayıcılık kavramıdır. Bununla birlikte, kökenleri, büyük Kızılderili kabilelerinden biri olan Urukwa ulusuna kadar izlenebilir. Hatta kökenleri dünyadaki çeşitli eski uygarlıklara kadar izlenebilir. İsviçre, modern çağda başarılı bir etnik Federalizm örneğidir. Öte yandan federalizm, bölgeselcilikle ilgilidir ve etnisiteyle hiçbir ilgisi yoktur. Bu, daha büyük bir ülkenin Federal Hükümete sınırlı miktarda güç vermesiyle ilgilidir. Tipik olarak, bu, gücün geri kalanını Kantonlar, İlçeler ve Devletler veya Etiyopya terimleriyle Kudlins olarak bilinen yerel seviyelere devretmeden önce diğer Yabancı Egemen uluslarla uğraşmayı gerektirir (Vasudeo, 2021).

Federalizm, "bir araya gelme federasyonu" ve "federasyonu bir arada tutma" yoluyla gerçekleştirilebilir. Bir araya gelen federasyonlar, iki veya daha fazla mevcut egemen ülke, hükümet verimliliği, ekonomik kalkınma ve güvenlik amaçları gibi farklı amaçlarla federal bir sistem oluşturmaya karar verdiğinde ortaya çıkar. "Bir araya gelme" federasyonunun en önemli özelliği, farklı egemen devletlerin gönüllü olarak bir araya gelerek federasyonu oluşturmasıdır. "Bir arada tutma federasyonu" ise, etnik bölünmeleri yönetmek için kullanılan bir yaklaşım veya devletin üniteri dağılmadan kurtarmak için kullanılan bir yöntemdir. Çoğu zaman, etnik veya bölgesel vb. çatışmalardan kaçınmayı amaçlayan çok etnikli federal sistemler kurarak üniter devletleri korumak için rızaya dayalı parlamento kararından sonra gerçekleşir (Madebo, 2010).

1.2.4.1. Bir Araya Gelme Federasyonu

Halihazırda var olan iki veya daha fazla egemen ulus, hükümet etkinliği, ekonomik kalkınma ve güvenlik nedenleriyle federal bir yapı kurmaya karar verdiğinde, bir araya gelen federasyonlar ortaya çıkar. Federasyonlar, savaşları ve savaş korkusunu çeşitli şekillerde önleyerek barışı teşvik edebilir, ayrıca iç ticaret engellerini kaldırarak ekonomik başarıyı teşvik edebilir. Federe ülkeler veya uluslar dış saldırganları caydırabilir ve/veya birleşik güçleri nedeniyle kendi aralarında saldırgan ve önleyici savaşları önleyebilirler. Örneğin, Etiyopya ve Eritre sorunlarını federal yapılar aracılığıyla çözmüş olsalardı, 1998-2000 Etiyo-Eritre Savaşı gerçekleşmeyebilirdi.

Birçok egemen birimin federasyonu gönüllü olarak kurmak için güçlerini birleştirmesi, "Bir araya gelme" federasyonunun temel bileşenidir (Madebo, 2010).

1.2.4.2. Bir Arada Tutma Federasyonu

Bir arada tutma federasyonunda, halihazırda var olan büyük bir politika, egemen devletlerin egemenliklerinin bir kısmını teslim ettikleri ortak bir merkezi hükümet oluşturmak için bir araya geldikleri "bir araya gelme" federasyonlarının aksine, belirli politika alanları üzerinde egemenliğin tadını çıkararak çeşitli alt birimlere bölünmüştür. Federalizmi bir arada tutmanın amacı, üniter bir devletin çökmesini önlemek veya etnik bölünmelerle başa çıkmaktır. "Bir arada tutma" federasyonlarının çoğunluğu, çok etnikli bir federal yapı kurarak üniter bir devleti korumak için uyum içinde yapılan parlamenter bir seçimin sonucudur (Madebo, 2010).

1.2.4.3. Bir Araya Getirme Federasyonu

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) gibi gönüllü olmayan, yani zorlama yoluyla entegre edilen federal devletler, federasyonları "bir araya getirme" olarak bilinir. Ya da son Etiyopya deneyiminin özetlediği gibi, federalizmi "bir araya getirme", bir kratokrasiye benzer şekilde, örgütlü bir elit tarafından çeşitli milliyetlerin hileli veya zorla dahil edilmesidir. Eski SSCB ve Etiyopya, önemli ölçüde merkezileşmeye sahip nominal olarak federe devletlerin tipik örnekleridir. "Bir Araya Getirme" adının açıkça ortaya koyduğu gibi, "bir araya getirme" federalizm, birimleri iradeleri dışında birbirine bağlayan zorlayıcı bir varlık gibi görünmektedir. Bu zorlayıcı varlık, Etiyopya örneğinde TPLF'dir (Madebo, 2010).

Etnisite üzerine kurulan kavrama 'etnik federalizm' denir. Birinin biyolojisine, kültürüne, diline, dinine veya kan grubuna atıfta bulunabilir. Etiyopya halkı, dilbilime dayanan etnik bir federalizme maruz kalmıştır. Etiyopya Federalizmi, etnik temelli olduğu için kendisini "Etnik federalizm" olarak tanımlaması bakımından farklıdır. Etnik Federalizmin kurulması, siyasi kurumlarında etnik kimliği tanır, yenilikçi doğasını gösterir ve diğer federal sistemlerden ayırt edilebilir (Vasudeo, 2021).

1.2.5. Etnik Temelli Federalizm: Tarihsel Bir Bakış

Derg askeri rejimi, 1975'te İmparator Haile Selassie'yi devirdikten sonra iktidara geçmiştir. Derg, Etiyopya'ya, özellikle de imparatorluk kontrolü sırasında ihmal edilen kırsal çevre azınlıklarına siyasi ve ekonomik modernlik sağladığını iddia etmiş ve adını başlangıçta oluşturdukları askeri komiteden almıştır. Bununla birlikte, etno-dilsel çeşitliliğin damgasını vurduğu bir ülkede, askeri rejimin sert ve keyfi kontrolü hızla başka bir tür merkeziyesist otoriterlik olarak algılanmıştır. Öncelikle Amharca konuşan Ortodoks Hıristiyan yaylacılar tarihsel olarak on dokuzuncu yüzyıl güney imparatorluk genişlemesi sırasında ilhak edilen bölgelere dahil edilmiştir. İmparatorluk zamanları boyunca, etnik çatışmalar yüzeyin altında kaynamış, ancak etnik milislerin sonunda Etiyopya'nın merkezileşen devletini devirmesi Derg'in askeri diktatörlüğüne karşıdır. Etiyopya'nın yeni yüzünün ne olacağı belirsizdir. Merkezci siyaset kurumu karmakarışıktır. 1991 ve 1995 yılları arasında, Etiyopya'nın sözde Geçiş Hükümeti, 27 muhalif grubun gevşek bir ittifakının himayesinde faaliyet göstermiştir. Önce çeşitli etnik grupları tanımanın ve güçlendirmenin bir yolu olarak etnik federalizm ilkelerine bağlı kalınmış ve daha sonra Etiyopya'nın "uluslarına, milletlerine ve halklarına" açıkça etnik federalizme bağlı bir federal anayasayı kabul etmiştir. Bu kategorilerin belirsizliği tesadüf değildir; etnik gruplaşmalar için kendilerini "ulus", "milliyetler" veya "halklar" olarak kabul etseler de her türlü kendini tanımlama arzusunu yansıtmaktadır (Erk, 2017).

1991'de Derg diktatörlüğünün devrilmesinin ardından Etiyopya'nın geçiş hükümeti etno-dilsel bölünmelere dayalı federal bir yönetim yapısı oluşturmuştur. Geçiş hükümetinin geçiş tüzüğü Eritre'nin ayrılmasının yanı sıra ülkelerin ve uyrukların ardıllara kadar veraset de dahil olmak üzere öz yönetim haklarını tanımaktadır. Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti'nin (FDRE) 1994 anayasası etnik çatışmayı ülke siyasetindeki en büyük sorun olarak kabul eder ve ayrılma hakkı da dahil olmak üzere tüm bölgesel taraflar için öz yönetim hakkına sahip etnik federalizmi ilan etmektedir (Adegehe, 2009). Etiyopya Anayasası'nın 39. Maddesine göre tüm Etiyopya halklarına herhangi bir belirsizlik olmadan kendi kaderini tayin hakkı verilebilir.

Etiyopya Halk Devrimci Demokratik Cephesi'nin (EPRDF) anayasası, federal devlet ve bölgesel taraflar olmak, iki farklı kuruma sahip bir federal devlet yapısını tanımlamaktadır. 1994 anayasasına göre hem federal hem de bölgesel devletler, kendi kurumsal kurumlarını, yasama, yürütme ve yargı organlarını oluştururlar ve nüfus alanları içinde özerk güç kullanırlar. Ülke dokuz bölgesel devletin yanı sıra iki şehir hükümetini de tanımaktadır. Tigray, Afar, Amhara, Oromia, Somali, Benishangul-Gumuz, Güney Milletler, Milletler ve Halklar, Gambela ve Harari ile Addis Ababa ve Dire Dawa şehir yönetimleri bunların arasında yer almaktadır. Bölgeler, woredalar, özel woredalar ve kebellere bölgesel devletlerin hiyerarşik bölünmeleridir. Federal ve bölgesel yönetimler, (Madde 50/8) anayasasına göre birbirlerinin gücüne saygı göstermelidir. Bununla birlikte, federal hükümetin bölgesel eyaletlere müdahalesinin yanı sıra, başta yürütme olmak üzere devlet organlarının hem bölgesel hem de federal devlet düzeyindeki diğer organlara müdahalesi, federal anayasada örtülü olarak oluşturulmuş ve iktidar hükümetinin pratik uygulamasında gözlemlenmektedir (Siraw, 2015).

Etnik federalizm ilkelerinin uygulanmasını zorlaştıran faktörlerden biri de etnik gruplar arası politikalarıdır. Bölgesel ve demografik faktörler de 1995 anayasasının fikirlerinin kabul edilmesini engellemektedir. Basitçe söylemek gerekirse, bazı etnik gruplar yeni üye devletler olmak için gereken bölgesel konsantrasyondan yoksundur. Birden fazla etnik grup, nüfus mozaïği, etnik federasyonun talep ettiği belirli coğrafi konsantrasyon olmadan özellikle karmaşık olduğunda, tek bir yerde bir arada bulunabilir. Para, alan ve insanlar açısından kaynaklar da etnik federalizmin uygulanmasının önünde bir engeldir. Daha küçük, daha uzak bölgesel devletlerin bazıları, yeni kazandıkları yetenekleri yönetmek için gereken idari kaynaklardan yoksundur. Her şey göz önüne alındığında, Etiyopya'nın etnik federalizm deneyimini değerlendirirken bu tür irrasyonel dinamikleri değerlendirmek zorunludur. Uluslar, Milliyetler ve Halklar, onu değerlendirirken federalizme ek olarak önemlidir. 1995'ten itibaren federal yapının ötesindeki faktörler, federalizmin gerçekte nasıl işlediği üzerinde etkili olmuştur (Erk, 2017).

Uluslu oluşturan ülkeler, uluslar, milliyetler ve halklar, 1995 anayasasının girişinde yeni anayasal düzenin güç bileşenleri olarak kabul edilmektedir. Sonuç olarak,

Etiyopya üniter bir devlet olmaktan çıkıp ülkede yaşayan tüm topluluklardan oluşan etnik bir federasyona dönüşmüştür. Bu ifade aynı zamanda en çeşitli bölgesel devletlerden biri olan "Güney Ulusları, Milliyetleri ve Halkları Bölgesel Devleti" (SNNPRS) adına da kullanılmaktadır. Resmi olarak tanınan 56 etnik grupla SNNPRS, Etiyopya'nın bir mikro kozmosunu temsil etmektedir. SNNPRS'yi oluşturan etnik gruplar çeşitlidir; bazıları zengin, bazıları ise değil; bazıları tarihsel olarak bölgeye özgüydü; diğerleri yaylar yerleşimcileriydi; bazıları pastoralizdir; diğerleri toprak sahibi çiftçilerdir; bazıları kentsel alanlarda yaşar; diğerleri uzak yağmur ormanlarında yaşıyor; bazen kabile ve klan çizgileri boyunca bölünmeler olur, bu da bölünmelere başka bir karmaşıklık seviyesi ekler; ve din ve dil her grubu daha da böler. Ek olarak, bazıları "uluslar" terimini kullanmayı tercih eder, diğerleri "milliyet" i tercih eder ve diğerleri kendilerini "insanlar" olarak adlandırmayı tercih eder. Hem federal hem de bölgesel anayasalarda kimin ne olduğuna dair net bir kodlama yerine, belirsizlik tarihsel olarak varsayılan seçenek olmuştur. "Uluslar, milliyetler ve halklar" şu anda ülkenin anayasasını ve bölgesel devletlerinden birinin adını tanımlayan yol gösterici ilkedir (Erk, 2017).

1.2.6. Etnik Federalizmin Avantajı

Etnik federalizm sisteminin de bazı avantajları olmuştur. Etiyopya devletinin, ulusun siyasi ve coğrafi yeniden örgütlenmesinde etnik kökeni ciddiye alma kararının, daha önce dezavantajlı olan grupların kültürel ve politik önemini arttırdığı inkâr edilemez. Özellikle belirgin olan kültürel yükseliştir. Çok uzun zamandır kamu iletişimi için kullanılan tek bir dili olan bir ulus, şimdi kurucu varlıkları ayrı sınırları içinde resmi işler için çeşitli diller kullanan bir federasyona yol açmıştır. Bu, en azından çoğu ilkokulun ilk yıllarında, öğretim aracı olarak çeşitli dillerin kullanıldığı eğitim alanına yayılmıştır. Binlerce insanı çeken ve "karnaval" veya "sokak festivalleri" şeklini alan yıllık geleneksel etkinliklerin yeniden canlanması, belki de kültürel yükselişin en canlı örneğidir. Siyasi yükseliş o kadar elle tutulur değil. Sistem toplulukların kendi işlerini yönetmelerine izin verirken, gerçek ve eksiksiz topluluk güçlendirmesini zor kılmıştır (Fessha, 2019).

EPRDF'nin kendisi, etnik federalizmin ortaya çıkışının pragmatik faktörler tarafından motive edildiğini kabul etsede hedeflerini yukarıda belirtilenlerden daha yüksek fikirli

olarak göstermek için çaba sarf etmektedir. Meles Zenawi -Etiyopya'nın merhum başbakanı-, tek hedeflerinin mevcut çatışmaya son vermek ve yeni bir çatışmanın patlak vermesini önlemek olduğunu iddia etmiştir. Ek olarak, etnik federalizmin benimsenmesinin, ulusu demokratik olarak yeniden inşa etmek, Etiyopyalıların siyasi katılımını artırmak ve daha önce ezilen halklara veya milletlere etno-bölgesel haklar vermek için gerekli olduğunu iddia etmiştir. Argüman, bölgesel olarak tanımlanmış etnik haklar yoluyla yalnızca etnik kökenin demokrasiye ulaşabileceği fikrine dayanmaktadır (Aalen, 2002).

Chabal ve Daloz gibi bazı siyasi düşünürler için Etiyopya'daki etnik federalizm iyi bir deney olabileceğini düşünmektedir. EPRDF'nin etnik federalizmi Cohen, Henz ve Kidane tarafından olumlu olarak görülmekte ve Etiyopya'nın yeniden yapılandırılmasında yararlı bir araç olarak görülmektedir (Teshome ve Záhóřik, 2008: 9). Etiyopya'nın etnik federalizmi, kimi akademisyenler ve ülkenin bazı hükümet yetkilileri tarafından desteklenmiş ve olumlu olarak görülmüştür.

“Etiyopya'nın 1990'larda etnik-dil temelli federalizminin yenilikçi ve teşvik edici yönü, etnik ve dilsel kendini ifade etme özgürleştirici bir aşamayı başlatmıştır. İnsanlar özgürlüklerini etnik, dilsel ve kültürel ifade için kullanmaktadırlar” (Abbink, 2011: 9). Örneğin, gruplarının üyeleri tarafından hazırlanan bir dizi yeni etno-tarihsel, dilbilimsel ve kültürel yayınlar yayılmaktadır. Ülkenin yasaya göre, “hiçbir etnik grup veya birey kendi etnik grubunu meydana getirmekten korkmamalı veya korkutulmamalıdır.” Siyah, güneybatı etnik azınlıklar için kullanılan "Shaqila" gibi eski aşağılayıcı kategoriler yasalarca yasaklanmıştır ve grup aşağılaması için davalara yol açabilmektedir. Yerel yetkililer, Sidama veya Wolayita veya Gamo veya Afar gibi başlıca yerel dillerde sorunlarını ve toplantılarını takip edebilmektedir. Bütün bunlar, belirli grupların başkaları tarafından kötülenmesini ve devam eden önyargıyı engelleyemez. Örneğin, yayla gruplarının alçak gruplara doğru etnik sıralama ve sosyal ölçekler hala var olmaya devam etmektedir (Abbink, 2011). Etnik federalizm, farklı etnik grupların korkmaksızın özgürce kendi dillerini kullanmalarını, etniklerini ve kültürlerini ifade etmeleri için yeni bir sayfa başlatmıştır. Başkalarının önyargıları devam etmesine rağmen etnik azınlıklara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmaya çalışmaktadır.

Etnik federalizmin birçok dezavantajı olmasına rağmen, yine de ülkeye pek çok iyi şey sağlamaktadır. HoF (federasyon evi), Federal İşler Bakanlığı, ilçe veya bölge mahkemeleri ve iktidar partileri gibi devlet organları aracılığıyla çatışma arabuluculuğu için yeni kurumlar oluşturulmuştur. Her ne kadar hükümet yetkilileri süreci sık sık denetlese de yerel topluluğun yanı sıra dini yetkililere de -hükümetin açıkladığı gibi "saldırı, otoyol soygunu, cinayet veya belirli siyasi suçlar" gibi ciddi sorunlar değilse- bir miktar tanıma verilmiştir (Abbink, 2011). Bazı büyük çatışmalar ve suçlar dışında, toplumda ne zaman çatışma olursa, yerel dini yetkililer ve topluluk 'çatışma-arabuluculuk kurumu' tarafından ele alınmaktadır.

En azından dışsal ve görünür bir şekilde, iktidarın devredilmesi ve otoritenin ademi merkezileşmesi olmuştur. Bununla birlikte, büyük bir kısmı dekonsantrasyona daha yakındır. Bölgesel yönetimler daha fazla fon almışlardır ve bazı bölgesel devletler artık dış (hatta yabancı) proje finansmanını güvence altına almak için bağımsız olarak hareket edebilmektedirler (Aalen, 2002).

Etnik federalizmin savunucuları, 1991'den önce Etiyopya'nın nüfuslarının etnik kökenlerine göre siyasi olarak kategorize edildiğini iddia etmektedirler. Bu ayrımcı sınıflandırma, kültürel farklılığa tahammülsüz, onu küçümseyen ve "ulus inşası" merkezileşmesine odaklanan "etnografik" bir imparatorluk devleti altında gerçekleşmiştir. Etnik federalizmin savunucularına göre, bu adaletsiz koşul iyileştirilebilir, çünkü etnik sınıflandırma artık açık, eşitlikçi, yasal haklarla desteklenmekte ve sağlam anayasal güvencelere tabidir. Sonuç olarak, etnik federalizmin kurulması en iyi şekilde anlaşmazlıkları çözmek için bir yöntem olarak görülmektedir (Vaughan, 2003).

1.2.7. Etnik Federalizmin Dezavantajı

Etiyopya son yirmi sekiz yıldır etnik federalizmi uyguluyor, ancak ülke hala etnik çatışma ve acımasız çatışmalarla boğuşuyor, bu da sistemin sorunlu ve verimsiz olduğunu ve ülkenin çeşitlilik içindeki birliğine ciddi bir tehdit oluşturduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Ülke genelinde çatışmalara neden olduğu ve yenilediği göz önüne alındığında, Etiyopya'da bir "varlık" yerine bir "yük" olacaktır. Hükümet, ülkenin etnik çeşitliliğini üretken bir alan gibi kullanmış ve bunu kapsamlı bir şekilde

yapmıştır. Bu, "geçmiş mağdur sendromu" ve "statükonun revizyonizmi" yoluyla kendi özel çıkarlarını ilerletme arzusu olan çeşitli etnolinguistik grupların girişinin yolunu açmıştır. Etnik Federalizm deneyimi, özellikle etnik çatışmaları çözmenin ve halk arasında demokrasiyi teşvik etmenin bir aracı olarak tam bir başarısızlıktır. Daha ziyade, etnik federalizmin laneti ve uygulanmaması, ülkeyi gelgit bölgesi olmadan okyanusun ortasına sürükledi. Etiyopya şimdi bir gemi gibi batıyor ve özellikle Afrika Boynuzu, Afrika'nın geri kalanı ve genel olarak dünya için bir güvensizlik ve istikrarsızlık dalgasına neden olmaktadır (Birru, 2018).

Etiyopya anayasasının 39/1 maddesine göre, her etno-bölge topluluğunun "ayrılma hakkı da dahil olmak üzere koşulsuz kendi kaderini tayin hakkı" vardır. Bu madde, iktidardaki siyasi liderler tarafından, anayasal haklarının ihlal edildiğini hissettiklerinde, self-determinasyon tanıyarak bölgesel varlıkların güvenini sağlamayı amaçladıkları gerekçesiyle haklı çıkarılmıştır. Bununla birlikte, bu maddenin pratikliği farklı politikacılar ve akademisyenler tarafından tartışılmaktadır. Ayrıca söz konusu maddenin ülkenin farklı bölgelerinde ayrılıkçıların güçlenmesine yol açtığı da düşünülmektedir (Siraw, 2015).

Federasyondaki genel bir çatışma kaynağı, mevcut dokuz büyük etno-bölgenin çok az ekonomik ve coğrafi-ekolojik anlam ifade etmesi olabilir: Amhara ve Oromo gibi çeşitli dil topluluklarının geniş ölçüde farklı kısımları bir bölgede bir araya getirilmiştir. Bununla birlikte, etno-dilsel birimler politik veya ekonomik birimler değildir. Bu bölgelerin bazıları, bölge devletinin hem içinde hem de dışında komşu bölgelerle daha güçlü ekonomik bağlara sahiptir veya hala sahiptir. Örneğin, Gumuz ile Wollega Oromo, Gojjam Amhara ile Wollega Oromo veya Afar'daki Tigryanlar ve Somalililer. "Aynı insanlar" olduğu iddia edilen çeşitli gruplar arasındaki nefret bile, farklı değerler, inançlar ve yaşam biçimleri nedeniyle sıklıkla belgelenmiştir. Ek olarak, tarihsel olarak diğer etnik ulusal gruplara ait olan ilhaklar belgelenmiştir; bunlar etnik-dilsel kriterlerden ziyade kârlı ekonomik kriterlere dayanmaktaydı. Örneğin, Tigray, tarihsel olarak Amhara'nın bir parçası olan geniş Humera susam üreten bölgeleri ilhak etmiştir. Asimetri her türlü federasyonda bulunabilir, ancak Etiyopya halkının bölgesel, ekonomik ve demografik dengesizlikleri, ideolojik olarak

empoze edilen birlik ve varsayılan etno-dilsel temeller nedeniyle ortaya çıkmıştır ve tartışma kaynağı olmaya devam edecektir (Abbink, 2011).

Federal hükümetin ulusun geniş etnolinguistik çeşitliliğini yönetme ve anlaşmazlıkları azaltma çabalarına rağmen, etnik rekabet ve çatışma ulus için ciddi sorun olmaya devam etmektedir. Etiyopya, 1 ila 5 arasında bir ölçekte 2.63 toplam puana sahiptir ve ulusların barış seviyelerini analiz eden 2013 Küresel Barış Endeksi değerlendirmesine göre küresel olarak 146. ve Sahra Altı Afrika'da 38. sırada yer almaktadır (Siraw, 2015). Etnik federalizm, Etiyopya'da gücü dengeleme yöntemi olarak küçük bir rol oynamaktadır. Güçler ayrılığını desteklemek, yürütme organlarının eylemlerini kısıtlamak ve federal hükümetin bölge devletlerinin içişlerine karışmasını önlemek amacıyla kurulan siyasi ve demokratik kurumlar, daha sonraki hileli seçimler ve TPLF ile diğer EPRDF koalisyon partilerinin muhalefet partileri üzerinde elde ettiği siyasi, askeri ve ekonomik avantajlar eliyle zayıflatılmıştır. Tüm hükümet düzeylerinde-federal ve bölgesel- muhalefet partilerinin etnik gruplarını ihlal eden eylemlerin kabulünü etkileme yeteneği pratikte mevcut değildir. Azınlık gruplarının hakları korunmamaktadır. Etnik federalizmin temeli olan 1994 EPRDF anayasası, azınlık temsilcilerinin partiler içinde veya partiler arasında veto yetkisini kullanmasını yasaklamaktadır. Çeşitli devlet kurumları arasında yetersiz kontrol ve denge vardır ve yürütme organları çok fazla güce sahiptir. Bu anayasal kusurlar, iktidar partisine yasalara aykırı davranma ve demokratik değerleri boğma fırsatı vermekte, bu da ayrımcılığa, çatışmaya ve bazı grupların az gelişmişliğine yol açmaktadır (Siraw, 2015).

Bazen "etnik" çatışmalar olarak yanlış nitelendirilen yerel sınır ve kimlik anlaşmazlıkları büyümüştür. Son zamanlarda vurgulanan etnik toplulukların çoğu, kendi benzersiz idari bölünmelerini savunmaktadır. Belirli bir bölgeleri vardır (liyyu woreda). Bu sınır anlaşmazlıklarından bazıları ölümcül derecede şiddete dönüşmüştür. Tüm bunlar, yerel hoşgörüsüzlükte ve münhasır olan hak talebinde bulunmada bir artışa yol açmıştır. İnsanlar yeni keşfedilen kimliklerini ilan etme hakkına sahip olabilirler ve bunu yaparken kendilerini sevinçli hissedebilirler, ancak süreç genellikle yerel otorite, istihdam ve federal bütçeler için talepte bulunan bir politik ekonomi tarafından şekillendirilmiş gibi görünmektedir (Abbink, 2011).

Zorla göç ve ardından temel insan hakları ve demokratik haklara yönelik saldırılar, ölümler ve mülke el koyma genellikle etnik çekişmelerin ve yerel kaynaklar ve siyaset üzerindeki çatışmaların sonucudur. Yukarıda bahsedilen ülkenin farklı köşelerindeki insanların tahliyesi, yerel siyasetçilerin kışkırttığı etnik gerilim ve çatışmalardan kaynaklanmakta ve TPLF siyasi üstünlüğünü tehlikeye atabilecek siyasi ittifakları ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. İki baskın etnik grup (Oromo ve Amhara) arasındaki çatışma oldukça politiktir ve nüfusun %6,1'ini temsil eden TPLF'nin "bölme ve yönetme taktiklerinin" bir parçası olarak sıklıkla manipüle edildiğini iddia edilmektedir (Siraw, 2015: 3). Farklı ulusların birlikte güçlü güçler oluşturulmaması için birbirleriyle yüzleşip çatışma başlatarak potansiyel gücü ortadan kaldırmaya çalışmaktadır.

"Etiyopya federalizminin asıl günahı", (Fessha, 2016) hükümet örgütünü yalnızca etnik kökene dayandırmasıdır. Federasyon, etnisite tek önemli siyasi kimlikmiş gibi görünecek şekilde kurulmuştur. Bu nedenle, siyasi rekabet veya iş birliği artık baskın siyasi kimlik olarak etnisite üzerine kurulmalıdır. Bu nedenle, yeni başbakan ile yaklaşık 81 siyasi grubun başkanları arasındaki son toplantıda temsil edilen siyasi partilerin üçte ikisinden fazlasının etnik temelli partiler olmasının nedeni budur. Aynı zamanda, ulustaki çeşitli etnik gruplardan gelen kendi devletleri için mevcut talep saldırısının da nedenidir. Federasyon, "anavatanlarını" aramak için bir devletten diğerine transfer edilmeyi talep eden bazı etnik 3/4 gruplarının taleplerini sürekli olarak yerine getirmek zorundadır, çünkü sistem onları geleneksel olarak yaşadıkları bölgede yabancı olma hissiyle bırakmıştır. Bu aynı zamanda etnik kökenin birincil siyasi kimliğe yükselmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, milyonlarca insanı ikinci sınıf vatandaş haline getirmiştir. Yerel olarak ayrıcalıklı gruba ait olmayan insanlar, siyasi hakları, istihdam olanakları ve devlet tarafından sağlanan diğer faydalar açısından ayrımcılığa maruz kalmaktadır (Fessha, 2019).

Bir federasyonun temel hedefleri arasında özerklik ve kendi kaderini tayin taleplerinin tanınması yoluyla istikrarın ilerletilmesi, hukukun üstünlüğü ilkelerinin siyasi pratikte kullanılması ve çatışma çözümü yer almaktadır. Bununla birlikte birçok gözlemcinin, etnik kökeni siyasallaştıran mevcut siyasi paradigmanın etnik ilişkiler alanında istikrarı ve fikir birliği arayışını gerçekten geliştirip geliştirmediğini sorguladığını

belirtmek gerekir. Sözde etnik çatışmaların yerel düzeyde tekrar tekrar ortaya çıkması, Federasyon Meclisi veya Federal İşler Bakanlığı aracılığıyla belirli durumlara başarılı arabuluculuk ve çözümlerin iyi örnekleri olsa bile, önemsizdir. Daha önce de belirtildiği gibi, son yıllarda medyada ve çeşitli insan hakları raporlarında yer alan "etnik temelli" olayların ve çatışmaların bir listesi, düzinelerce olay ve üzücü sayıda ölümle sonuçlanmıştır (Abbink, 2011).

Etiyopya federalizminin etnik kaygılara duyarlı olması ya da Etiyopya'nın federal yapısını oluştururken etnik bağları dikkate alması sorunlara neden olan gerçek değildir. Örneğin, devletin kimliğini tek bir dile dayandırma çabaları tamamen başarılı olmamıştır. Etnik kökeni ulusun siyasi söyleminde alakasız hale getirmek de başarılı olamamıştır. Ulusun, etnik kökenin ülkede kazandığı siyasi önem, etnik olarak motive edilmiş çatışmaların tarihi ve tamamen başarılı olmayan bir ulus-devlet inşa projesi göz önüne alındığında, siyasi tarihini karakterize eden etnik gerilimlerle uğraşmak zorunda kalması kaçınılmazdır. Aynı zamanda etnik kaygılara duyarlı bir anayasal tasarım, arzu edilmese de kaçınılmazdır (Fessha, 2019).

Margo (2014) tarafından yürütülen çalışma, Etiyopya'nın karmaşık çok etnikli ve çok kültürlü toplumunun ülkenin mevcut ortaöğretim öğretmenliği müfredatına nasıl yansıdığını incelemiştir. Kibret (2019) çok kültürlü eğitim üzerine araştırma yapmıştır. Belay (2016) tarafından yürütülen araştırma, eleştirel nitel araştırma metodolojilerini kullanarak Etiyopya eğitimi bağlamında çeşitliliğin kavramsallaştırılmasını ve etkilerini de incelemektedir. Bununla birlikte, bu çalışmalar Etiyopya eğitimindeki çokkültürlülük üzerine yoğunlaşmıştır. Etiyopya örneğinde gerçekleştirilen çokkültürlülük ve çeşitlilik üzerine mevcut araştırmaların çoğunluğu teoriktir -(bkz. Miftah, 2021)-. Adamu (2013b) ayrıca Etiyopya'daki çeşitliliğin siyasi zorluklarını da incelemiştir.

1.3. Sosyal Hoşgörüyü ve Barış İçinde Bir Arada Yaşamayı Etkileyen Faktörler

Bagheri vd., (2018) tarafından yürütülen araştırmada, Ahvaz Shahid Chamran Üniversitesi'ndeki öğrenciler arasında sosyal hoşgörüyü etkileyen aile faktörleri incelenmiştir. Bu çalışmanın verileri bir anket ve anket yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Bu çalışmanın sonucu, başta ailenin rolü olmak üzere çeşitli faktörler

toplumsal hoşgörü düzeyini etkileyebileceğini, çocukların sosyal hoşgörüsünü etkileyen aile özellikleri arasında, çeşitli ebeveynlik tarzları (otoriter, izin veren ve demokratik), aile ağı ve sosyal bağların ve ailedeki dindarlık düzeyine özel bir vurgu yapılması gerektiğini göstermektedir.

Nikkhah vd., (2020) tarafından 'Bandar Abbas'ta Sosyal Etkileyen Sosyal Belirleyicilerin Değerlendirilmesi' üzerine yapılan çalışmada, sosyal hoşgörünün ölçüsü ve sosyal ile ilgili faktörleri incelenmiştir. Anket araştırma yöntemi kullanılarak cinsiyet, yaş, gelir ve eğitim faktörlerinin toplumsal hoşgörü değişkeni ile önemli bir bağı olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, evli statüsü ve hoşgörü arasında önemli bir ilişki vardır. Evli insanlar, sosyal hoşgörü ve medeni durumun iki değişkeni arasındaki önemli ilişkilendirmeye göre, bekar kişilerden daha fazla sosyal hoşgörüye sahiptir. Ayrıca, veriler sosyal hoşgörü ve aidiyet duygusu arasında doğrudan ve önemli bir bağlantı ortaya koymaktadır. Ek olarak, dini bağlılık çeşitliliği, insanların sosyal hoşgörü düzeyini etkileyen özelliklerden biridir (Nikkhah vd., 2020).

Birçok bilim adamı, yapıcı ve olumlu değişimin sosyal süreçlerde hayati bir rol oynadığını öne sürmektedir, çünkü sosyal hoşgörü sosyal etkileşimlerde temel ve önemli bir kavram olarak görülmektedir. Bu tür etkileşimler olmadığında, toplum önemli sorunlarla karşılaşacak ve şiddet insan farklılıklarıyla başa çıkmanın tek bir yolu olarak görülebilecektir (Bayaty vd., 2019). Bayaty vd., (2019) tarafından yapılan araştırmanın bulgularına göre, sosyal hoşgörü için fırsat olarak dindarlık özellikleri, sosyal güven, kendini ifade etme değerleri ve sosyal güvenlik duyguları arasında önemli korelasyonlar keşfedilmiştir. Bununla birlikte, toplumsal hoşgörü için bir tehdit olarak vatandaşların bireyselliği ve dogmatizm arasında ayırt edilebilir bir bağlantı olmadığı bulgulanmıştır. Din, toplumsal güven, kendini ifade etme idealleri ve toplumsal istikrar duygusu, Tahranlılar arasında toplumsal hoşgörünün en güçlü tahmincisi olarak tanımlanmıştır.

1.3.1. Etnisite

Semela (2012) tarafından yapılan "Etiyopyalı Gençler Arasında Gruplar arası İlişkiler: Etnisite, Dil ve Dini Arka Planın Etkileri" adlı çalışmada, Etiyopyalı üniversite öğrencileri arasında etnik ve dini açıdan farklı geçmişlerden gelen gruplar arası

ilişkilerin düzeyini araştırmak amaçlanmıştır. Gruplar arası uyum, etnik yönelim ve vatansızlık algılarının yanı sıra diğer etnik ve dini gruplara yönelik tutumların gruplar arası teması nasıl etkilediğini incelenmiştir. Sonuçlar, diğer etno-kültürel ve dini gruplara yönelik tutumların öğrenciler arasında genellikle olumlu olduğunu ve diğer etnik gruplara yönelik duyguların kişinin etnik geçmişiyle ilgisi olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte, dil engelleri farklı etnik gruplardaki arkadaşlıklar üzerinde zararlı bir etkiye sahip olsa da belirli bir dini dış grubun üyeleriyle arkadaş olmamak, bu inancın inançlarına yüksek bir itaatle bağlantılıdır.

Adamu (2013a) Etiyopya'daki Bahir Dar Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği araştırmasında, etnik açıdan farklı üniversite öğrencileri arasındaki gruplar arası ilişkileri incelemeye odaklanmıştır. Bu makalenin temel amacı, olumlu gruplar arası ilişkileri teşvik eden ve engelleyen faktörleri araştırmak ve etnik olarak farklı üniversite öğrencileri arasında olumlu gruplar arası ilişkileri geliştirmek için gösterilen çabaları incelemektir. Bulgular, farklı etnik gruplar arasındaki evlilikten kaynaklanan çok gruplu üyeliğin, gruplar arası temas için fırsatların yaratılmasına ve öğrenciler arasında olumlu gruplar arası ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunduğunu göstermektedir. Çalışmanın sonucu, etnik olarak farklı öğrencilerin gruplar arası olumlu ilişkiler kurmasını engelleyen şeylere dair çok önemli bilgiler sunmaktadır. Önyargı, klişeleştirme ve etnosantrizm, dil ve etnik kökene, siyasi parti üyeliğine ve etnik yapıya dayalı dostluklar bunlardan bazılarıdır.

Nega (2020) tarafından yapılan araştırmada, Etiyopya'da çokkültürlü bir arada yaşamayı engelleyebilecek nedenlerin; kurumsal boşlukların varlığı, verimlilik eksikliği ve yoğun etnik duygular olduğunu ortaya koymuştur.

1.3.2. Din ve Dindarlık

Dünya çapında, çok sayıda siyasi, sosyal ve dini figür hoşgörüsüzlüğü teşvik etmekte ve nativizm tutumları ateşlemektedir. Bu tür liderler bilgisiz kalırlar çünkü takipçilerine veya kendilerine farklı bakış açıları, kültürler ve ideolojiler hakkında bilgi vermezler. Sonuç olarak, bireyler sadece etkileşimde buldukları kişilerdeki olumlu nitelikleri görememekle kalmaz, aynı zamanda bilgi eksiklikleri nedeniyle farklı kültürler ve bakış açıları ile ilgili hatalara ve yanlış anlamalara katkıda bulunur

(Jain, 2020). Kaynaklar ve güç mücadelesi, dinin siyasallaşmasında ve ekonomik, politik ve sosyal kurumlara genişlemesinde rol oynar. Dinin siyasallaşmasıyla birleşen sorgusuz sualsiz dini inanç, inananlar ve inanmayanlar arasında değerler ve hoşgörüsüzlük konusunda anlaşmazlıklara neden olabilir (Kunovich ve Hodson, 1999).

Ne yazık ki, birçok dini lider, neredeyse tüm dini sistemlerin tam tersini vaaz ettiği gerçeğine rağmen, tarih boyunca hoşgörüsüzlüğü teşvik etmiştir. Fikirler asil olsa da yanlış yönlendirilmiş liderlerin takipçilerini kandırmak, kontrol etmek ve ikna etmek için öğretileri kasıtlı olarak yanlış tanıttıklarını anlamak önemlidir. Bir insanın dini inançları son derece duygusal ve kişiseldir. Bir birey, duygusal durumları yanlış yönlendirilmiş bir dini lider tarafından bir tür teşvik (örneğin para veya cennette bir pozisyonun garantisi) yoluyla yararlanılırsa, nesnellikten vazgeçerek kör bir inanç geliştirebilir. Bu, "Benim inancım en yüce dindir ve ona uymayan herkes cehenneme giden günahkârlardır" gibi zehirli inançların ve benzer ifadelerin ortaya çıktığı zamandır. Manipülatif ve yanlış öğretilere bağlı kalan insanlar genellikle şiddete dönüşebilecek güçlü bir hoşgörüsüzlük geliştirirler. Ek olarak, bu agresif eylemler diğer insanları faille karşı daha az hoşgörülü hale getirebilir. Hem proaktif hem de reaktif hoşgörüsüzlük, dinin gerçek öğretilerinin yanlış anlaşılmasına dayanmaktadır (Jain, 2020).

1.3.3. Sosyal Medya

İnsan iletişiminin etkileşimli bileşeni, çağdaş bilgi teknolojisinin merkezinde yer alan sosyal medya tarafından yerine getirilmektedir. Bloglar, Facebook, Twitter, YouTube, WhatsApp, Myspace, Instagram ve diğerleri dahil olmak üzere sosyal medya platformları, dünyanın dört bir yanındaki insanlar tarafından fikirlerini, ilgi alanlarını, değerlerini ve projelerini tanıtmak için kullanılmaktadır. Sosyal medya artık bireylerin dini, sosyal ve kültürel yaşamlarını nasıl yaşadıkları üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Çeşitli sosyal medya platformlarında, birçok kişi kelimeleri, grafikleri ve sesleri iletmek ve aktarmak için kendi kendine oluşturulan ve kendi kendine yönlendirilen iletişimleri de kullanmaktadır. Sonuç olarak, sosyal medyanın etkileri ve çıkarımları, zorlukları ve tehlikeleri üzerine tartışmalar, özellikle modern Hindistan'daki dini

hoşgörü bağlamında, bilimsel tartışmaların kaçınılmaz bir parçası haline gelmiştir (Ozukum, 2021).

Ozukum (2021) tarafından gerçekleştirilen "Hindistan'da sosyal medyanın dini hoşgörü üzerindeki etkisi: Dini çatışmalarda dijital söylem üzerine bir vaka çalışması" adlı çalışmalarında, sosyal medyanın başkalarına karşı nefreti yaymak için kullanıldığını bulgulanmıştır. Din ve onun köktendinci rolü sosyopolitik alanda önem kazanmıştır. Bazı kazanılmış çıkarların veya dini köktendincilerin, dini kendi kişisel çıkarları ve gizli amaçları için kullanmaları her zamankinden daha olasıdır. Bu fanatikler, çeşitli sosyal medya platformlarını insanları kutuplaştırmak ve rahatsız etmek için bir araç olarak kullanmaktadırlar. Toplumdaki zayıf ve marjinalleşmiş olanları, kendi kendilerine hizmet eden, sınırlı siyasi hedeflerini ilerletmek, azınlıkların ve toplumun zayıf üyelerinin haklarını ve ayrıcalıklarını çiğnemek ve etkili bir şekilde silmek için kullanılmasıyla birlikte dinin siyasallaşmasının artık norm haline geldiği ve dini şiddet ve toplumsal ayaklanmaların modern Hindistan'da yaygın olduğu sonucuna varmışlardır.

Silahlı ya da şiddet içermeyen çatışmalar, meydana geldikleri toplumlarla ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır. Bu, silahlı çatışmaların nasıl ortaya çıktığını etkileyen kültürel ve teknolojik faktörleri göz önünde bulundurmamak önemlidir. Etiyopya'da 2020'den beri devam eden silahlı çatışmalar, kitle iletişim araçları ve sosyal medyanın etkileşiminin yanı sıra yeni medya platformlarının silahlı çatışmadaki rolünü örneklemektedir. Teknoloji kendi başına ne iyi ne de kötüdür; etkileri, farklı aktörlerin onunla nasıl etkileşime girdiğine göre şekillenir. Etiyopya'nın durumları, sosyal medyada ve geleneksel medyada etnik şiddeti meşrulaştıran nefret söylemi ve hikayelerinin etnik gerilimleri nasıl şiddetlendirebileceğini göstermektedir. 2020'den önce, sosyal medyanın ve ana akım medyanın gerginliğin tırmandırılmasındaki önemi ortaya çıkmıştır. Devletin yapısı konusundaki anlaşmazlıkların ardından, bazı siyasi hizipler, diğer grupların ulusun birliği ve hayatta kalması için bir tehdit oluşturduğu anlatısını ilerletmek için medyayı kullanmışlardır. Bu durum son derece kutuplaşmış bir siyasi atmosfer yaratmıştır. Sosyal medya, siyasi ortamla ve zaten mevcut olan çatışmalarla ilgilenmeye devam etmektedir. Ek olarak, Etiyopya'nın yayın ortamının bileşimi ve özellikleri ile etkileşime girmiştir. Silahlı durumlarda nefret söylemi ve şiddet içeren

anlatılar yeni olmasada yayılma biçimlerinde artık yeni platformlar ve kanallar kullanılmaktadır. Bu, şiddet içeren anlatıları yazılı medya, televizyon ve radyo aracılığıyla yaymak, YouTube videolarına, WhatsApp mesaj zincirlerine ve Facebook yayımlarına geçişte görülebilir (Muna vd., 2022).

Fekede (2019) tarafından yürütülen "Afrika'da devam eden siyasi reform sürecinde sosyal medyanın rolü; Etiyopya örneği" adlı çalışmanın bulguları sosyal medyanın Etiyopya'da siyasi geçişin sağlanmasında oynadığı kritik rolü göstermektedir. Aktivistler, politikacılar ve geleneksel medyayı kullanmayı reddedenler sosyal medyayı da siyasi bir platform olarak kullanmışlardır. Etiyopya Halk Devrimci Demokratik Cephesi yönetimine karşı ülke çapındaki siyasi protesto sırasında, sosyal medya seferberlik ve hükümetin vahşetini teşhir etmek için kullanılmıştır. Dahası, son üç yılda, sahte haberler ve nefret söylemi en büyük sorunlardan ikisi olmuştur. Çevrimiçi dünyadaki diğer konular arasında geçmişle başa çıkmak, ırksal anlatıları kutuplaştırmak veya fantezileştirmek ve birbirlerinin etnik kökenini eleştirmek vardır. Bu konudaki bulgular, çevrimiçi alandaki kanunsuzluğun nefret söylemi ve sahte haberleri yaymak için aktivistleri kullandığını ve sosyal medyada gündem belirlemeye çalışan aktivistlerin sahada gerçekte olanlardan önemli ölçüde farklı olduğunu göstermektedir. Anavatandan ve diasporadan aktivistlerle birlikte, devlete ait Ana Akım Medya yanlış bilgi yayarak halkı yanlış yönlendirmiştir. Çalışmanın sonucunda, sosyal medya aktivistlerinin kendi gerçeklik markalarını yaymak için daha motive oldukları, insan hakları aktivistleri, politikacılar ve sosyal medya kullanıcılarının öncelikle son üç yıl boyunca içeriklerini çevrimiçi olarak sundukları, çevrimiçi etkileşimlerin çevrimdışı ortamlara taşınmaması durumunda ulusun önemli zararlar göreceğini vurgulamıştır.

Etiyopya'da sosyal medyadaki nefret söylemi, siyasi değişimin başlamasıyla yukarı yönlü bir eğilim göstermiştir. En önemlisi, etnik temelli medya sosyal mekanlarının kimlik odaklı içeriklerinde ağırlıklı olarak etnik-siyaset ve teğet geçen dinler gibi toplumsal kimlikleri hedef alan saldırgan diyaloglar hâkim olmuştur. Bu, aktif anayasalar (hem federal hem de bölgesel eyaletler) gibi yasama bağlamlarıyla güçlendirilen çevrimdışı kimlik odaklı sosyopolitik söylemle tutarlıdır. Birçok farklı sosyal kimliğe sahip bir ülke olan Etiyopya'nın, TPLF liderliğindeki EPRDF

yönetiminin devrilmesinden sonra bile etnik sosyo-politik yapıları koruyor gibi görünmesi, Etiyopya'daki sosyal medya nefret söylemi hakkında daha da büyük endişelere yol açmaktadır. İnternet kullanımı ve yeterli tutarlılığa sahip sosyal medya platformlarına erişim, çevrimdışı kimlik siyasi savaşlarını ve ana akımlaştırılmış tarihsel çelişkili anlatıları ele almadan hızla genişlemektedir. Ek olarak, ülkenin sosyal medya kullanımının yaygın olması, ciddiyet ve nefret söylemi türleri, reformun ifade özgürlüğüne ve yüksek düzeyde düşük medya okuryazarlığına göreceli olarak açılmasının bir sonucu olarak daha da kötüleşebilir. Sonuç olarak, sosyal medyada nefret söylemiyle mücadele, cezalandırıcı ve cezalandırıcı olmayan çözümlerin bir kombinasyonunu uygulamak için hem hükümet hem de hükümet dışı oyuncuların dikkatini gerektiren ulus için kalıcı bir sorun olacaktır (Chekol vd. 2021).

1.4. Toplumsal Hoşgörüsüzlüğün Sonuçları

Literatürde belirtildiği gibi toplumsal hoşgörüsüzlüğün farklı sonuçları vardır. Toplumsal hoşgörüsüzlüğün etkisi, bir grubun yanlış anlaşılma, düşmanca sınıflara bölünmesidir. Her türlü hoşgörüsüzlük, takdir, sosyalleşme ve gönüllü iş birliğine giden ilk adım olan kişi ve grupların sempatik bir anlayışa giden yolunu engeller. Grubumuzda yabancı kökenliler gibi herhangi bir unsuru asimile etmek istiyorsak, onlara karşı hoşgörülü bir tutum sürdürmeliyiz; onlara gösterilen herhangi bir hoşgörüsüzlük için, asimilasyonlarını engelleyecek tutumlar üretmeleri neredeyse garanti edilmektedir. Ayrıca, hoşgörüsüzlük insanları ve sınıfları bölerek iletişimsizliği teşvik etmektedir. Anlaşmazlıkları için tartışma fırsatı bulamıyorlar ve erkek bireylerin anlaşmazlıklarını tartışarak çözemediklerinde şiddete yönelme olasılıkları daha yüksektir. Başka bir deyişle, hoşgörüsüzlük grup içi çatışmayı ve sonuç olarak grup dağılmasını teşvik etme eğilimindedir (Ellwood, 1923).

Rapp ve Ackherman (2016) tarafından yürütülen araştırmada, şiddet içermeyen protestolara yönelik toplumsal hoşgörüsüzlüğün sonuçları incelenmiştir. Çeşitli etnik, dini ve kültürel gruplara karşı hoşgörüsüzlüğün bireyin şiddet içermeyen protestoya aktif olarak katılma eğilimi üzerindeki etkisi bu araştırmada incelenmiştir. Yeni keşifler sonucunda toplumsal hoşgörüsüzlüğün protesto davranışı üzerindeki ekolojik etkilerinin yanı sıra bireyi de keşfederler. Çok düzeyli çalışmaları, 32 köklü demokrasiyi kapsayan Dünya Değerleri Anketlerinden elde edilen verilere

dayanmaktadır. Bu çalışmanın bulguları, toplumsal hoşgörüsüzlüğün bireysel siyasi davranışlar üzerinde bir etkisi olduğunu göstermiştir: daha sosyal hoşgörüsüz insanlar, şiddet içermeyen protesto katılımı yoluyla fikirlerini aktif olarak ifade etmeye daha meyillidir. Ayrıca, bir kişi sosyal hoşgörüsüzlüğün yaygın olduğu bir ülkede yaşıyorsa, sosyal hoşgörüsüzlük ve protesto arasındaki olumlu ilişki artar. Sosyal olarak hoşgörüsüz olan bireyler, böyle bir uygunluk toplumu altında şiddet içermeyen protesto eylemlerine girişmeye daha da meyillidir. Hoşgörüsüz insanlar ise daha hoşgörülü bir ortamda yaşıyorlarsa şiddet içermeyen protestolara girişmeye daha az meyillidirler.

Hoşgörüsüz bir sosyal iklimin bir başka sonucu da, grubun sosyal kontrol mekanizmalarından sorumlu kişiler üzerinde, örneğin kilise, devlet ve endüstrideki yetkililer üzerindeki etkisidir. Bu tür politikacılar, temsil ettikleri grubun hoşgörüsüz ruhunu genellikle abartılı bir şekilde yansıtırlar. Bireylerin belirlenen standartlara uymadaki en ufak başarısızlığından endişe ve korku içinde olurlar; sonuç olarak, er ya da geç grubun bazı üyeleri arasında kırgınlık ve direniş uyandıran bir baskı programı oluşturacaklardır. Burada baskı, insanların doğal içgüdülerini ve eğilimlerini ifade etmelerini sürekli olarak engelleyen herhangi bir politika anlamına gelmektedir. Bu tür bir tıkanıklık doğal ve kaçınılmaz görüldüğünde, örneğin zor yaşam koşullarından, açlıktan veya bir halk felaketinden kaynaklandığında, insanların genellikle sabırlarını taşırmaktadırlar. Bu, özellikle nispeten az popüler aydınlanma olduğunda, az ya da çok kutsal bir gelenek tarafından güçlü bir şekilde desteklenen bir hükümet sistemi altında bile doğru olabilir. Kurumsal baskı keyfi veya gereksiz olarak algılandığında, kırgınlık ve muhalefeti uyandırır ve grubun belirli bileşenlerinde, varoluşun en yüksek amacı, bu unsurlar için baskının kaldırılması olana kadar bir direniş tutumu gelişmektedir. Toplumlar bu şekilde kendilerine sık sık muhalifler yaratırlar. Bu, özellikle baskıcı kurumdan memnuniyetsizlik ve mağduriyetlere müsamaha gösterilmemesi durumunda muhtemeldir (Ellwood, 1923).

Etnik sosyal ilişkileri iyi olan bir ülke, olumlu iç birlik yoluyla vatandaşlarının tutarlılığını sürekli olarak güçlendirebilecek, idari ve operasyonel maliyetleri azaltabilecek, sosyal ve ekonomik grupların veya kurumların verimliliğini artıracak ve ekonomik gücünü güçlendirebilecektir. Siyasetin, ekonominin ve

kültürün doğru yönde ilerlediği bir devlette, her etnik grup müreffeh bir ekonominin ve uyumlu bir toplumun faydalarından yararlanacaktır. Öte yandan, etnik gruplar arası zayıf ilişkilere sahip bir ulus, iç muhalefetin getirdiği gelişen toplumsal huzursuzluk ve çözülmeyi deneyimleyecek, bunu takiben, hükümetin maliyetlerini ve halkın vergi yüklerini katlayacak olan sosyal düzeni korumak için nakit, emek ve maddi mallar biçiminde sosyal maliyetlerde belirgin bir artış olacaktır. Etnik anlaşmazlıklar açık siyasi çatışmalara veya ayrılıkçı hareketlere dönüşürse tüm topluluk altüst olacaktır. Sonuç olarak, hükümet hızla zayıflayacak, ekonomik sistem yok edilecek ve tüm etnik gruplar toplumsal huzursuzluğun, finansal zorlukların ve siyasi yabancılaşmanın getirdiği zorluklarla uğraşmak zorunda kalacaktır. Her etnik grup eninde sonunda o noktada kaybedecektir. Eski Yugoslavya'daki etnik ilişkilerin evrimi açık bir örnek teşkil etmektedir. Sonuç olarak, etnik ilişkiler yirmi birinci yüzyılda tüm toplumların karşılaşacağı en önemli sorunlardan biri olarak ortaya çıkmıştır (Mohamed, 2021).

Etnik federalizmin avantajı olsa da, farklı etnik gruplar arasında etnik çatışma nedeni olarak eleştirilmektedir. Etiyopya'da iki büyük siyasi ideoloji uygulanmıştır. 1991'de Derg rejiminin çöküşüne kadar, üniter bir yönetim sistemi ilk resmi politikaydı. Bu sistem iki aşamaya ayrılmaktadır. İlk aşama (emperyal otoritenin çöküşüne kadar), strateji, hegemonya ve baskıya yol açan farklılığı doğru bir şekilde kabul etmeden birliği teşvik etmeye çalışmıştır. İkinci aşama (Derg yönetimi sırasında), strateji dilsel çeşitliliğin yanı sıra ırksal ve dini eşitliği de kabul etmiş, ancak başarısız olmuştur. 1991'den beri yürürlükte olan federal hükümet sistemi, ikinci devlet politikasıdır. Federal sistem, ulusal birliği zayıflatma ve gerginliğe, çatışma ve çözülmeye yol açma riski taşıyan birlik ile dengelemeden çeşitliliği vurgular ve teşvik eder (Adamu, 2013b).

1.5. Araştırmanın Teorik Çerçevesi

1.5.1. Liberal Yaklaşım

Çokkültürlülüğün liberal yaklaşımında, birey onu benimsemediği ve sürdürmek istemediği takdirde toplumun değerlerinin devam etmesi pek mümkün görünmemektedir. Liberal görüş, toplumun farklılıklarını anlamlandırdığını ve önemli olanın bizim gibi olmayanlar için hoşgörü ve fedakarlığın önemi, evrensel adaletin değerleri olduğunu vurgular (Özgan, 2019). Will Kymlicka en etkili liberal çokkültürlü

teorisyendir. Toplulukçu bir tona sahip olduğu düşünölen çokkültürlölölüğüün liberal teori içinde nasıl gerçekteşebileceği ve gerçekteşmesi gerektiği, Kymlicka'nın temel kaygılarından biridir. Bunu daha fazla açıklamak için öncelikle çokkültürlölölüğüün amacını açıklığa kavuşturmak hayati önem taşımaktadır. Amaç belirli bir kültürel grubu tanımak ve korumaksa, insanların özgürlüğü ve özerkliği üzerinde sınırlamalar olabilir. Gerçekten de komüniter çok kültürcölere göre, insanlar bir kültürün içine doğarlar ve sıklıkla onu kendi kültürleri olarak benimser. Bunu değiştirme seçeneğine sahip olmalarına rağmen, nadiren yaparlar. Azınlık kültürünü korumak için eylemlerin benimsenmesi, üyelerin kültürel bağlantılarını seçmekte özgür olmadıkları bir toplulukta kişisel özgürlük ve özerklik açısından sorunlu olabilir. Bununla birlikte, eğer amaç insanların bağımsızlığını ve özerkliğini arttırmaksa, bu arzu, insanların özgür iradesinin yanı sıra, daha büyük topluma karşı ait oldukları kültürün korunması ve tanınmasıyla karşılanmalıdır. Kymlicka'nın, liberal çokkültürlölölüğüün diğer çokkültürlölölük görüşlerinden ayrıldığına inandığı yer burasıdır (Kılıç, 2019).

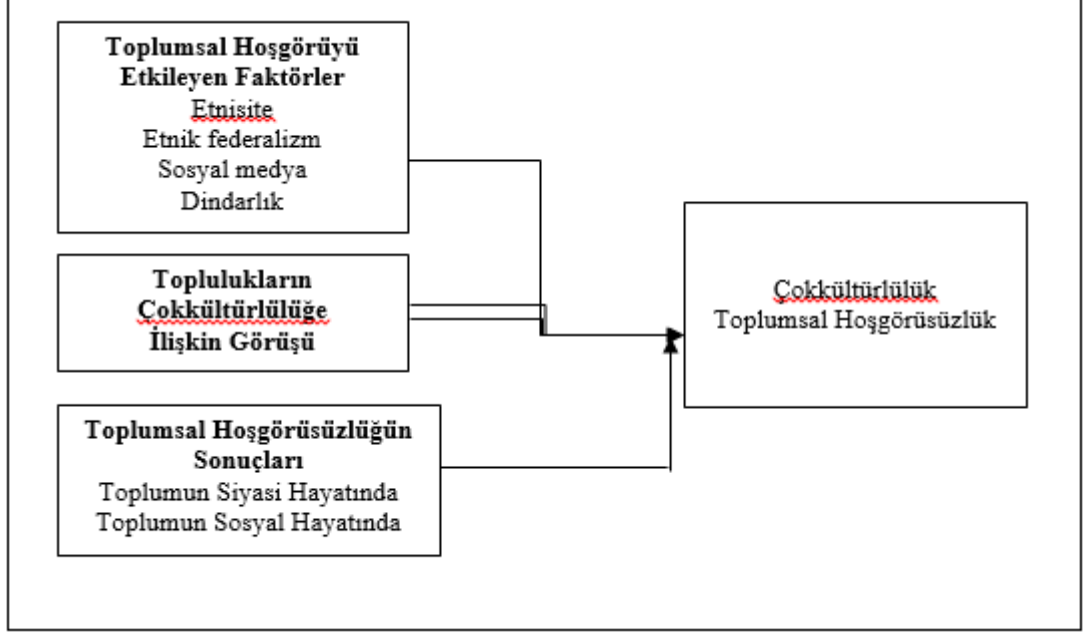
1.5.2. Komüniteryan/Cemaatçi Yaklaşımı

Bu isimlerin arkasındaki temel fikir, cemaat bağları güçlü ve sağlıklı olduğunda, liberallerin iddia ettiği gibi, insanların özgür seçimlerinin ürünü olmaktan ziyade gerçek bir kimliğe sahip olacağıdır. Bu nedenle, bir insanın toplumundan ayrı olan temel bir doğru ve yanlış duygusuna sahip olması imkansızdır. Bu durumun insanları çok bireyci hale getirmesine rağmen, sosyal ilişkilerin faydalı olamayacağını iddia etmektedir. Bireyler, liberal felsefede olduğu gibi, özgür iradeye sahip rasyonel varlıklar değil, içlerinde bir arada var olan önceden verilmiş toplumların üyeleriydi. Genel olarak, komüniter yaklaşımın evrensel adalet yasasından ziyade iyiyi aramak olarak kabul edildiği ve insanların gerçek benliklerini toplumda buldukları için, onu benimseyenlerin tüm toplum için en iyisini arayacakları söylenebilir (Özgan, 2019).

1.6. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

Bu çalışma literatür taramasından türetilen kavramsal çerçeve tarafından yönlendirilmiştir. Çalışma çerçevesine göre bu çalışmanın bağımlı değişkeni çokkültürlölölük iken; çokkültürlölölüğe ilişkin toplulukların görüşleri, sosyal hoşgörüyü etkileyen faktörler ve hoşgörüsüzlüğüün sonuçları bağımsız değişkenlerdir. Çokkültürlölölüğe ilişkin topluluğun görüşleri, sosyal hoşgörüyü etkileyen faktörlerde

etnisite, din, etnik federalizm ve sosyal medya değişkenleri de göz önünde bulundurulmuştur.

Şekil 1.1.Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

1.7. Bölüm Özeti

Bu literatür taramasında öncelikle çalışma ile ilgili farklı kavramlar açıklanarak Etiyopya'da çokkültürlülüğün durumu tartışılmıştır. Daha önce toplumsal hoşgörüyü ve barış içinde bir arada yaşamayı etkileyen faktörler üzerine hem teorik hem de ampirik araştırmaların sonuçları ile toplumsal hoşgörüsüzlük tartışılmıştır. Son olarak, araştırmanın teorik ve kavramsal çerçevesi sunulmuş literatür taraması tamamlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLİJİSİ

Metodolojik yaklaşım, örnekleme tekniği veri toplama tekniği ve veri analizi bu bölümde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

2.1. Araştırma Yaklaşımı

Bu çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel açıdan "gerçeklik" fikri: "Gerçekliğin" bir görüş meselesi olduğu temel kavramı üzerine kuruludur. Her insan, onunla olan benzersiz etkileşimlerine (onun bir parçası olan insanlar dahil) dayanarak dünyanın nasıl işlediğine dair benzersiz, kişisel bir anlayış inşa eder. Bu nedenle, araştırmacılar da dahil olmak üzere bireylerin gerçek olduğuna inandıkları şeylerin büyük bir kısmı aslında her bireyin izlenimlerinden, sonuçlarından ve inançlarından oluşmaktadır (Cropley, 2015).

Nitel araştırma, (çoğunlukla) kelimeleri sayılardan ziyade analiz için veri olarak üreten metodolojileri ve sosyal yaşamın belirli yönlerini anlamakla ilgili hedefleri ile ayırt edilebilir (Patton ve Cochran, 2002). Nitel araştırmanın gücü, insanların belirli bir araştırma konusunu nasıl deneyimlediklerine dair karmaşık metinsel açıklamalar sağlama yeteneğidir. Bir sorunun "insan" tarafı, yani insanların genellikle çelişkili davranışları, inançları, görüşleri, duyguları ve ilişkileri hakkında bilgi sağlar. Nitel yöntemler, açık olmayan sosyal normlar, sosyoekonomik durum, cinsiyet rolleri, etnik köken ve din gibi maddi olmayan faktörleri tanımlamak için oldukça yararlıdır (Mack vd., 2005). Bu çalışmada toplumsal hoşgörüsüzlük ve toplumsal çözülmenin korkusunun öne çıkan köklerini nedeni tanımlamak amacıyla betimleyici nitel bir araştırma deseni kullanılmıştır.

2.2 Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın grubu Addis Ababa sakinlerinden oluşmaktadır. Çalışma, Addis Ababa'da doğmuş ve Oromia bölgesi, Amhara bölgesi, Tigray ve SNNPR bölgesi gibi uzun bir süre önce ülkenin farklı bölgelerinden gelip Addis Ababa'da yerleşen insanları içermektedir. Katılımcılar memleketlerinde neler olduğu ve oradaki kendi deneyimleri hakkında araştırmacıyı bilgilendirmişlerdir. Görüşmeler, farklı kültürel geçmişlere ve dini inançlara sahip çeşitli etnik gruplar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ait demografik bilgiler tablo 4.1.2 'de sunulmuştur.

Tablo 2.1.Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcı No	Yaş	Etnisite	Din
K1	43	Tigray	Ortodoks Hristiyan
K2	65	Amhara	Ortodoks Hristiyan
K3	44	Gurage	Ortodoks Hristiyan
K4	64	Amhara	Müslüman
K5	63	Oromo	Protestan
K6	39	Gamo	Protestan
K7	42	Woliata	Protestan
K8	54	Amhara	Ortodoks Hristiyan
K9	52	Oromo	Protestan
K10	67	Gurage	Müslüman
K11	45	Somali	Müslüman
K12	40	Tigray	Ortodoks Hristiyan
K13	57	Oromo	Wa aqeffanaa
K14	50	Amhara	Ortodoks Hristiyan
K15	48	Oromo	Müslüman

*K1=Katılımcı 1

Çalışma alanı Etiyopya'nın başkenti olan Addis Ababa'da gerçekleştirilmiştir. Addis Ababa aynı zamanda Afrika'nın siyasi başkentidir. Veriler Addis Ababa'nın 4 kilo, 5 kilo, 6 kilo, Mexico ve Shuromeda mahallelerinden toplanmıştır. Sosyal hoşgörüsüzlük sorunu ülkenin çoğu bölgesinde mevcuttur. Bu çalışmanın amacı, bu sorunu farklı toplulukların perspektifinden anlamak olduğundan, Addis Ababa, sakinleri ülkenin farklı yerlerinden geldikleri için buna uymaktadır. Dahası, etnik ve dini gerilimler yaygındır ve topluluklar başkalarına karşı sosyal olarak daha az tolere edilebilir hale gelmektedir. Addis Ababa (federal şehir) ve özel Şehirlerin Etiyopya'daki etnik çatışma için ana savaş bölgesi haline gelme riski giderek artmaktadır. Addis Ababa ve Özel Şehirler, etnik gerilimlerin ve çatışmaların ortaya çıktığı yerlerden biridir (Mohamed, 2021).

2.3. Örneklem Tekniği ve Örneklem Büyüklüğü

Bu çalışmada olasılıklı olmayan amaçlı örneklem tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örneklemin mantığı ve gücü, derinlemesine incelenmek üzere formasyon açısından zengin vakalarda seçim yapmakta yatmaktadır. Bilgi açısından zengin vakalar, araştırmanın amacı için merkezi öneme sahip konular hakkında çok şey öğrenilebilecek olanlardır, bu nedenle amaçlı örneklem terimidir. Örneğin, bir değerlendirmenin amacı bir programın düşük sosyoekonomik gruplara ulaşma yeteneğini geliştirmekse, dikkatle seçilmiş az sayıda yoksul ailenin ihtiyaçlarını, ilgili alanlarını ve motivasyonlarını anlamaya derinlemesine odaklanarak, tüm programın büyük, istatistiksel olarak temsili bir örneğinden standartlaştırılmış bilgi toplamaktan çok daha fazlası öğrenilebilir. Değerlendirilmede araştırma konularına ışık tutacak bilgi açısından zengin olguların seçilmesi, amaçlı örneklemin amacıdır (Patton, 1990).

Bu çalışmanın örneklem büyüklüğü 15 görüşmecidir. Örnek büyüklüğü, Veri toplamadan önce, belirlenip belirlenemeyeceğini çalışmanın amaçlarının yanı sıra mevcut zaman ve kaynaklara göre belirlenir. Amaçlı örneklem büyüklüğü belirlemek için, teorik doğgunluk (veri toplamada yeni verilerin artık araştırma sorularına yeni bilgiler eklediği nokta) sıklıkla kullanılır. Bu nedenle, amaçlı örneklemin en başarılı kullanımı veri toplama ve değerlendirme ile veri analiz birlikte yapılmasıdır (Mack vd., 2005). Nitel araştırmalarda, örneklem büyüklükleri genellikle daha küçüktür. Kaç kişiye ihtiyacınız olduğunu belirlemenin bir yöntemi, analizdeki verilerden yeni bir bilgi ortaya çıkmayana "doğgunluk" noktasına kadar görüşmeye devam etmektir (Patton ve Cochran, 2002).

2.4. Veri Kaynağı

Bu çalışmada, ilgili verilerin toplanmasında birincil ve ikincil kaynaklar kullanılmıştır. Birincil bilgi kaynağı, görüşme kurallarına uygun olarak gerçekleştirilen bir görüşmedir. İkincil kaynaklar arasında kitaplar, araştırma tezleri, makaleler ve dergiler vardır.

2.5. Veri Toplama Araçları

Veri toplamada yarı yapılandırılmış görüşme kılavuzlarından yararlanılmıştır (Ek 1). Nitel görüşme tekniği, insanların günlük yaşamındaki yaşadıkların öznelerin anlamlandırmalarını ve deneyimleri yakalamak için özellikle hassas ve etkili bir araç olduğunu kabul edilmektedir. Nitel Görüşmeler, görüşmecilere durumlarını kendi kelimeleriyle ve kendi bakış açılarından açıklama fırsatı verir. Sosyal araştırmacılar, gazeteciler ve romancılar tarafından yazılan birçok kitap, kamusal tartışmaya nadiren katılan gruplarla yapılan görüşmeye dayanmaktadır (Kvale, 1996). Yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış ve yapılandırılmamış soruların bir kombinasyonunu içerir. Genellikle, her katılımcıdan belirli bilgiler talep edilir; bu, görüşmenin son derece yapılandırılmış bölümünü oluşturur. Görüşmenin çoğunluğu, ele alınacak soruların veya konuların bir liste ile yönlendirilir ve soruların kesin ifadesi veya sırası önceden belirlenmez (Merriam, 2002). Yarı yapılandırılmış görüşme kılavuzu, görüşmecilere net bir talimat sunar ve güvenilir, karşılaştırılabilecek niteliksel veriler sağlamaktadır. Görüşmeciler yarı yapılandırılmış görüşmelere katılırken fikirlerini kendi sözleriyle dile getirme özgürlüğüne sahiptir (Cohen ve Crabtree, 2006).

Genellikle görüşmeleri teybe kaydedilip daha sonra bu kasetleri analiz için transkript edilmesini önerilir, çünkü yarı yapılandırılmış görüşmeler sıklıkla açık uçlu sorular içerir ve konuşmalar görüşme kılavuzundan sapabilir (Cohen & Crabtree, 2006). Veri toplamak amacıyla görüşmeleri ses kayıt bandı kullanarak kayıt altına alınmıştır. Gerekli olduğunda notlar da alınmıştır. Daha sonra, bu ses kasetlerini analiz için standart (verbatim olmayan) transkripsiyon yönergeleri kullanılarak Transkripte edilmiştir.

2.6. Veri Analizi

Oluşturulan verileri analiz etmek için tematik bir yaklaşım kullanılmıştır. Çeviri, transkripsiyon, kodlama, verilerden ortaya çıkan yinelenen temaların bulunması ve son olarak tematik analizin ardından veri analizi süreci tamamlanmıştır. Tematik bir analiz, tekrarlanan ortak sorunları ve toplanan tüm perspektifleri özetleyen ana temaları tanımlamak için tüm verileri inceler. Bu, nitel tanımlayıcı projeler için en yaygın kullanılan yöntemdir (Patton & Cochran, 2002). Katılımcılar, gizliliği korumak için

doğrudan alıntılarda kısaltmalar ardından sayılarla tanımlanmıştır (Örneğin, K1, K2, K3...).

2.7. Araştırmanın Etiği

Etik kurallara uyulması, herhangi bir iyi araştırmanın kalitesidir. Katılımcılara çalışmanın gerçek doğası ve veri toplama prosedürü başlamadan önce araştırmanın amacı anlatılmış ve araştırmayla ilgili herhangi bir faaliyet yapmadan önce katılımcıların onay yapmalarını istenmiştir. Katılımcıların bilgilendirip onayların alındıktan sonra görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların görüşmeye katılmayıp herhangi bir noktada devam etmek istemediklerinde çalışmadan ayrılabilceğini bilgilendirilmiştir.

Bu çalışmada etik kurul izni alınmıştır. Gerekli olan etik kurul izinleri Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Etik Kurulu'nun 28.06.2022 tarih ve 07 sayılı toplantısı 235 sayılı karar ile alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİ ANALİZİ VE YORUMLANMASI

3.1. Bulgular

Bu bölümde, katılımcılardan toplanan verilere dayanarak, bulguları analiz edilmekte ve yorumlanmaktadır. Bu araştırmada amaç, Etiyopya'daki sosyal hoşgörüsüzlüğün ve toplumsal çözülmenin korkusunun nedenlerini incelemektir. Bu bölüm sosyal hoşgörü, barış içinde bir arada yaşama ve toplumun durumu üzerinde etkisi olan unsurları tanımlamaya odaklanmaktadır. Yorumlama ve analiz için gerekli bilgileri elde etmek için, görüşme kılavuzu sorularını kullanarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sırasında onbeş (15) katılımcıyla görüşülmüştür. Görüşmeden elde edilen veriler tematik yaklaşımı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın amaçları doğrultusunda üç ana tema belirlenmiştir. Temalar tablo 4.1.1.'de gösterilmiştir.

Katılımcılara yaş, etnik köken, din dahil olmak üzere üç demografik soru sorulmuştur. Demografik soruların gündeme getirilmesinin nedeni, katılımcıların cevaplarının yaşlarına, etnik kökenlerine, dinlerine göre değişebilmesidir. Görüşmeler, Ababa'da uzun süre yaşamış kişiler ile farklı etnik köken, din ve çeşitli kültürel geçmişlere sahip olan topluluk üyeleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Addis Ababa'nın sosyokültürel durumunu bildikleri düşünülmektedir.

Tablo 3.1. Temalar

Tema No	Temalar
Tema 1	Toplulukların Çokkültürlülüğün Varlığı ve Çeşitliliğine İlişkin Görüşleri
Tema 2	Sosyal Hoşgörüyü ve Barış İçinde Bir Arada Yaşamayı Etkileyen Faktörler
Tema 3	Toplumsal Hoşgörüsüzlüğün Toplumun Sosyal ve Siyasal Yaşamındaki Sonuçları

3.1.1. Toplulukların Çokkültürlülüğün Varlığı ve Çeşitliliğine İlişkin Görüşleri

Bu temada, çokkültürlülüğün kavramsal çerçevesi kapsamında, görüşülen kişilere bazı sorular sorularak toplulukların çokkültürlülüğün ve çeşitliliğin varlığına ilişkin

görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Katılımcılara, toplulukların çeşitlilik ve çokkültürlülük deneyimlerinin zaman içinde nasıl değiştiğini ve onlara ilişkin anlayışlarını anlamayı amaçlayarak "çokkültürlülüğün varlığı ve çeşitliliği hakkındaki görüşünüz nedir?" ve "farklı bir topluma sahip olmanın dezavantajı avantajlardan daha mı ağır basıyor?" soruları sorulmuştur.

Katılımcıların çoğunluğu başlangıçta çeşitliliğe karşı olumlu bir tutuma sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, Etiyopya bağlamında, mevcut çeşitlilik sorunlarına dayanarak, çokkültürlülük görüşlerinin değişme eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar çeşitliliğin dezavantajlarının faydalarından daha ağır bastığına inanmaktadırlar.

Katılımcıların çoğu durumu bu şekilde ifade etmişler.

"Bence bu, modernleşmenin ve demokratik bir toplumun işaretidir. Her biri kendi kültürün, alışkanlıkların ve dillerin olan farklı etnik gruplara sahip olduğunuzda, diğerini marjinalleştirmeden veya bütünleştirmeden herkesi barındırmanın bir yoluna ihtiyacınız vardır. Tüm medeniyetlerin kendi maddi ve maddi olmayan unsurlarına sahip olduğunu ve bu unsurların çeşitliliğinin bize fayda sağlayabileceğini kabul ediyorum. Giyim, yiyecek ve varoluşun diğer temelleri gibi maddi kültürlerini onlardan öğrenip kullanabiliriz. Çok kültürlülük kavramının, içinde yaşayabileceğimiz ve çeşitlilikten yararlanabileceğimiz gerçeği sembolize ettiğine inanıyorum. Dünyada çeşitli etnik gruplara, dillere ve kültürel uygulamalara sahip çok sayıda ülke olduğunun farkındayım. Hindistan'ı ve Nijerya'yı da alabiliriz. Hindistan'da 200'den fazla etnik grup var ve ne olursa olsun ulus olarak birlikte yaşamayı başardılar." (K13)

"Çeşitlilik, doğru bir şekilde yönetilirse mutlaka çatışma ve şiddete yol açmaz, güçlü bir birliğe ve ekonomik büyümeye yol açabilir. Ancak ülkemiz bağlamında, bu noktada, çeşitlilik nedeniyle getirilen sıkıntı, toplumun geneline olan faydasından daha ağır basmaktadır." (K6)

"Bu konuda uzmanlık bilgim yok ve bu konuda deneyimlerimden konuşabileceğime inanıyorum. Aslında, herkesin ülkedeki mevcut durum hakkında söyleyecek çok şeyi var. Bence belirli bir toplumda farklı dillere ve kültürlere sahip olmak hiç de kötü değildir. Diğer kültürleri gerçekten takdir ediyorum. Bir takside farklı bir dil duymak zaman zaman garip olabilir. Bu ülkenin çeşitliliğe uyum sağlamanın bir yolunu bulması gerektiğini hatırlatmak zorunda hissediyorum. Addis Ababa benim doğum yerim ve evimdir. Annem Gurage, babam Oromo. Babam, küçük bir çocuk olduğumdan beri oromifa konuşmamı veya Oromo kültürünün uygulamamı hiç istemiyor gibiydi. Bir Oromo olarak ortaya çıkmamıştır. Arise ve Bale'deki geniş ailelerimiz bile kim olduğumuzu bilmezler. Bağlantı kopmuştur. Biliyor musunuz, yaşlandıkça, diğer kültürlerden ve dillerden insanları kabul etmede bir toplum sorunu olduğunu fark ettim. Bir gün babama bunu sorduğumda, bana yaşadığı tüm kötü deneyimleri anlatmıştır. Adını bile değiştirmeye çalışmıştır sosyal olarak marjinalleştirilmiş ve markalaştırılmış. Ayrıntılara girmeyeceğim, ancak ülkenin asıl sorununun çoğulluk ve çeşitliliğin tanınmaması ve takdir edilmemesi olduğuna inanıyorum. Tüm kültürleri ve dilleri tanımalıyız, ki bunun çözüm olduğuna inanıyorum. Bugün, özellikle son yıllarda çeşitliliği yeterince yönetemediğimiz görülmektedir. Bizim durumumuzda, bunun bir dezavantaj olduğuna inanıyorum ve sonuç olarak büyük acı çektik." (K1)

"İyi, bunun gerçekten mükemmel bir şey olduğuna inanıyorum. Dünyadaki çok sayıda ülkenin çeşitlilik içinde yaşaması normal görünmektedir. Kuzeyden güneye veya doğudan batıya seyahat ederseniz, çok farklı kültürel uygulamalar ve dillerle karşılaşacaksınız. Böyle bir çeşitlilik beni her zaman heyecanlandırır. Bir yerde bile, çok sayıda kültür ve dil vardır. Buna karşı çok iyi bir tutumum var ve bu değiştirebileceğimiz bir şey değil. İstese de istemesek de zaten mevcut olduğuna ve onu olduğu gibi kabul etmemiz gerektiğine inanıyorum. Çeşitli şekillerde farklılık gösteriyoruz ve temel taşı çeşitlilik ilkesi üzerine kurulmuştur. Mesele etnik çeşitlilik değil. Bu konuya gelince ülke genelinde birçok sorun görüyoruz. Bazı insanlar biz Etiyopyalıların bu şekilde doğduğu gerçeğini kabul etmek için zorlanıyor gibi

görülmektedir. Bazıları onları daha üstün ve daha modern olarak görebilirken, diğerleri onları daha aşağı ve geride kalmış olarak görebilir. Bahirdar Üniversitesi'nde bulunduğum süre boyunca bunun gibi sayısız örneğe şahit oldum. Üniversitede ilk defa etnik kimliğimin daha fazla farkına vardım. Daha önce düşünmemiştim. İnsanlar etnik veya dini kimlikleriyle görülürler. Bu senaryoda, kendi kendini bulmaktan başka seçeneğiniz yoktur. Çeşitliliğe karşı olumlu bir tutumum var, ancak mevcut formumuzda, çeşitliliğin etkili bir şekilde ele alınmaması veya yönetilmemesi durumunda, birçok soruna neden olabilir, bu yüzden ülke olarak zorluklarla karşı karşıyayız.” (K7)

"Beni bu araştırma projesine katılmaya davet ettiğiniz için teşekkür ederim. Etiyopya, anladığım kadarıyla, farklı etnik gruplara, geleneklere ve dillere sahip bir ülke. Uzun zamandır uyum, sevgi ve saygı içinde yaşıyoruz. Dış işgal zamanlarında, savaş alanına tek bir kişi olarak yürüdük. Uyum ve çeşitlilik bizim için hiçbir zaman sorun olmamıştır. Atalarımız bizi bir arada tutmak ve güzel topraklarımızı korumanın önemini bize aşulamak için çok çalışmışlardır. Diğer kültürlere ve dillere saygı duyuyorum. Beni rahatsız eden şey, insanların çeşitlilik adına bizi bölmeye çalışmasıdır. TPLF iktidara geldiğinden beri yaptıkları da tam olarak buydu. Kendi kültürünü ve dilini geliştirmek önemlidir, ancak Etiyopya'nın bundan daha büyük olduğunu kabul etmek de önemlidir. Etiyopya'nın varlığı pahasına bunu yapmaya çalışmışlar. Bunun olması gerekmez. Etiyopya ve ülke olarak devam etmesi herkes için en önemli öncelik olmalıdır. Ortak çıkarılara dayalı bir ulusun nasıl inşa edileceğine daha fazla odaklanmalı ve dikkat etmeliyiz. Bunu yapmazsak, zaten olduğumuzdan daha fazla acı çekeceğiz. Sonuç olarak, bizim senaryomuzda çeşitliliğin dezavantajının kazancı aştığı açıktır.” (K8)

"Bunun araştırmacılarından, milletvekillerinden ve toplumdaki önemli çaba gerektiren acil bir konu olduğuna inanıyorum. Oldukça çeşitli / karma bir toplulukta büyüdüm ve bu konuda olumlu bir bakış açısına sahibim. Wollo şehire yakın küçük bir köyde büyüdüm. Addis Ababa'ya yaklaşık 24 yıl önce geldim. Din ve ırk açısından farklıyız. Wollo, Müslümanlar ve Hıristiyanlar

arasındaki barışçıl ve hoşgörülü sosyal ilişkileri ile ünlüdür. Eve döndüğümüzde çok derin bir bağımız var. Bu atalarımızdan gelen bir armağandır ve biz bu ilkeleri korumak için çaba gösterdik. Amahara, Tigray ve Oromo etnik grupları belirgindir. Eskiden gerçekten dostane bir şeymiş ve insanlar etnik kökenlerini umursamıyorlardı. Bununla birlikte, Addis Ababa da dahil olmak üzere birçok alan, son 30 yılda çarpıcı bir şekilde değişmiştir. Etnik grupları, kültürlerini ve dillerini tanımamız gerektiğine inanıyorum, ancak bunu yapmadık. Çeşitliliği takdir etmek ve bizi birbirimize bağlayabilecek yöntemler bulmak benim için önemlidir. Çeşitliliğimizin bir sonucu olarak, şu anda çeşitli çatışmalar ve savaşlar şeklinde cezalandırılıyoruz." (K12)

"Görüşme daveti için teşekkür ederim. Bunun Tanrı'nın bir armağanı olduğuna inanıyorum. Çeşitli kişiliklerle doğarız. Örneğin Tanrı, erkek ve kız varlıkları yaratmıştır. Her şey oradan başlamıştır. Dünyayı, çeşitlilik ve bakış açılarındaki farklılıklarla yaratılmıştır. Aynı anne ve babadan doğanlar aynı mizacı, fiziksel görünümü veya ilgi alanlarını paylaşmazlar. Bunu anlamalıyız ve kimsenin değiştiremeyeceği bir gerçektir. Sonuç olarak, düşünce, davranış ve ilgi çeşitliliği benimsemeli ve bunlardan yararlanmaya çalışmalıyız. Bu ülkenin çeşitli etnik grupları vardır. Kültürel gelenekleri ve dilleri oldukça farklıdır. Hepsinin aynı şekilde kutlanmaya ve geliştirilmeye hakkı olduğu gerçeğini tanımayı ve kabul etmeyi öğrenmeliyiz. Bildiğiniz gibi, çok sayıda etnik çatışma ve ülkenin bölünmelerinin nasıl yönetileceğine dair sürekli gelişen bakış açıları var. Bu noktada, çeşitliliğimiz bizim için sadece bir sorun gibi görünmekte, çünkü kötü yönetim ve sömürücü ilişkilerin bir sonucu olarak acı çekiyoruz. Sonuç olarak, bu tür etnik çeşitliliğin dezavantajları faydalarından aşmaktadır." (K9)

"Birçok ülke ve toplum açıkça çok kültürlü ve çeşitlidir. Etiyopya, eğer hesaplamalarım doğruysa, yaklaşık 85 etnik gruba ve dile sahiptir. Çeşitlilik, değer vermemiz ve takdir etmemiz gereken bir şeydir. Tüm etnik grupları yönetebilseydik ve onlara eşit fırsat verebilseydik farklı bir ülkeye sahip olurduk. Şu anda savaş ve devletin çöküşü korkusu var; Birbirimiz tarafından

tahakküm ve sömürü geçmişimiz olduğuna inanıyorum. Çeşitlilikten faydalanmak ve çeşitliliğe izin vermek yerine, diğerini yok etmeye ya da bir kültürü ve dili diğerinden üstün kılmaya çalıştık. Bu yüzden hayatımızın her alanında ilerleyemedik. Sosyal, politik ve ekonomik zorluklar yaşıyoruz. Burada aktarmaya çalıştığım noktayı anladığınıza inanıyorum. Mevcut durumumuzda, bizi bilinmeyen bir geleceğe karşı savunmasız kılan çeşitlilik sorununa maruz kaldığımızı inanıyorum." (K5)

"Soruyu sorduğunuz ve beni bu çalışmaya katılmaya davet ettiğiniz için teşekkür ederim. Günümüzde herkes bu tür konulardan bahsediyor çünkü ülkemiz kültür ve dil çeşitliliği sonucunda ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Etiyopya'nın 86'dan fazla etnik gruba ve dile sahip olduğuna inanıyorum. Farklılıkları severim ve yeni kültürler ve diller hakkında bilgi edinmekten zevk alırım. Başka yerlere gitme fırsatım olmuş ve kültürel çeşitlilikten, özellikle de göçmen topluluklarından nasıl yararlandıklarından etkilendim. Serbest meslek sahibiyim ve kendi işimi yürütüyorum. Yüksek lisans diplomamı sekiz yıl önce aldım. Bir Etiyopyalı olarak, çoğunlukla çeşitliliği etkili bir şekilde ele almamızdan kaynaklanan güncel olaylar hakkında derin endişe duyuyorum. Çeşitli etnik ve kültürel gruplara sahip tek ülke biz değiliz. En azından, başkalarının deneyimlerinden öğrenip bu bilgiyi daha geniş kitlelerle paylaşabiliriz. Çeşitli kültürel ve etnik gruplara sahip olmanın bir talihsizlik olduğuna inanmasam da olumsuzluğun mevcut ortamdaki faydadan daha ağır bastığı görülüyor. Keşke oldukça tekdüze bir kültürüm ve dilim olsaydı. Bunun, güvenlik sorunlarını azaltacağına inanıyorum." (K13)

"Uyum içinde yaşadık, bu benim için yeni bir şey değil. Benim yaşımda birçok hükümet gördüm. 30 yıldan fazla bir süre lisede İngilizce öğretmeni olarak çalıştım. O yıllar boyunca toplum olarak nasıl yaşadığımıza hayranım. Çeşitliyiz, ancak sosyal bir entegrasyonla uyum içinde yaşıyoruz. Çeşitlilik faydalı olsa da ona bu kadar önem verdiğimizde, ülkemizin ortak çıkarlarını gözden kaçırdığımızı inanıyorum. Birçoğu ülkemizin toprak bütünlüğünü savunmak için savaşmış ve ölmüşler. Atalarımız bize bu harika toprakları

sağlamak için hayatlarını feda etmişler. Ancak, kabul etmeyi ve ilerlemeyi reddeden insanların ve partilerin bir sonucu olarak bir ulus olarak gerçekten acı çekiyoruz. Her zaman güçlü bir toplumsal bütünlüğümüz olmuştur, bu yüzden Avrupa'dan ve komşu Afrika ülkelerinden gelen dış saldırganlık eylemleriyle savaştık ve yendik. İyi ve kötü zamanlarda birbirimizin yanında durduk. Birlik ve çeşitliliğin bizim için anlamı budur. Başkalarının kültürlerine saygı duymalıyız, ancak toplum olarak ortak bir durumda da yaşamalıyız." (K2)

"Butajiraa'da doğdum ve yaklaşık 35 yıl önce Addis Ababa'ya taşındım. Bildiğiniz gibi, topluluğumuz oldukça hareketli. İş amaçlı sık sık seyahat ediyoruz. Bize farklı etnik kökenlerden ve kültürel geçmişlerden insanlarla yaşamamız öğretilmektedir. Diğer dillere ve kültürlere benim tarafımdan büyük saygı gösteriliyor. İşimizin doğasının başkalarıyla nasıl etkileşime girdiğimiz üzerinde önemli bir etkisi olduğuna inanıyorum. Etiyopya, hepimizin bildiği gibi, birçok farklı etnik gruba ve kültüre sahip bir ülkedir. İnsanlar birlikte yaşadıkları için güçlü bir toplumsal temelimiz vardır. Bu, her şeyin harika ve faydalı olduğu anlamına gelmez. İç savaşlar da dahil olmak üzere tüm zorluklara rağmen, bugüne kadar uyumumuzu korumayı başardık. Dürüst olmak gerekirse, bazen bu kadar çok çeşitliliğe sahip olmanın olumsuz etkisi olduğunu düşünüyorum ve zayıflıklardan kaçınmak veya en aza indirmek umuduyla homojenlik diliyorum. Sonuç olarak ülke olarak uzun bir yol kat ettik ama dezavantaj şimdi her yönden faydayı aşmaktadır." (K15)

Addis Ababa'da yaşayan insanlar, Etiyopya'nın tüm bölgelerinden gelen bir grup topluluktur. Etiyopya'nın çeşitli dini ve etnik gruplarını temsil ettiği için "mini Etiyopya" olduğu söylenmektedir. Yıllar önce Addis Ababa'ya yerleşen ve orada büyüyenler sosyal hoşgörü ve uyum içinde yaşıyorlardır. Bununla birlikte, son yıllarda, sosyal hoşgörü ve barış içinde bir arada yaşama azalmıştır. Çeşitlilikle ilgili sorunlar son yıllarda farklı faktörlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Benzersizlik ve çeşitliliğe daha fazla önem verilmiştir. İnsanlar etnik kökenleri nede niyle tespit edilmeye ve saldır uğramaya başladıkları tespit edilmiştir. Sonuç olarak, toplulukların

çeşitlilik ve çok kültürlülük ile ilgili algıları ve deneyimleri zamanla değişmiştir. Etiyopya'da, etnik çeşitlilik sorunları, çeşitliliğin yönetilememesi nedeniyle faydalarını aşmaktadır.

3.1.2. Sosyal Hoşgörüyü ve Barış İçinde Bir Arada Yaşamayı Etkileyen Faktörler

Bu tema altında dört ana sorular yöneltilerek, toplumsal hoşgörüyü ve barış içinde bir arada yaşamayı etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

3.1.2.1. Sosyal Hoşgörüçüzlük ve Sosyal Medya

Katılımcılara, "Sosyal medyanın toplumsal hoşgörüçüzlüğü teşvik etmede oynadığı rol nedir?" sorusu sorulmuştur. Katılımcıların neredeyse tamamı, sosyal medyanın sosyal hoşgörüçüzlük üzerinde oldukça olumsuz bir etkisi olduğu konusunda hem fikirlerdir. Sosyal medya, şiddet içeren ve nefret dolu konuşmaları yaymak için bir silah haline gelmiştir. Ayrıca yanlış bilgi akışı sağlayarak insanların bilginin gerçekliğini onaylamak zorunda kalmadan kolayca ikna edilmelerini mümkün kılmıştır.

Bazı katılımcılar durumu bu şekilde ifade etmişlerdir (K1, K2, K4).

"Günümüzde sosyal medyanın çok korkunç bir etkisi var. Birçok şiddet içeren ve nefret dolu konuşma çoğunlukla sosyal medya siteleri aracılığıyla yayılmaktadır. Nefret ve yanlış bilgilerle doludur." (K1)

"Yanlış ve sahte bilgiler yayarak, Sosyal medya, toplumsal uyumu aşındırmada güçlü bir silah haline gelmekte ve bu da artan şiddet ve güvensizliğe neden olmuştur. Nefret söylemi ve etnik çekişme platformuna dönüşen sosyal medyadaki içeriği kimse doğrulamamaktadır." (K2)

"Bazı insanlar diğerlerden daha Etiyopyalı olduklarına inanıyorlar, ancak gerçekten Etiyopyalı olmak istemiyorlar. Bu tür radikal karşıt bakış açıları ve gündemler büyük bir yıkıma ve kan dökülmesine neden olmuştur. Bu bakımdan sosyal medyanın önemli bir rol oynadığına inanıyorum. İnsanların bilginin doğruluğunu iki kez kontrol etmek zorunda kalmadan kolayca etkilenmelerini sağlamıştır. Sosyal medyada birçok nefret dolu yorum ve

karşıt bakış açısı var ve bu da radikal takipçiler ve onların gerçeklikleri ile sonuçlanır."(K4)

Katılımcılardan bazıları, sosyal medya iyi bir amaç için kullanılsa bile, birçok insanın, özellikle de farklı etnik gruplardan sözde "aktivistlerin", kendi kişisel ve gizli hedeflerini ilerletmek için yanlış bilgi ve nefret yaymak için bundan yararlandığını savunmaktadırlar. Sosyal medyayı şiddet amaçlı kullanarak, özellikle Facebook'ta takipçilerini motive ve organize etdiklerini belirtmişlerdir. Büyük ölçüde şiddeti kışkırtmak, nefreti vaaz etmek ve yanlış bilgi yaymak için kullanılmaktadır.

Bazı katılımcılar durumu bu şekilde ifade etmişlerdir (K6, K10)

"Evet, sosyal medyanın sosyal dokumuzu olumsuz etkilemesinde ve değiştirmesinde önemli bir rolü var. İyi bir amaç için yaratılmış olmasına rağmen, birçok insan kendi kişisel ve gizli gündemleri için nefreti ve yanlış bilgileri teşvik etmek için kullanmaktadırlar. Birçok insan para kazanır ve aşırı pozisyonlar alarak ünlü olmuşlar. Onu bir savaş silahı olarak kullanıyorlar, yanlış bilgi yayıyorlar ve kitlesel şiddet ve yıkım için büyük nüfusları örgütleyiyorlar. Sosyal medya aracılığıyla koordine edilen ve iletilen, mülkün tahrip edilmesine ve insan hayatının kaybına neden olan çok sayıda şiddet gösterisinin farkındayım." (K6)

"Medyanın, özellikle de sosyal medyanın, Etiyopya siyaseti üzerinde önemli bir olumsuz etkisi olmuştur. Milyonlarca insan, çeşitli etnik gruplar "aktivistleri" desteklemekte. Kendi kendine hizmet eden siyasi gündemlerini tanıtmak için ücretsiz sosyal medya platformlarından yararlanıyorlar ve gençleri şiddet ve kaynak hasarı eylemlerine dahil ediyorlar. " (k.10)

3.1.2.2. Sosyal Hoşgörüsüzlük ve Etnisite

"Etnisite toplumsal hoşgörüsüzlüğün kaynağı mıdır?" sorusu etnik kökenin sosyal hoşgörüsüzlüğün yayılmasına önemli ölçüde katkıda bulunup bulunmadığını ve toplulukların uyumlu bir şekilde bir arada yaşamasına müdahale edip etmediğini belirlemek için katılımcılara sorulmuştur. Tüm katılımcılar etnik kökenin, toplumların sosyal hoşgörüsünü ve barış içinde bir arada yaşamasını etkileyen önde gelen faktör

olduğu konusunda hemfikirdir. Etiyopya'da son birkaç yılda, etnik köken çok endişe verici bir konu haline gelmiştir. Birçok insan etnosantrik olmaktadır. Herkes etnik kökeninin bir şekilde üstün veya daha büyük olduğuna inanmaktadır. İnsanlar olayları etnik bakış açılarından görmeye başlamışlardır. Kendi etnik kökenlerinin ötesinde düşünmekte zorlanmaktadır. Birçok hükümet ve hükümet dışı yetkili, kendi etnik gruplarından insanlara hizmet etmek için konumlarını kullanmaktadırlar. Etnik köken, topluluklarda, organizasyonlarda ve hatta siyasi partilerde sosyal toplantılar düzenlemek için kullanılmaktadır. Belirli bir etnik gruptan olmak, siyasi partilerin ve sözde "aktivistin" o etnik grup tarafından güvenilmesi ve kabul edilmesi için yeterli görülmektedir. Etiyopya'nın etnisite sorunu, ülkenin her yerine yayılan bir pandemi salgınına benziyor. 86'dan fazla etnik gruba barındıran Etiyopya gibi ülkelerde, etnik köken sorunu, farklı etnik grupların barış içinde ve hoşgörölü bir şekilde bir arada yaşamasını zorlaştırmaktadır.

Bazı katılımcılar durumu bu şekilde ifade etmişlerdir (K12, K13, K6, K9)

"Ülkedeki her şey etnik kökene bağlı. İnsanlar etnik köken kafesinin dışında düşünemiyorlar. İnsanlar etnik isimlerle iş girişimleri bile düzenliyorlar (Amhara bankası, Oromia bankası vb.). Ve lider ve hükümet yetkilileri kendi etnik gruplarının çıkarlarına hizmet etmeye çalışmaktadırlar."(K12)

"Diğer bir konu ise herkesin etnik kökeninin herhangi bir şekilde daha iyi veya daha üstün olduğuna inanmasıdır. Ve kültürlerinin ve dillerinin zımnen veya açık bir şekilde baskın olduğunu görmek istiyorlar." (K13)

"En tehlikeli şey, insanların düşünce ve davranışlarında etnik kökenlerinin bir sonucu olarak giderek daha dar görüşlü hale gelmeleridir. Etnik köken, arkadaşlık kurmak, iş yapmak ve siyasi partilere katılmak için birincil kriter olmuştur. Herkes etnik gruplaşmalarını nasıl koruyacakları ve faydalanacakları ile daha fazla ilgilenmektedir. İnsanların ilişkilerini hayatlarının her alanında tanımlar. Aynı ülkede, Etiyopya'da yaşadığımızı ve hayatımızda başkalarının varlığına ihtiyaç duyduğumuzu unuttuğumuzu anlaşılmaktadır." (K6)

"Bu toplumdaki tüm hastalıkların kökeni ve temel sorunu etnosantrik tutum ve davranışlardır. Başkalarını aşağı ve aşağı olarak görürler. Tüm etnik anlaşmazlıklar ve iç savaşlar, bence, temelde geleneksel inançlar ve tezahürleriyle bağlantılıdır. Saygısızlık, adaletsizlik ve sömürücü ilişkiler karşısında, istikrarlı ve barışçıl bir toplum hayal edebilirsiniz." (K9)

Mesele devletin oluşumuyla başlar. Birçok etnik grup, merkeze zorla entegre edilmeden önce kendi devletlerine sahiptir. Bazı etnik elit grupların uzun bir adaletsizlik ve sömürü geçmişi vardır. Diğer etnik grupların kültürünü ve kimliğini asimile etmek için hükümet altyapısını kullanmışlardır. Gerçek budur ve böyle bir tarihsel sorunu göz ardı etmek herhangi bir cevapla sonuçlanmayacaktır. Çeşitliliği ortadan kaldırmak ve ülkeyi imajlarında yeniden inşa etmek için mümkün olan her şey yapılmıştır. Bu nedenle, elit grupların ülkeyi kendi imajlarında inşa etmedeki modası geçmiş zihniyeti, tüm sorunların nihai kaynağıdır. Çeşitliliğe veya çokkültürlülüğe inanmamaktadırlar. Etiyopya'yı kurdukları için üstün olduklarına inanmaktadırlar. Bu, yirmi birinci yüzyılda değişmeyen zorlu bir zihniyettir. Sonuç olarak, diğer etnik gruplar ülkenin siyasi ve ekonomik yaşamının her alanında eşit temsil için mücadele etmektedirler. Adaletsiz ve sömürücü yönetim sistemi bu süreçte önemli bir rol oynamaktadır. Etnik seçkinler, diğer etnik gruplar ve diller söz konusu olduğunda eşitliği görmek veya duymak istememektedirler. Ayrıca hedeflerine ulaşmak için tüm kurumları ve araçları sömürmektedir. Sonuç olarak Sadece kâğıt üzerinde değil, pratik olarak da çeşitli etnik kökenlerin, kültürlerin ve dillerin eşitliğini tanımayan zihniyeti kırılması gerekmektedir. Öte yandan, bazı etnik seçkinler diğerlerine hükmetmeye çalışırken, farklı etnik gruplar ulusun siyasi ve ekonomik yaşamının her alanında eşitlik için yarışmaktadır.

Bazı katılımcılar durumu bu şekilde ifade etmişlerdir:

"Birçok etnik grubun, bence, siyasi katılım ve adil ekonomik kazanımlar hakkında belirli soruları ve endişeleri var. Tarihsel olarak, Etiyopyalıların ülke genelindeki siyasi, ekonomik ve kültürel yaşamları da dahil olmak üzere Etiyopya toplumunun tüm unsurlarında bir avantajdan yararlanmışlardır. Örneğin, kültürel egemenlik açısından, yiyecek ve kıyafetleri Etiyopya'nın temsilcisi olarak görülüyor ve ülke genelinde yaygın olarak uygulanmaktadır.

Bu egemenliğe karşı çıkmak ve onu yeniden yapılandırmak isteyen etnik gruplar var. Bu kolay bir iş değil. Egemen gruplar egemenliklerini sürdürmeyi amaçlarken, diğerlerine ise tüm sisteme karşı çıkmaya ve yeniden inşa etmeye çalışırlar. İnaniyorum ki, bu yüzden bu kadar çok soruna neden oluyor. Diğer sorun ise ülkedeki her şeyin etnik kökene bağlı olmasıdır". (K4)

"Birçok insan, ülke politikasında eşit muamele görmediklerine ve ekonomik zenginliklerden yararlanmadıklarına inanmaktadır. Sonuç olarak, her zaman egemenlik ve sömürü vardır. İnsanların etnik kökenlerine göre uyumlu oldukları varsayımı nedeniyle, etnik köken bu durumda özellikle önemlidir. Son 27 yıl boyunca, Etnik Tigrayanların tüm devlet aygıtına (güvenlik, ekonomi vb.) egemen olduğuna dair devam eden bir korku var. Sonuç olarak, güçlü bir muhalefet ve sistemi parçalamak için bir mücadele edilmektedir." (K7)

"Dikkate alınması gereken hususlar, benim için asıl mesele kapsayıcı ve katılımcı demokratik düzenlemelerin eksikliğidir. Birçok etnik grubun, bence, siyasi katılım ve adil ekonomik kazanımlar hakkında belirli soruları ve endişeleri var. " (K3)

"Ülkenin diğer meselesi ise her şeyin etnik kökene dayalı olmasıdır. İnsanlar etnik kimliklerinin ötesinde düşünemiyorlar. Sonuç olarak, diğer etnik kökenler, ülkenin siyasi ve ekonomik yaşamının her alanında eşit zemin kazanmak için mücadele etmektedirler. Bu süreci, adaletsiz ve sömürücü bir idari yapı tarafından desteklenmektedir. Çok sayıda etnik grup ve dil söz konusu olduğunda, bazı etnik seçkinler eşitliği görmek veya duymak istemezler." (K10)

Katılımcılardan bazılarına göre, toplumsal uyum ve sosyal hoşgörü üzerinde en büyük etkiye sahip olan faktör, kısıtlı bir bakış açısına sahip etno-milliyetçilerin aşırı inançları ve eylemleridir. Bu etno-milliyetçiler, bu ulusun parçalanmasını desteklemek için tarihsel adaletsizliğin gerekçesini kullanmaktadırlar. Bu durumu "Geçmiş maruz sendromu" olarak tanımlar. Geçmişte yaşanan adaletsizlikleri ve eşitsizliği gündeme

getirerek gençleri şiddet eylemleri için örgütlemektedirler. Sürekli olarak etnik gruplarını ulusun geri kalanından ayırmayı ve bağımsız bir ülke inşa etmeyi savunmaktadırlar. Bu durum farklı etnik gruplar arasındaki gerginliği tırmandırmakta, ülkede etnik çatışmaların ortaya çıkmasında önemli bir etken olmuştur. Bazı etno-milliyetçiler hükümet tarafından terörist olarak tanımlanmıştır. Etiyopya etnik federalizmi benimsemekte ve bölgelerin bölünmesi etnik kökene dayanmaktadır. Bu gruplar, bölgelerindeki kendi etnik gruplarının dışında olan insanlar Saldırıya uğramakta ve yerlerinden edilmektedir. Böyle bir İdeolojinin ne kadar şiddetli ve yıkıcı olduğunu hayal etmek zor değildir. Herhangi bir siyasi tartışma, parçalanmakta olan bir ulusun pahasına gelmemelidir. Sonuç olarak, bu tür düşünce ve siyasi ideoloji, bir ulus olarak varoluşu etkileyen temel değişkenlerdir.

K8 durumu bu şekilde ifade etmiştir:

"Biliyorsunuz, eğer sosyal hoşgörü ve barış içinde bir arada yaşamaktan bahsediyorsak, ülkemizde olup bitenler buna iyi bir örnektir. Barışçıl varlığımız ve ülkemizin kaderi, dar görüşlü etno-milliyetçilerin aşırılıkçı görüşlerinin ve eylemlerinin bir sonucu olarak bir kavşaktadır. Bildiğiniz gibi, her zaman ayrılığı ve parçalanmayı teşvik ederler. Bu ülkenin çözülmesini desteklemek için tarihsel adaletsizlik gerekçesini argümanını kullanmaktadır. Ayrılma ve bağımsız bir ulusun yaratılması, bazı etno-milliyetçilerin toplumda savunduğu şeydir. Bu hareketleri ve sempatanlarını gördüğümde kendimi çok kötü hissediyorum. Eğer ülke ilk etapta mevcut değilse, kültür ve dil de dahil olmak üzere hiçbir şey var olamaz." (K8)

3.1.2.3. Sosyal Hoşgörü ve Dindarlık

Katılımcılara, dindarlığın sosyal hoşgörü ve barış içinde bir arada yaşama üzerindeki etkisini anlamak için "Dindarlık sosyal hoşgörüye hangi şekillerde katkıda bulunabilir?" sorusu sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğuna göre, dindarlığın sosyal hoşgörü ve barış içinde bir arada yaşama üzerinde etkisi vardır. Etiyopya'da birçok farklı din, dinlerinin yerli ve üstün olduğunu düşünen aşırı dindarlar vardır. Oysa diğer dinler yerli değildir ve bu dinlerin taraftar göçmen olduğuna ve dinlerin nereden geldiği ise oraya geri dönmeleri gerektiğine inanırlar. Ayrıca Etiyopya'yı sadece bir

dine sahip olarak göstermeye çalışırlar. Etiyopya'nın çeşitli dinlere, etnik kökenlere ve benzerlerine sahip bir ülke olduğunu inkâr ederler. Sonuç olarak durum, hoşgörüsüzlüğü teşvik etmekte ve topluluk uyumunu zayıflatmaktadır.

Katılımcıların çoğu durumu bu şekilde ifade etmişler:

"Müslümanların geleneksel olarak yabancı gibi görüldüğünün ve uzun süredir siyasi katılımdan dışlandığının farkındayım. Etiyopya "Hristiyan adası" olarak bilinir, bazılarının göre başkalarının dini ve kültürel geleneklerine saygı duymanın önemini en aza indiren güçlü duygular ve tutumlar vardır. Bireylerin dinim nedeniyle küçümseme ve umursamazlık gösterdikleri durumlara tanık oldum. Sadece gittikleri her yerde kültürlerini ve dinlerini paylaşan insanları görmek istediklerine inanıyorum. Bu yüzden kültürlerini ve dinlerini herkesi içeren Etiyopya kimliğiyle ilişkilendirmektedir. Geçen yıl ve hatta bu yıl Müslümanların oruç tuttuğu Ramazan ayında neler olduğunu gördünüz. Kamusal meydanın belirli bir dini mezhebe ait olduğuna ve orada başka dini eylemler görmek istemediklerine ifade etmişlerdir. Çok radikal ve aşırılıkçılar ama diğerlerinden daha Etiyopyalı olduklarını söylemektedirler." (K4)

"Bu endişeleri medyada ve çeşitli sosyal toplantılarda tartışan bireyler gördüm. Ülke olarak sık sık "Buraya nasıl geldik?" diye soruyorlar, nereye gidiyoruz? Bunun nedenleri nelerdir ve faktörler nelerdir? Bu sorular ve tartışmalar özellikle son dört yılda yaygın olmuştur. Şimdi çok sıcak bir konu haline geldi ve herkesin bu konuda söyleyecek bir şeyleri var. Benim düşünceme göre, dindarlığın sosyal hoşgörüsüzlük üzerinde bir etkisi vardır. Bir dinin diğerleri üzerinde egemenliği vardır. Bazı dini aşırılıkçılar, dinlerinin diğerlerinden daha üstün olduğuna inanırlar. Diğer dinlerin taraftarıyla hoşgörülü bir şekilde yaşamak istemezler. Bunun sonucunda çeşitli dinlerin taraftarları arasında dinî gerginlik yaşanmakta, çeşitli dinlere mensup birçok ibadethane yakılmıştır." (K13)

Bazı katılımcılara göre, dini liderler farklı dini taraftar arasındaki anlaşmazlıklardan sorumludur. Dini liderler, kolektif veya bireysel düzeyde, anlaşmazlıklar ortaya çıktığı

zaman, toplumda güvenilir ve etkili olduklarından çözüm bulmak için çaba göstermelidir. Bununla birlikte, amaçları ve yapıcı toplumsal etkileri kaybolmuştur. Daha aşırı dini liderlerden bazılarının şiddet içeren davranışları savunduğu ve diğer dinlere taraftarlara karşı nefret yaydığı görülmüştür. Ek olarak, güçlünün yönüne önyargılı görünmektedirler.

Bazı katılımcılar durumu bu şekilde ifade etmişler (K12, K15)

"Dini liderlerin bile çeşitli koşullarda savaşı teşvik ettiği ve desteklediği görülmüştür. İktidardakiler lehine görünmektedir. Amaçlarını ve faydalı sosyal etkilerini kaybetmişlerdir. Hükümetin zarar verici eylemlerini ya desteklediler ya da direnmediler. Tarafsız kalıp tartışan tarafları uzlaştırmaya çalışmalılar."(K12)

"Otorite pozisyonlarındaki bireylere, özellikle de yaşlılara ve dini liderlere saygı duyma konusundaki temel öncülümüzü ve kültürümüzü kaybettik. Bireysel düzeyde anlaşmazlıklar olduğunda, onları dinleriz ve toplumda çok fazla saygı ve etkiye sahiptirler. Bu özelliklerden yoksunduk ve birbirimizi anlayamadık. Hem etkili hem de zamansız olan eski uyumsuzluk çözüm prosedürlerine dönmeliyiz. Toplum içindeki veya siyasi partiler arasındaki çatışmanın kolayca ele alınabileceği gerçeğine rağmen, bu tür karakterlere verdiğimiz değeri koruduk."(K15)

K1 durumu bu şekilde ifade etmiştir;

"Meselenin dini veya etnik farklılıklardan biri değil, politikacıların ve etnik grupları kişisel güç ve kazanç elde etmek için nasıl kullandıklarından kaynaklandığına inanıyorum. Etnik veya dini anlaşmazlıkların ortaya çıkabileceğini anlıyorum, Bununla birlikte, politikacılar kendi kişisel çıkarları için anlaşmazlıklara dahil olduklarında çatışma yoğunlaşır. Deneyimlerim bana en büyük sorunun, her zaman bu tür koşullardan yararlanmak için çalışan siyasi aktörlerin kişisel çıkarları olduğunu söylüyor." (K1)

K1'e göre, sorun dini veya etnik bölünmelerle değil, politikacıların iktidardaki kendi çıkarlarını ilerletmek için etnik grupları nasıl kullandıklarıyla ilgilidir. Etiyopya'da dinlerin çeşitliliği nedeniyle, dini radikaller arasında zaman zaman gerginlikler olabileceği öngörülmektedir. Bununla birlikte, politikacılar kendi kişisel çıkarları için anlaşmazlıklara dahil olduklarında çatışma daha da kötüleşir. Çatışmalardan kazanç sağlamaya çalışırlar. Bu durum, dini anlaşmazlıkları çözme zorlaştırılmaktadır.

3.1.2.4. Sosyal Hoşgörüsüzlük ve Etiyopya'da Etnik Federalizm

Katılımcıların çoğunluğu, etnik federalizmin ülkedeki tüm etnik çatışma ve istikrarsızlığın temel nedeni olduğunu savunmaktadır. Bu, esas olarak TPLF'nin Etiyopya'daki siyasi gündemini ilerletme çalışması olduğuna inanılmaktadır. Askeri yapı, mevcut yönetimin reform çabaları olsa da tamamen etnik kökene dayanmaktadır. Her bölgesel güç sadece kendi etnik grubundan veya bölgesinden asker toplayabilir. Bu ülkede uzun vadeli barış ve uyum için bu durumun değişmesi gerektiği ve bu durumun tüm sorunların kökü olduğu da düşünülmektedir. Mevcut iktidar partisinin de aynı şekilde bu stratejiyi benimsemekte ve iç çatışmalara, büyük can kayıplarına ve mülklerin tahrip edilmesine tanık olduğu, bu nedenle de etnik federalizmin, ülkedeki farklı etnik gruplar arasındaki çatışma ve gerginlikten sorumlu tutulduğu gözlemlenmektedir.

Katılımcıların çoğu durumu bu şekilde ifade etmişler:

"Şimdi çok önemli bir soru sardunuz. Bunun, ülkenin temel sorunu olduğunu düşünüyorum. TPLF, böl ve yönet stratejisini uygulamak için bu idari aygıtı yaratmıştır. Ulusal birlik için çalışmak yerine, eşitlik adına sadece etnik çizgilere dayanan bölgesel devletler yarattılar. Ne yaptıklarını bilirler, ancak destekçilerin büyük çoğunluğu tüm etnik gruplar ve çıkarlar uğruna çalıştıklarına inanırlar. Gerçekte, çıkarlarını kontrol etmek için bu bölgesel hükümetleri kukla olarak kullandılar. Bu çerçevede, bence, birleşmek yerine bölmek için tasarlanmıştır ve sistemi inşa etmede tek unsur olarak etnik kökeni kullanılmakta ve bu tamamen yanlıştır. Etnik federalizmin bütünlüğümüzü zayıflattığının farkındasınız ve şu anda ülkede gördüklerimiz bu sistemin bir sonucudur. Kendi özel askeri kuvvetleri ve toprakları olan bağımsız bölgesel oluşumların önünü açarken, etnik çatışmanın kaynağı

olarak hareket etmiştir. Oromia, Somali, Tigray ve Amhara'daki sınır çatışmaları da dahil olmak üzere başka krizler ve çatışmalar da var, bu nedenle farklılıklara odaklanmanın birleşmeye yol açmayacağına inanıyorum. " (K2)

"Bu, Etiyopya siyasetinde 50 yıldan fazla bir süredir bir içerik sorunu olmuştur Şahsen, etnik temelli düzenlemenin ülkenin varlığını tehdit eden büyük zorluklarla sonuçlandığına inanıyorum. İnsanlar etnik çizgiler boyunca örgütlendiğinde, kendilerine ait olmayan kültürlere ve dillere karşı düşmanca düşünme ve hissetme olasılıkları daha yüksektir. İnsanlar sadece etnik kökenleriyle tanımlanacak ve her an saldırıya uğrayacaklardır. İnsanları başarılarına göre yargılamanın ve onları insan olarak kabul etmenin tercih edilebileceğine düşünüyorum. İnanıyorum ki, siyasi gerilimlerin olduğu her yerde, etnik temelli saldırıların meydana gelmesinin nedeni budur. Birçok insan yerinden edilmiş, öldürülmüş ve mülkleri yok edilmiştir. Düzenlemeyi, bence, fiziksel konuma ve yakındaki etnik gruplar arasındaki tarihi bağlantılara dayanmalıdır. Aksi takdirde, ülkedeki etnik federalizmin son derece olumsuz sonuçlarını görüyoruz." (K4)

"Bu, siyasi liderler arasında büyük bir çekişme kaynağıdır. Arkadaşlarımla konuyla ilgili çok sayıda gündelik tartışma yaptım. Etnik federalizmin ülkedeki yaşanan sorunların nedeni olduğuna inanıyorum. Dürüst değerlendirmem, bu sistemi tasarladıklarıdır, çünkü bir azınlık olarak, siyasi sistemi ancak çoğunluğu ayırarak ve arabulucu veya barış gücü olarak hareket ederek yönetebilirlerdir. İktidardayken yaptıkları da tam olarak buydu. Toplumun etnik çizgiler boyunca örgütlemek, bireylerin paylaşılan ideallere ve ülkenin ortak kaderine odaklanamadığı bir durum yaratmıştır. Son 27 yıldır, her etnik grup belediye güvenliğinden bölgesel özel kuvvetlere kadar kendi imparatorluğunu kurmuştur. Bu askeri sistem sadece etnik kökene dayanmaktadır. Örneğin Tigray'ın bölgesel gücü sadece Tigiragna konuşmacılarını işe almaktadır. Belki de Oromia özel kuvvetleri sadece Oromoları işe alır Sonuç olarak, diğer etnik gruplardan kişiler katılamaz. Mesela, Oromia'da doğmak ve Oromo dili konuşmak yetersizdir. Oromifa

konuşmuyorsanız, herhangi bir devlet veya özel tesiste çalışamazsınız. Etiyopya'da bir Etiyopyalı olarak seyahat edemeyip çalışamazsınız. Dolayısıyla, her bakımdan, böyle bir sistem bir felaket ve ayrımcıdır ve etnik gerilimlere ve şiddete yol açabilir. Son yıllarda gözlemlediğimiz de tam olarak buydur." (K13)

Bazı katılımcılar, mevcut federal sistemin, etnik gruplara ülkenin siyasi arenasında eşit olarak gelişme ve katılma hakkı ve şansı vermek için anayasal olarak en uygun ve sürdürülebilir araç olduğuna inanmaktadır. EPDRF'den önce, etnik gruplar yeterince temsil edilmemiş ve dillerini ve kültürlerini tanıtamazlar ve kullanamamışlardır. EPRDF'nin yeni anayasası, kendi kendini yönetme hakkı da dahil olmak üzere bu tür haklar vermektedir. Bu Yerli halkı takdir etmek ve onlara saygı göstermek ve onlardan bilgi edinmek yerine kötü davranmayı ve sömürmek isteyen bireyler için bir sorun olabilir. Etnik temelli düzenlemelerin istenmeyen sonuçları olsa da Etiyopya'daki en sürdürülebilir ve uygun organizasyon türüdür. İnsanlar etnik çizgiler boyunca düşünmeye zorlanabilir, ancak çeşitlilik içinde birliği teşvik eden konular üzerinde çalışmayı tercih edilmektedir. Aksi takdirde birlik ve uyum adı altında başka düzenlemeler tahakküm ve sömürüye yol açabilecektir.

"Bunun siyasi bir tartışma ve çelişki konusu olduğunun farkındayım. Birçok durumda, etnik federalizmi etnik çekişmeler ile bağlamaya çalışan insanlar görüyorum. Muhalifler, etnik temelli yönetimin ülkedeki her türlü çekişmenin temel nedeni olduğunu savunmaktadır. Bu tür iddialar, bence, tamamen yanlıştır. Bu bakış açısı, kontrollerini sürdürmek isteyen ve ulusların ve milliyetlerin eşitliği hakkında duymayı küçümseyen bazı etnik seçkinler tarafından desteklenmektedir, bu yüzden etnik temelli federalizmin önemini itibarsızlaştırmak ve en aza indirmek için her türlü çabayı göstermektedirler. Etiyopya'nın birçok etnik grubun üzücü tarihi göz önüne alındığında, bence en sürdürülebilir yönetim sistemidir. 'Balabate'ler onları yönetmiş, zenginliklerini sömürmüş ve birçok aşağılayıcı terimle onurlarını kırmıştır. Bu şekilde kültürlerini ve dillerini ülke çapında yayabildiler. İşlerin kontrolden çıktığını ve insanların sadece etnik çizgiler açısından

düşündüklerini anlıyorum, ancak asıl sebep sistem değil, ulusların ve milletlerin eşitliğini kabul etmeme zihniyetidir. " (K5)

"Tamam, bu oldukça yerinde bir sorudur. Birçok insan etnik temelli federalizmi etnik şiddet ve devletin dağılması ile ilişkilendirmeye çalışmıştır. Bunun nasıl mümkün olduğundan bile emin değilim. Bu, böyle bir sistemin son derece politikleşmiş ve çarpık bir görüntüsüdür. Ayrıca birçok insanın bu sorunu TPLF'nin tanıtımıyla ilişkilendirdiğini duydum. TPLF tarafından çeşitlilikten yararlanmak ve faydalanmak için tasarlanmış bir yöntem olduğunu iddia ederler. Bu tür ifadelerle şiddetle karşı çıkmakta ve tarafımdan reddedilmektedir. Sonuçta, Haile Selassie'nin öğrenci hareketleri sırasında benzer sorular yaygındır. TPLF, ülkedeki birkaç isyancı gruptan sadece birikmiştir Sloganlar arasında 'toprak veznedarına kadar' ve 'etnik egemenliği durdurun' vardır. Etnik federalizm gerçek toplumsal zorluklara ve sorunlara bir çözüm aramıştır. TPLF'nin bunu istediği için değil. Koşulları kavrayacak kadar adil olmalıyız." (K7)

"Bu kritik bir soru. Bu konuda da çok çeşitli görüşler görüyorsunuz. Hangi etnik gruplara ait olduklarını sadece duruşlarına bakarak anlayabilirsiniz. Etnik temelli federalizme karşı çıkan ve reddedenlerin çoğu Etiyopyalı aristokrat gruplardır. TPLF'ye ve anayasal hükümlerin ve kurumsal temellerin kurulmasını sağlamak için hayatlarını feda edenlere içtenlikle teşekkür ediyorum. Son soruya verdiğim yanıtta aktarmaya çalıştığım gibi, etnik federalizm tarihsel adaletsizliği ve sömürücü ilişkileri ele almayı amaçlamaktadır. Esasen etnik ilişkileri yeniden dengeler ve aynı zamanda kültürlerin ve dillerin kalitesini sağlar. Çeşitli etnik gruplara özyönetim ve kaynak kullanımı yapma şansı verir. Çoğu durumda, etnik federalizmi etnik çatışma ile ilişkilendirirler ve bunun başarısız bir yönetim sistemi olduğunu göstermek için kasıtlı olarak kullanırlar. Gerçek şu ki, bu çatışmalar yerliler ve göçmen nüfus arasındaki düşmanca ilişkiden kaynaklanmaktadır." (K9)

K3, etnik federalizme şiddetle karşı çıkanları veya onu sorgusuz sualsiz kucaklayanları desteklemedikleri için tarafsız bir pozisyon almaktadır. Derg döneminde toplumlar

arası coğrafya ve tarihsel ilişkiler dikkate alınmıştır. TPLF'nin gelişi ve bu tür bir hükümete karşı yaygın muhalefet nedeniyle, başarısız olmuştur. TPLF, sadece etnik kökene odaklanan yeni bir idari yapı inşa etmiştir. Sistemin son yıllarda etnik çatışmalarda bir artışa yol açtığı iddia edilmektedir. Her iki aşırı pozisyon da eyleme geçirildiğinde, ciddi sonuçları olduğuna dair kanıtlar ortaya çıkmıştır.

"Bu, EPDRF dönemi boyunca önemli bir konuydu ve Etiyopya'nın siyasi arenasında sıcak bir konu olmaya devam etmektedir. Bence konuya dengeli bir cevap vermemiz gerekmektedir. Buna şiddetle karşı çıkan insanları ya da akılsızca kabul edenleri desteklemiyorum. Bu konuda orta bir pozisyon almak istiyorum, eğer federalizmi Etiyopya'da uygulanabilir bir yönetim sistemi olarak kabul edersek, onu nasıl uygulayacağımızı düşünmeliyiz. Bazıları tamamen coğrafyaya ve toplumlar arasındaki tarihsel ilişkilere dayanması gerektiğini iddia ederken, diğerleri etnisitenin böyle bir durumda göz önünde bulundurulmuş tek faktör olması gerektiğini savunmaktadır. Her iki aşırı pozisyonun da uygulandığını hissediyorum ve nihayet kanıtlar bu kadar kötü başarısız olduklarını ve ciddi sonuçlara yol açtıklarını gösteriyor. Birincisi Derg rejimi sırasında kullanıldı ve TPLF'nin ortaya çıkışı ve bu tür yönetim sistemine karşı çıkan birçok kişi tarafından başarısız olmuştur. TPLF, sadece etnik kökene dayalı yeni bir idari yapı kurmuş ve bugünlerde karmaşık sorunların nasıl geliştiğini gördük. Bu nedenle, benim için, herkesin çıkarlarına uygun bir çözüm bulmak için tarafsız kalmak ve diğer ülkelerin deneyimlerini gözlemlemek tercih edilir." (K3).

Bazı katılımcılara göre, toplulukların barışçıl toplumsal varlığını etkileyen faktörler bir siyasi kültür eksikliğindedir. Siyasi kültür temelde sağlıklı rekabetler, yargısız infazlar, dayatmalar ve iç savaş ile tanımlanır. Hiçbir zaman demokratik ya da barışçıl olmamıştır. Oldukça kaotik ve istikrarsızdır. Bunun nedeni, tüm rakip tarafların hoşgörünün kritik değerinden yoksun olmaları ve farklılıkları barışçıl bir şekilde ele almamalarıdır. Sadece sert bir kavrama ile hükmetmek istemektedirler.

"Barışçıl yaşamımızı ve ilerlememizi etkileyen kritik sorun, iyi bir siyasi kültür ve tüm farklı bakış açılarını, kültürleri ve dilleri barındıran bir yönetim

sisteminin eksikliğidir. Birçok politikacı ve aktivistin bu tür gündemleri sahneye taşıdığını gördüm.” (K14)

”Temel mesele açıkça çekişen siyasi partilerden kaynaklanıyor. Ülkenin nasıl yönetildiği konusuna gerçek bir çözüm sağlayabilir ve çeşitli insan gruplarının endişelerini tatmin edebilirler. Herkesin gizli bir gündemi vardır ve hepsinin diğerine hükmetmenin yolları üzerinde çalıştıklarına inanıyorum. Sadece etnik gruplarının çıkarlarını destekleyen bir toplum inşa etmeye çalışmaktadırlar. Sonuç olarak, iyi bir siyasi kültür eksikliğinin, barışçıl toplumsal varlığımızı tehdit eden başlıca çatışma kaynaklarından biri olduğuna inanıyorum. Diğer bir sorun da çeşitli kültürlerin ve dillerin anlaşılmasındadır. Bu ülkemizde önemli bir konudur. Egemenlik ve boyun eğmenin yanı sıra etnik savaş, geçmişimizi karakterize etmiştir.” (K11)

3.1.3. Toplumsal Hoşgörüsüzlüğün Toplumun Sosyal ve Siyasal Yaşamındaki Sonuçları

Bu temada, toplumsal hoşgörüsüzlüğün toplumların sosyal ve siyasal yaşamları üzerindeki sonuçlarının araştırılması amaçlanmaktadır. Burada, toplumsal hoşgörüsüzlüğün etkilerinin toplumların sosyal ve politik yaşamlarını nasıl etkilediğini anlamaya çalışılacaktır.

3.1.3.1. Toplumsal Hoşgörüsüzlüğün Toplumun Sosyal Yaşamındaki Sonuçları

Sosyal hoşgörüsüzlüğün topluluklardaki siyasi yaşamı nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla katılımcılara “Sosyal hoşgörüsüzlüğün toplumların sosyal yaşamları üzerinde ne gibi sonuçları vardır?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların çoğu, sosyal hoşgörüsüzlüğün toplumsal varoluş ve ilişkiler üzerinde ciddi bir etkisi olduğuna tespit edilmiştir. İnsanlar daha önce bireylerin etnik kökeni hakkında ilgilenmemektedir. Bir zamanlar insanları etnik kökenlerine göre tanımlamaz ve herkesin aynı dili konuşması ve aynı kültürü paylaşması gerekmektedir. Bunun toplumun homojenleştirmek için yapıldığı anlaşılmaktadır. Etiyopya çeşitli toplumu, yalnız bir kültür, dili, etnik ve dine asimile edilmiştir. Bununla birlikte postmodern dönemde İnsanlar etnik ve diğer, kimliklerinin daha fazla farkındadırlar. Bireyler etnik kimliklerine yüksek değer verirler ve vurgulamaktadır. Kişi yalnız kendi etnik kimliğine oldukça fazla önem

verdiğinde, ötekilerle olan ilişkilerini ve etkileşimlerini zayıflatmaktadır. İnsanlar sosyalleşebilecekleri ve yeni arkadaşlık kurabilecekleri etnik gruplar oluşturmaktadırlar. Bu durum Sosyal dokuyu oldukça etkilemektedir. Her durumda, insanlar başkalarını takdir edemez ve oldukları gibi kabullenmek istememektedir. Sosyal bağlar kötüleşmekte ve evlilik/aile ortaklıkları bu tür sorunların en kolay görüldüğü yerlerden biri olmaktadır. Etnik köken, evlilik tekliflerinde önemli bir rol oynar ve birçok insan etnik topluluklarının dışında evlenmek istememektedir.

Örneğin, katılımcılardan bazıları durumu şu şekilde ifade etmişler:

"Açıkçası, toplumumuzun yaşamını ve etkileşimlerini önemli ölçüde etkilemektedir. İnsanlar etnik ve dini toplulukları içinde saklanmaya zorlanmaktadır. Bu iki önemli güç toplumsal yaşamı şekillendirmiştir. Bu kimlikler açısından, insanlar iş arkadaşlarını veya komşularını tanımlamak isterler. Sonuç olarak, her ilişki homojenliğe bağlıdır. İnsanlar dini ve etnik kökenleri içindeki arkadaşlık ve sosyal toplantılara daha fazla ilgi duymaya başlıyor, bu da "idir" veya diğer dini bayramlar gibi sosyal toplantıları biraz daha sorunlu hale getirmiştir. Kişisel sorunlar, farkında olabileceğiniz gibi, sonunda etnik veya dini etiketlere atanır. İnsanların, aynı etnik kökenden veya dini mezhepten olmayan kişilerle ilişkilerden kaçınmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu, evlilik bağları söz konusu olduğunda da geçerlidir. " (K7)

"Topluluk üyelerinin günlük yaşamı üzerinde önemli bir etkisi var. Günümüzde insanların birbirlerini güvensizlik ve nefretle algıladıklarına inanıyorum. İnsanlar etnik veya dini kimliklerini paylaşan başkalarıyla bağlantı kurmaya çalışırlar. Son dört yıllarda, özellikle Amahara ve Tigray etnik toplulukları için meseleyi çok kötüye gitmiştir. Tigray etnik grupları güvenilmez olarak kabul edilir ve isyancı gruplar için casus olduklarından şüphelenilir. Sosyal medya paylaşımlarında görüldüğü gibi sıklıkla nefret söylemlerinin ve saldırıların odağı oluyorlar. " (K9)

"Yansımaların herkes için felaket olacağı açıktır. Hoşgörü gibi önemli toplumsal ilkelerle temasımızı kaybettik. Farklı inanç ve tutumlara sahip insanlardan kaçınmaya alıştık. Günlük hayatımızda bile, etnik köken, benzer

etnik kökenlere sahip insanlarla bağlantı kurmaya çalıştığımız için önemli bir rol oynamaktadır. Birbirimize olan inancımızı kaybediyoruz ve komşularımızla olan sosyal ilişkilerimiz gerginleşiyor. Sonuç olarak, arkadaş edinmek ve etnik kimliğimizi paylaşan başkalarıyla güçlü ilişkiler kurmak norm haline gelmiştir. Dini bayramlar ve ritüeller bizi birbirimize yakınlaştırmaya yardımcı olurdu artık önceki yıllarda olduğu kadar güçlü değildir. Bildiğim birçok evlilik ilişkisi, ülkenin siyasi kargaşasının bir sonucu olarak gerilmekte. Sonuç olarak, mevcut evlilikler ve ilişkiler paramparça olmaktadır. Birçok insan etnik topluluklarının dışında evlenmek konusunda giderek daha tereddütlü hale geliyor. İnsanların kendi etnik grupları içinde evlenmek için doğal bir arzuya sahip olduklarını anlıyorum, ancak etnik anlaşmazlıklar ve Gerilimler bu eğilimi daha da kötüleştirmiştir.

" (K2)

"Evet, bu geçerli bir soru. Geçen yıl, basılı bir yayına bu tür sorular soruldum. Çok sayıda sonucu vardır. Güven ve birlik duygusunu kaybettiğimize inanıyorum. Günümüzde insanlar diğer etnik gruplardan insanlara karşı temkinli davranıyor ve kendi etnik gruplarından olan insanlarla ilişki kurmak istemektedirler. İnsanlar bugünlerde birinin etnik kökeni hakkında geçmişte olduğundan daha fazla ilgileniyorlar. Evlilikler ve arkadaşlıklar, inanıyorum ki, bu tür hoşgörüsüz tutumlarla sınılanmaktadır. Nefret ve güvensizlik virüsler gibi zaman ve mekân boyunca yayılıyor. Ulusal düzeyde, özellikle Tigray ve Amhara etnik grupları birçok üyesi büyük acı çekmiştir." (K5)

"Açıkçası, topluluğun sosyal etkileşimleri üzerinde yıkıcı bir etkisi oldu. Günümüzde insanlar birbirlerinden korkmakta ve kendi grupları dışındaki etnik ve dini gruplarla ilişki kurmayı reddetmektedirler. Dürüst olmak gerekirse, birbirimize hiç bu kadar öfkelenmemiştik ve Wollo'da büyürken böyle bir olay hatırlamıyorum. İnsanların isimlerine bakarsanız, bunlardan birinin hem Müslüman hem de Hristiyan isimleri vardır. Hristiyan kardeşlerimizle birlikte, dini bayramları kutluyoruz, şimdi her şey o kadar kötü gidiyor ki, insanlar size şüphayle yaklaşıyor ve güvene dayalı ilişkiler

geliştiremiyorsunuz. Addis Ababa'da, etnik köken ve dini bağlılığa göre örgütlenmiş bireyleri görebilirsiniz. Önceki yıllarda mevcut değildir. Gördüğünüz gibi, kişilerarası çatışmalar etnik veya dini bir karakter kazanacaktır. " (K14)

"Toplumun sosyal ilişkileri üzerinde yıkıcı bir etkisi olmuştur. Günümüzde insanlar kendilerine ait olmayan etnik veya dini gruplarla ilişki kurmamaktan kaçınmaktadır. Açıkçası, birbirimiz üzerinde hiç bu kadar çalışmamıştık ve o zamanlar böyle bir olayı olmamıştır. Her şey o kadar ters gitti ki, insanlar sizden şüpheleniyor ve güvene dayalı ilişkiler kuramıyorsunuz. Addis Ababa'daki bireyler etnik köken ve dini bağlılığa göre kategorize edilir. Etnik veya dini etiketler sonunda kişisel sorunlara uygulanır. İnsanların, gerekmedikçe aynı etnik kökenden veya dini mezhepten olmayan kişilerle etkileşime girmekten kaçınmaya çalıştıkları görülmektedir. " (K10)

Katılımcılardan bazıları, dar görüşlü eylemler ve davranışlar nedeniyle, etnik gruplar arasındaki sosyal ilişkilerin ciddi şekilde gerilediğini savunmaktadır. Basmakalıp ifadeler ve antagonistik davranışlar hızla artmaktadır. Göçmenlerin olduğu yerlerde, çete şiddeti, cinayetler ve göçmen mülklerinin tahrip edilmesinde ortaya çıkan kötüleşen ilişkiler mevcuttur. İnsanları etnik kökenin ve dini kimliğin dolayısıyla salındırılmaktadır. Bu durum toplumun sosyal dokusunu baskı altına almaktadır. Son birkaç yılda, insanlar diğer etnik gruplara karşı düşmanlık yayılmıştır ve onları bu tür vahşetlere karşı savunmasız hale getirilmişlerdir.

Katılımcılardan bazıları durumu bu şekilde ifade etmişlerdir (K8, K6)

"Bu konuda hiç şüphe yok. Önemli bir etkisi vardır. Ülkenin her yerinde gün içinde insanlar öldürülmekte. Asıl sebep etnik kimlikleridir ne daha fazlası ne de daha azı. Acımasız ve insanlık dışı bir şekilde katledilmiştir. Bu tür davranışların bir sonucu olarak, toplumsal ilişkiler son derece istikrarsız hale gelmiştir. Etnik ve dini gruplarının dışında kimseye asla güvenemezler. Bunun nedeni, birincil kimliklerinin bir saldırı hedefi olmasıdır. Nereye giderseniz gidin kendinizi güvende hissetmiyorsunuz ve ezici bir belirsizlik

duygusu var. Sonuç olarak, çatışmaya eğilimli diğer bölgelerde, tüm bağlantılar şüphe ve dikkatle görülebilir."(K8)

"Toplumda, etnik gruplarınızın dışındaki herhangi birine güvenmenin zor olduğu bir noktaya ulaştık. Güçlü bir güvensizlik duygunuz var. Neler olabileceği konusunda endişeli olabilirsiniz. O dönemde şehrimizde neler olduğunu hatırlayabilirsiniz. Beklenmedik bir anda şiddet uygulayan gençler bölgeye gelmiştir ve saldırmış, tahrip etmiştir. Birçok insan yerinden edilmiştir ve uzun süre kaldıkları okul yerleşkelerine gitmişlerdir. Böyle koordineli bir saldırının hedefi haline nasıl geldiğimizi anlayamadık. Yani herhangi bir noktada ırkınız nedeniyle her şeyin olabileceğine inanıyorsunuz. Sonuç olarak, bir savunma geliştirmek için, ırksal çizgiler açısından düşünmeye karar verdik. Aksi takdirde, bu gibi durumlarda kullanmak için bir kalkanımız olmazdı. Bu tür koşulların toplumsal dokumuza ve toplumsal bir arada yaşama ilkelerimize zarar verdiğine inanıyorum." (K6)

3.1.3.2. Toplumsal Hoşgörüsüzlüğün Toplumun Siyasal Yaşamındaki Sonuçları

Katılımcılara, sosyal hoşgörüsüzlüğün toplulukların siyasal yaşamları üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlayan "Sosyal hoşgörüsüzlüğün toplulukların siyasal yaşamı üzerindeki sonuçları nelerdir?" sorusu sorulmuştur. Katılımcıların çoğu, siyasal kültürdeki sosyal hoşgörü eksikliğinin birçok soruna yol açtığını savunmuşlardır. Birçok insan şiddet içeren ve insanlık dışı yollarla öldürülmüştür. Ülkenin bazı bölgelerinde bir iç savaş da vardır. Sosyal dokuyu kargaşaya sürüklemiştir ve büyük insan ve mal kayıplarına neden olmuştur. Maliyetlidir ve ekonomi son derece yüksek enflasyon yaşanmaktadır. Ayrıca büyük nüfus yerinden edilmeler de vardır. Bunun bir sonucu olarak, topluluklar toplumsal çözülmenin olasılığından endişe duymaktadır.

Katılımcıların çoğu durumu bu şekilde ifade etmişlerdir:

"Savaş, cinayet ve baskının kısır sarmalını kırmak için kendi gücünün ve açgözlülüğünün ötesini gören bir lidere sahip olacak kadar şanslı değiliz. Ülkenin kuzeyinde ve diğer kesimlerinde alçaklıklara, büyük yerinden edilmelere ve iç savaşa tanık oluyoruz. İnsan yapımı açlık ve kıtlık birçok insanı etkilemektedir. Ülkenin birçok kısmı merkezi hükümet altında değil.

Durum çok değişken ve gelecek o kadar belirsiz ki devletin dağılmasına neden olabilir." (K5)

"Şimdi temel toplumsal hoşgörü değerlerini koruyamamasının sonuçlarını yaşıyoruz. Herkesin bildiği gibi, siyasi hayat sabotajlar, yasadışı gözaltılar, yargısız infazlar ve can ve mal kayıplarıyla sonuçlanan korkunç çatışmalarla doludur. Çok çeşitli siyasi görüş ve çıkarları barındırabilir. Birçok insan öldü ve sonuç olarak her şekilde acı çekiyoruz. Masada, tartışma ve müzakere kültürümüz yok. Çıkarlarımızı diğer tarafa itmek için fiziksel güç kullanmayı tercih ederiz. Siyasi kültür, nefret dolu konuşmaları, hapisleri, zorlamaları ve isyancı güçlerle çatışmayı içerir. Ülke genelinde kitlesel nüfus yerinden edilme de meydana gelmiştir ve bu da yetersiz beslenme ve kıtlığa neden olmuştur. Kuzey Etiyopya'daki her üzücü mücadele, Tigray ve Amhara halkının sosyal dokusunu zayıflatmıştır. Oromia ve Afar'ın bazı kısımları da çatışmanın içine çekilmiş durumdadır." (K10)

"Bugün kültürümüzde, sosyal hoşgörüsüzlüğün sonuçları dayanılmaz hale gelmiştir. Tartışma yoluyla, siyasi partiler ve hükümet sorunlarını çözülebilir. Çıkarlarını bir kenara bırakamazlar ya da koymak istemezler. Örnek olarak hükümet ile TPLF arasında neler olup bittiğini ele alalım. Sorunlarını tartışmak ve kazan-kazan çözümleri oluşturmak yerine, büyük can kaybı ve mülk yıkımı ile sonuçlanan yıkıcı bir iç savaşa sürüklendiler. Görünüşe göre askeri gücün ve fiziksel baskının rakiplerini yenmenin tek yolu olduğuna inanıyorlar."(K9)

"Bu günlerde ülkenin temel özellikleri istikrarsızlık ve anarşidir. Ülke genelinde, şiddeti ve yıkıcı faaliyetleri teşvik eden çeşitli siyasi partiler veya etno-milliyetçilikler var. Medyada özellikle sosyal medyada radikal ve aşırı pozisyonlar teşvik edilmektedir. Masum sivilleri öldüren, mülklerini mahveden ve yerinden eden aktivistler ve takipçileri var. Ulusal diyalog ve uzlaşmaya ihtiyacımız var. Şimdi herkesin birbirini öldürdüğü bir iç savaştayız. Birçok insan yerinden edildi ve açlık ve kıtlıktan mustarip. Bu sadece sorunları diyalog ve tartışma yoluyla çözmedeki başarısızlığımızın

sonucudur. Son yıllarda yaşadığımız her şeyden sonra bile, hala başka bir savaş ve felaket planlamaktadır. Enflasyonist baskıların bir sonucu olarak ekonomik olarak acı çekmekteyiz. "Onege shene" ve TDF (Tigray Savunma Kuvvetleri) gibi yerel isyancılarımız var. Bu tür güçlerle çevriliyiz ve geleceğimiz ve bu ülkenin geleceği son derece belirsizdir. Çözülmenin eşiğinde olduğumuza inanıyorum"(K8)

"Mevcut siyasi manzara son derece endişe verici görünmektedir. Temel toplumsal hoşgörü değerlerinden yoksun olmasının bedelini şimdi ödemekteyiz. Bilindiği gibi siyasi hayat çeşitli siyasi perspektifleri ve çıkarları barındırabilir. Birçok kişi öldü ve sonuç olarak her açıdan acı çekiyoruz. Masada bir müzakere ve tartışma kültürümüz yok. Çıkarlarımızı diğer tarafa itmek için, fiziksel güç kullanmayı tercih ederiz. Millettin devamlılığının ve bütünlüğünün nasıl korunacağını aktif olarak tartışıyoruz." (K1)

"Birçok siyasi parti, anayasal hükümlerle etnik çizgiler doğrultusunda düşünmeye ve örgütlenmeye zorlanmaktadır. Her siyasi parti, seçmenleriyle ilgili belirli endişeleri veya konuları ele alır. Endişelerini Etiyopya toplumunun daha geniş çerçevesine yerleştirmiyor veya bağlam sallaştırmıyorlar. Kimse büyük resmi dikkate almamaktadır. Birbirlerinin sorunlarını dinlemek reddetmektedirler. İnsanların etnik kökene göre gruplandırılmaması gerektiğine inanıyorum. Birbirlerini dinleyecek ve kavrayacak zamanları veya alanları yoktur. Konsantre olamadılar ve başkalarının çıkarları için çalışmaya istekli değillerdir. Kazan-kazan çözümü bulamadılar. Sonuç olarak, oturup müzakere edemediler. Sonuç olarak, birinin ancak diğerini ortadan kaldırarak yaşayabileceğine inanarak birbirlerini ortadan kaldırmaya çalışırlar. Bu yüzden tarih boyunca ve hatta bugün yirmi birinci yüzyılda çatışmalar, cinayetler ve hapis cezaları görüyoruz." (K6)

"Bu ilginç bir sorudur. Siyaset sahnesinde tanık olduğumuz şey, nihayetinde ülkenin tüm sorunlarının kaynağıdır. Düşmanlarını öldürmeye veya

hapsetmeye inanırlar. Bu ülkenin tarihi olmuştur. Mengistu Hialemeriam'ın Emprort Hailesellassie'ye yaptığı gibi, kim iktidara gelirse gelsin, bunu savaş ya da suikast yoluyla yapar. Ve TPLF nasıl güç kazanmış? Sonunda diktatörlüğü devirmeden önce 17 yıl çölde kalmışlardır. TPLF'ye ne olduğunu ve 2010'dan beri yaşadığımız siyasi kargaşayı düşünün. Bu bir çeşit kısır sarmaldır. Milyonlarca insanın gereksiz savaşlarda ölmesine izin veriyoruz. Çok daha fazla insan yerinden edilmiş ve yiyecek ve barınak bulmak için savaşmaktadır. Silah ve savaş makineleri satın alarak küçük kaynaklarımızı tüketmekteyiz. Sonuç olarak, son derece yüksek enflasyondan ciddi şekilde etkilenmiştik ve birçok insan beslenememektedir."(K11)

"Baskın siyasi parti ve diğer rakip siyasi aktörler, siyasi anlaşmazlıklarını açık ve dürüst tartışmalar yoluyla ele almada ne yazık ki başarısız olmuşlardır. Neyse ki, sınırsız konuşma ve fikir özgürlüğü için çok fazla siyasi alan var. Bu, mülk yıkımı ve insanlık dışı insan cinayetleriyle sonuçlanan şiddetli gösterilerle kanıtlanmıştır. Ayrıca, ülke genelinde büyük nüfus yer değiştirmesi görülmüş, bunun sonucunda açlık ve kıtlık yaşanmıştır. Tüm bu sorunları, ülkenin siyasi kültüründeki toplumsal hoşgörüsüzlüğün ürünüdür."

(K13) Politikacıların birbirlerine karşı kötü bir tutumları var, nefret söyleminde bulunuyorlar ve imajlarını mahvetmeye çalışıyorlar.

Herkes neler olup bittiğine tanıklık edebilir. Son yıllarda tanık olunan şey, toplumsal hoşgörüsüzlüğün ürünüdür. Çok çeşitli sorunlar, öncelikle toplumsal hoşgörüden yoksun siyasi operasyonların sonucudur. Diyalog ya da müzakere kültürü diye bir şey yoktur. Siyasetçilerin birbirlerine karşı kötü bir tutumları var, nefret söyleminde bulunuyorlar ve imajlarını mahvetmeye çalışmaktadırlar. Başkalarının bakış açlarına ve çıkarlarına nasıl saygı duyulacağını ve kabul edileceğini müzakere ve tartışmak yerine, birbirlerine saldırmaktadır. Kuzey Etiyopya'daki her trajik savaş, tüm Tigray ve Amhara halkının sosyal dokusunu aşındırmıştır. Oromia ve Afar'ın bazı bölgelerinde de savaşlar devam etmektedir. Ülkenin bazı bölgeleri merkezi hükümet altında değildir. Sonuç olarak, toplum bir ülke olarak büyük acı çekmektedir. Sosyal dokuyu kargaşaya sürüklenerek ve büyük insan ve mal kayıpları yaşanmıştır. Birçok insan yardımsız bırakılmıştır ve açlık ve kıtlık ülkeye yayılmıştır. Özel ve devlet tesislerinin çeteler tarafından soyulması normal hale gelmiştir. Birçok insan

meydanlarda Şiddet içeren ve insanlık dışı yollarla ldürölmüŐtür. Etiyopya'nın halkı siyasette sosyal hoşgörü eksikliğinin bedelini ödemektedir. Tüm bu hastalıklar, ülkenin siyasi kültüründeki toplumsal hoŐgürsüzlüĐün ürünüdür. Durumu son derece istikrarsız ve geleceğin belirsiz olmasının, toplumsal çözülmeye yol açabileceğine dair bir toplum içerisinde bir korku hakimdir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Bu tezin amacı, çokkültürlülüğü ve Etiyopya toplumunu, sosyal hoşgörüsüzlüğün nedenini ve toplumsal çözülmenin korkusunu araştırmaktır. Bu çalışmanın amacını ele almak ve araştırma boşlukları doldurulmaya çalışılmıştır. Bu amaca ulaşmak için nitel araştırma deseni kullanılmış, görüşmeler yoluyla elde edilen birincil kaynaklar, çeşitli belgelerden alınan ikincil kaynaklar, tez, dergi ve makalelerden yararlanarak, veriler tematik olarak analiz edilmiştir.

Etiyopya, her etnik kökenin kendi farklı olduğunu ve benzersiz dil ve kültüre sahip olduğunu, tek bir ulus olarak bir arada yaşayan birçok yerli etnik grubuyla çokkültürlülüğün bir örneğidir. Çokkültürlü bir ulusta barışın bozulması açısından yaygın olduğunu bilinmektedir. Etiyopya, çeşitliliği yönetme konusunda zorluklarla karşı karşıya gelmektedir. Çeşitli faktörler sosyal hoşgörüyü ve bütünlüğünü tehdit etmektedir. Etnik köken, toplumların sosyal hoşgörüsünü ve barış içinde bir arada yaşamasını etkileyen önde gelen faktördür. Etiyopya'nın etnik köken sorunu pandemik bir salgına benzer. Bazı etnik elitler ülkenin çeşitliliğini ve çokkültürlü yapısını reddediyorlar. Sonuç olarak, diğer etnik gruplar eşit olabilmeleri için mücadele etmektedirler. Farklı etnik kökenlerin, kültürlerin ve dillerin eşitliğini reddeden zihniyetin üstesinden gelmek zorundadır, diğer yandan bazı etno-milliyetçiler bu ulusun parçalayabilmek adına tarihsel adaletsizliği kullanmaktadırlar. Etnik federalizmin aynı zamanda ülkedeki tüm etnik çatışma ve istikrarsızlığın temel nedeni olduğuna inanılmaktadır. Bununla birlikte, bu durumun etnik gruplara siyasi arenada gelişme hakkı ve şansı vermek için anayasal olarak en uygun ve sürdürülebilir araç olduğunu bazı katılımcılar tarafından savunulmuştur.

Sosyal medyanın sosyal hoşgörüsüzlük üzerinde oldukça olumsuz bir etkisi vardır ve topluluklarda barış içinde bir arada yaşamayı etkiler. Sosyal medya, özellikle kendi kişisel ve gizli gündemlerini iletirmek için sosyal medya takipçilerini şiddet için motive eden ve organize eden sözde "aktivistler" tarafından yanlış bilgi ve şiddet içeren , nefret dolu söylemleri yaymak için bir silah haline gelmektedir. Dindarlık, sosyal hoşgörü ve barış içinde bir arada yaşama üzerinde etkisi olan bir başka faktördür. Bazı aşırı dindar insanlar, kendi dinlerinin yerli ve üstün olduğunu inanmakta, diğer dinlerin ise yabancı olduklarını düşünmektedirler. Sonuç olarak tüm bunlar hoşgörüsüzlüğü teşvik eder ve topluluk uyumunu zayıflatır. Dini liderler, sorunun bir parçası olmak yerine anlaşmazlıklarda arabuluculuk yapmak zorunda kalmaktadırlar.

Bu çalışmada, katılımcıların çeşitlilik ve çokkültürlülük üzerindeki olan görüşlerini, konuyla ilgili deneyimleri belirleterek anlatılmaya çalışılmıştır. Başlangıçta, katılımcıların çoğunluğu çeşitliliğe karşı olumlu bir tutuma sahip olduklarını zaman içerisinde çokkültürlülüğe bakış açılarının ülkede devam eden mevcut sosyal hoşgörüsüzlük sorununun bir sonucu olarak değişerek, etnik çeşitlilik sorununun, çeşitlilik yönetimi başarısızlığının faydalarından daha ağır bastığına inandıklarını belirtmişlerdir. Sosyal hoşgörü ve barış içinde bir arada yaşama son yıllarda azalmıştır. Toplumsal uyumla sonuçlanmayacak olan benzersizlik ve çeşitliliğe daha fazla önem verilmektedir.

Sosyal hoşgörüsüzlüğün toplumsal varoluş ve ilişkiler üzerinde ciddi bir etkisi olmuştur. Sosyal bağlar kopmakta, insanlar etnik temelli gruplar oluşturmakta ve birçok insan etnik topluluklarının dışında evlenmek istememektedir. Bir kişinin etnik kökeni veya dini bağlılığı, toplu cinayetleri rasyonelleştirmek için kullanılmıştır. Toplumsal hoşgörüsüzlüğün toplumun siyasal yaşamı üzerindeki etkisine bakıldığında, toplum içinde toplumsal parçalanma olasılığı konusunda bir endişe olduğu görülmektedir. Birçok insan meydanlarda şiddet içeren ve insanlık dışı yollarla öldürülmüştür. Politikacıların birbirlerine karşı kötü bir tutumu var ve birbirlerinin itibarını yirtirmektedirler. Sosyal dokuyu kargaşaya sürüklenerek büyük insan ve mal kayıplarına neden olmuştur. Ülkenin bazı bölgeleri merkezi hükümetin kontrolü

altında değildir. Bu durum ise ve başka sebeplerden dolayı ülke, iç çatışmanın içine çekilmiştir.

4.2. Öneriler

Bu çalışmanın bulguları araştırmalar için yeni alanlar açmıştır. Veri toplama sınırlamasını çözenin yanı sıra değişkenler arasındaki ilişkiyi gözlemlemek için ek araştırmaların yapılması gereklidir. Gelecekteki çalışmalar için aşağıdaki öneriler dikkate alınmalıdır;

- Bu çalışmada nitel araştırma metodolojileri kullanılmıştır. Bu çalışmanın sınırlamaları, istatistiksel olarak sıkı bir şekilde desteklenen birçok bulgu ve sonucun bulunmamasında rol oynadığından, bu konuyla ilgilenen diğer araştırmacılar nicel veya karma araştırma metodolojilerini kullanabilir.
- Etnik federalizmin dezavantajlarının faydalarından daha ağır basıp basmadığı, ciddi bir şekilde tartışılan bir konu haline gelmiştir. Hükümet ve politika yapıcılar, etnik federalizmin uygulanabilirliğini yeniden düşünmeli ve mümkün olursa ülkedeki çeşitliliği yönetmek için daha iyi bir politika geliştirmelilerdir.
- Etiyopya, Afrika'nın en hızlı büyüyen ekonomisine sahiptir. Ancak sosyal gelişmişliği zayıf olan ekonomisi, ülkenin tek millet olarak devamlılığını koruyamaz. Sonuç olarak, bu çalışma, hükümetin ve diğer ilgili organların ulusun sosyal kalkınmasına öncelik vermesi ve üzerinde çalışması gerektiğini önermektedir.
- Etnik köken veya kimlik doğal değildir; daha ziyade, toplumsal olarak inşa edilmiş ve toplumun ışığında görecelidir. Sonuç olarak, aşırı etnik duygulardan ve üstünlük duygusundan kaçınılmalıdır. Çalışma, farkındalık yaratmanın kritik olduğunu önermektedir. Özellikle sosyologlar, sosyal antropologlar ve sosyal psikologlar ve genel olarak ilgili organlar, toplum bilincini arttırmalı ve sorunun ne kadar kötü ve yıkıcı olduğunu öğretmelilerdir.
- Dini liderler, takipçilerine rehberlik etmede ve etkilemede önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, bu çalışma dini liderlerin sorunun bir parçası değil, çözümün bir parçası olması gerektiğini önermektedir. Diğer dini inançlarla barış içinde nasıl yaşayacakları konusunda vaaz vermeli ve insanları doğru yöne yönlendirmelilerdir.

- Sosyal medya, şiddet içeren eylemlerin bir nedeni ve nefretin yayıldığı bir platform haline gelmiştir. Sosyal medya kullanıcıları, sosyal medyada yayınladıkları içeriklerden sorumlu olmalıdırlar. Aktivistler, çevrimiçi etkileşimler yerine yuvarlak bir masa toplantısında bir tartışma kültürü geliştirmeleri önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aalen, L. (2002). Ethnic federalism in a dominant party state: The Ethiopian experience 1991-2000. CMI Report. <https://www.cmi.no/publications/769-ethnic-federalism-in-a-dominant-party-state>
- Abbink, J. (2011). Ethnic-Based Federalism And Ethnicity In Ethiopia: Reassessing The Experiment After 20 Years. *Journal of Eastern African Studies*, 5(4): 596-618.
- Adamu, A. (2013a). Intergroup Relations Among Ethnically Diverse University Students In Ethiopia. *Journal of Education and Research*, 3(2): 77-95.
- Adamu, A. (2013b). Diversity in Ethiopia: A historical overview of political challenges. *The International Journal Of Community Diversity*. (12): 17-27.
- Adegehe, A. K. (2009). Federalism and ethnic conflict in Ethiopia. A comparative study of the Somali and Benishangul-Gumuz regions. <https://hdl.handle.net/1887/13839>
- Anık, M. (2012). *Kimlik ve Çokkültürcülük Sosyolojisi*, Açılımkitap Yayınevi. İstanbul.
- Bagheri, M., Zalizadeh, M. & Moltafet, H. (2018). A Study of Family Factors Affecting Social Tolerance among Students of Ahvaz Shahid Chamran University. *Journal of Applied Sociology*, 29(2): 129-146.
- Bauman, Z. (2001), *Parçalanmış Hayat*, çev. İsmail Türkmen, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Belay, F. Y. (2016). Conceptualizations and Impacts of Multiculturalism in the Ethiopian Education System, *Doctoral Dissertation*, University of Toronto (Canada)).
- Bayaty, P., Jahanbakhsh, I., & Bahian, S. (2019). Sociological Explanation of Challenges and Opportunities Related to Social Tolerance of Tehran's Citizens. *Iranian Journal Of Social Problems*, 9(2): 17-39.
- Birru, D. T. (2018). Ethnic Federalism Implementation in Ethiopia: The Paradox. *J Pol Sci Pub Aff* 6(4): 350.

- Ceci, S. J. & Williams, W. M. (2011). *Understanding current causes of women's underrepresentation in science. Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(8), 3157–3162. doi:10.1073/pnas.1014871108
- Chekol, M. A., Moges, M. A., & Nigatu, B. A. (2021). Social Media Hate Speech In The Walk Of Ethiopian Political Reform: Analysis Of Hate Speech Prevalence, Severity, And Natures. *Information, Communication & Society*, 1–20. doi:10.1080/1369118x.2021.194295
- Cohen, D. & Crabtree, B. (2006). Qualitative research guidelines project. | Reflexivity | Reflexivity Retrieved January 8, 2022, <http://www.qualres.org/HomeSemi-3629.html>
- Cropley, A. J. (2015). *Qualitative research methods: A practic e-oriented introduction*. Bucharest: Editura Intaglio. (Open access – doi: 10.13140/RG.2.1.3095.6888/1)
- Dalbay, R. S. (2018). “Kimlik” ve “Toplumsal kimlik” kavramı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31): 161-176.
- Ellwood, C. A. (1923). *Intolerance*. American Sociological Association.
- Eriksen, T. H. (2002). *Ethnicity and nationalism: Anthropological perspectives*. Pluto press, <https://static1.squarespace.com/static/5c03b76b96e76fd25bee32fe/t/5c486cee352f534aa63951a8/1548250352365/Ethnicity+and+Nationalism+Anthropological+Perspectives.pdf>
- Erk, J. (2017): Nations, Nationalities, and Peoples: The Ethnopolitics of Ethnofederalism in Ethiopia, *Ethnopolitics*, DOI: 10.1080/17449057.2016.1254409
- Etiyopya'nın Siyasi Görünümü, <https://www.mfa.gov.tr/etiyyopya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, (17.01.2023).
- Ethiopian National Census. (2007). <http://www.csa.gov.et/component/phocadownload/category/14-all-survey-reports>, (15.01.2023)
- Fearon, J. D. (1999). What is identity (as we now use the word). Unpublished manuscript, Stanford University, Stanford, Calif.

- Fekede, A. (2019). *The Role of social media in the Ongoing Political Reform Process in African; the Case of Ethiopia*.
<http://etd.aau.edu.et/handle/123456789/24537>
- Fessha, Y. T. (2010). *Ethnic Diversity and Federalism: Constitution Making in South Africa and Ethiopia*, (1st ed.). Routledge, London
<https://doi.org/10.4324/9781315580456>
- Fessha, Y. (2016), The Original Sin of Ethiopian Federalism. *Ethnopolitics*. 16(3): 232-245, DOI: 10.1080/17449057.2016.1254410
- Fessha, Y. (2019). *Ethiopia's Ethnic Federalism: Part of the Problem or Part of the Solution*. Verfassungsblog: On Matters Constitutional.
<https://verfassungsblog.de/ethiopias-ethnic-federalism-part-of-the-problem-or-part-of-the-solution/>
- GA ISIG Study Tour (2013), Ethiopia.
https://www.geography.org.uk/write/MediaUploads/teaching%20resources/9_Religion_in_Ethiopia.pdf
- Jain, P. (2020). *Understanding the Menace of Social Intolerance*.
<https://www.parveenjain.com/blog/understanding-the-menace-of-social-intolerance>
- Kamil, M. (2018). Cultural Tolerance, Diversity And Pluralism: The Recognition Of Yogyakarta As The City Of Tolerance. *LOGOS (Journal of Local Government Issues)*, 1(1): 85-104.
- Kılıç, P. (2019). Çokkültürcü yaklaşımlar üzerine karşılaştırmalı bir inceleme, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kunovich, R. M. & Hodson, R. (1999). Conflict, Religious Identity, And Ethnic Intolerance In Croatia. *Social Forces*, 78(2): 643-668.
- Kvale, S. (1994). *Interviews: An introduction to qualitative research interviewing*. Sage Publications, Inc.
- Kymlicka, W. (2015). The three lives of multiculturalism. *In Revisiting multiculturalism in Canada*. Brill. pp. 17-35.

- Mack, N., Woodsong, C., MacQueen, K. M., & Guest, G. (2005). *Qualitative research methods*. Family Health International.
- Madebo, E. (2010). *Ethnic Federalism and One-Party Rule in Ethiopia*. <https://www.lawethiopia.com/images/ethnic%20politics%20in%20ethiopia/Ethnic-Federalism-and-One-Party-Rule-in-Ethiopia.pdf>
- Margo, R. (2014). Representation Of The Ethiopian Multicultural Society In Secondary Teacher Education Curricula. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 16(1): 54-75.
- Mekonnen, W. (1969). On the question of nationalities in Ethiopia. Arts IV, HSIU.
- Merriam, S. B. (2002). *Introduction to qualitative research. Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*, (Ed. S. B. Merriam and R. S. Grenier), 2nd Edition. John Wiley & Sons.
- Miftah, M. (2021). Failed Responses to Multicultural Diversity in Ethiopia: Key Challenges and Lessons. Ethiopia Center for strategic studies.
- Mishra, S., & Kumar, C. B. (2014). Understanding diversity: A multicultural perspective. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 19(9): 62-66.
- Mohamed, S. Z. (2021). Promoting ethnic relations in the current Ethiopia. *Annals of Psychiatry and Treatment*, 5(1): 96-106.
- Morrison, M. K. (1981). Ethnicity in Modern Africa edited by Brian M. du Toit Boulder, Westview Press, 1978. *The Journal of Modern African Studies*, 19(3): 534-536.
- Muna, S., Andrez, F. & Pabon, D. (2022). The Interaction Of Mass Media And Social Media In Fuelling Ethnic Violence In Ethiopia. *Accord Conflict Trend*, 4.
- Nega, M. (2020). Different Aspects of Multiculturalism and Challenges of Multicultural Co-existence in Ethiopia. *Developing Country Studies*, 10(3): 1-6.
- Nikkhah, H. A., Valipour, Z., Sarafraz, P. & Ahoo ghalandari, S. Z. (2020). Assessment of Social Determinants Affecting Social Tolerance in Bandar Abbas. *Refahj*. 20(78): 137-177.

- Norris, P. (2002), *Democratic phoenix: Reinventing political activism*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Oğuz, E. S. (2011). Toplum bilimlerinde kültür kavramı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2): 123-139.
- Ozukum, T. (2021). The Impact of Social Media on Religious Tolerance in India A Case Study on the Digital Discourse in Religious Conflicts (Doctoral dissertation, Friedrich- Alexander- Universität Erlangen-Nürnberg (FAU)). <https://opus4.kobv.de/opus4-fau/frontdoor/index/index/year/2021/docId/17086>
- Özgan, A. (2019). *Amerikan çokkültürlülüğü açısından toplumsal güvenlik*, Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Parekh, B. (2000). *Rethinking multiculturalism: Cultural diversity and political theory*. Harvard: Harvard University Press.
- Parekh, B. (2008). *A New Politics of Identity: Political Principles For an Interdependent World*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. SAGE Publications, inc.
- Patton, M. Q. & Cochran, M. (2002). *A guide to using qualitative research methodology*. Scientific Research Publishing
- Rapp, C. & Ackermann, K. (2016). The Consequences Of Social Intolerance On Non-Violent Protest. *European Political Science Review*, 8(4): 567-588. Doi:10.1017/s1755773915000211
- Semela, T. (2012). Intergroup relations among the Ethiopian youth: Effects of ethnicity, language, and religious background. *Journal of Developing Societies*, 28(3): 323-354.
- Siraw, M. (2015). Weaknesses of Ethnic Federalism in Ethiopia, *International Journal of Humanities and Social Science Invention*. 4(11), 49-54.
- Smith, N. (1986). On The Necessity Of Uneven Development. *International Journal of Urban and Regional Research*, 10(1): 87-104.

- Spencer, S. J., Steele, C. M., & Quinn, D. M. (1999). Stereotype Threat And Women's Math Performance. *Journal of Experimental Social Psychology*, 35(1): 4-28.
- Taylor, C. (1996). *Çokkültürcülük: Tanıma Politikası*. (Der. Amy Gutmann), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- UN World Population Prospects, 2022. UN Department of Economic and Social Affairs
- Vasudeo, K. (2021). Ethnic Federalism in Ethiopia: Reflecting on Diversity and Ethnic Identity. *East African Journal of Arts and Social Sciences*, 3(1): 147-155. <https://doi.org/10.37284/eajass.3.1.407>
- Vaughan, S. (2003). Ethnicity and Power in Ethiopia, *PhD*, the University of Edinburgh.
- Verkuyten, M., & Kollar, R. (2021). Tolerance And Intolerance: Cultural Meanings And Discursive Usage. *Culture & Psychology*, 27(1): 172-186.
- Vignoles, V. L. (2018). *12 Identity: Personal And Social*. The Oxford Handbook Of Personality And Social Psychology.
- Vignoles, V.L., Schwartz, S.J. and Luyckx, K., (2011). Introduction: Toward an integrative view of identity. In *Handbook of identity theory and research* (pp. 1-27). Springer New York.
- Wagaw, T. (1999). Conflict Of Ethnic Identity And The Language Of Education Policy In Contemporary Ethiopia. *Northeast African Studies*, 6(3): 75–88.
- Yanık, C. (2013). Etnisite, Kimlik Ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi. *Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, (20): 225-237.
- Yanık, C. (2019). *Dünyada ve Türkiye’de Çokkültürlülük*, Sentez Yayıncılık